

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOGIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**CILVĒKA TĒLS MĀKSLĀ KĀ KULTŪRAS UN
LAIKMETA APGUVES PAŅĒMIENS VIDUSSKOLĀ**

DIPLOMDARBS

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Elīzas Ļebedevas diplomdarba tēma ir “Cilvēka tēls mākslā kā kultūras un laikmeta apguves paņēmiens vidusskolā”. Tēmas izvēle saistīta ar mūsdienu sabiedrības radīto uzskatu, kas cilvēka tēlu izvirza kā nozīmīgu personības vērtību. Novērojumu rezultātā tika secināts, ka kulturoloģijas stundās skolēnu līdzdalība ir nepietiekoša, kas norāda uz skolēnu intereses trūkumu un skolotāja neatbilstošu metožu izvēli. Tādēļ, autore ir izstrādājusi skolēnu interesēm atbilstošu mācību satura apguves veidu, piedāvājot to realizēt kooperatīvās mācīšanās laikā, tādējādi ļaujot skolēniem komunicēt, dalīties personīgajā pieredzē un ļauties domu interpretācijai.

Darba mērķis ir izpētīt mūsdienīga un skolēnu interesēm atbilstoša mācību procesa organizēšanu un skolēnu komunikatīvo un sociālo iemaņu pilnveidošanas iespējas, kultūras un laikmeta apguvei izmantojot cilvēka tēla pētīšanu mākslā.

Autores izvirzītais mērķis paredzēts mācību satura apguvei, piedāvājot skolēnu interesēm un mācību priekšmeta specifikai atbilstošu mācību paņēmieni, kooperatīvo mācību metožu aktualizēšanai, skolēnu izpratnes radīšanai par kultūras attīstības mainīgumu, radošuma un pētnieciskās darbības veicināšanai, patstāvīgas mācīšanās rosināšanai izmantojot asociācijas, un interpretāciju.

Mērķa sasniegšanai tika novērtētas skolēnu zināšanas temata ievadā un noslēgumā, veikta skolēnu darbu analīze, iegūts katra skolēnu subjektīvais viedoklis, lai novērtētu izstrādātā mācību paņēmiena izmantojumu kulturoloģijas mācību priekšmetā arī turpmāk.

Rezultātu iegūšanai, lai novērtētu izmantotā paņēmiena vērtību un turpmāku realizāciju skolā, autore ir izstrādājusi divus mācību stundu komplektus un aprakstījusi skolēnu ieguvumus izmantojot izstrādāto mācību paņēmieni, pamatojoties uz veiktajiem novērojumiem mācību stundu laikā, skolēnu veiktajiem darbiem.

Diplomdarba rezultāti. Autore ir secinājusi, ka kooperatīvās mācību metodes nodrošina katra individuālo līdzdarbošanos un izmantotais paņēmiens ir skolēniem saistošs mācību satura apguves veids, kurš sniedz skolēniem iespēju iegūt zināšanas, izpratni un prasmes izmantojot personīgās asociācijas un interpretāciju.

Atslēgas vārdi: kulturoloģija, cilvēka tēls, senā Ēģipte, senā Divupe, kooperatīvā mācīšanās.

ANNOTATION

The object of diploma paper by Eliza Lebedeva is “An image of a human in art as a learning technique for mastering culture and historical periods in the secondary school”. The choice of the object is substantiated by an opinion established in a society that an image of a human is a significant value of personality. Observations have led to conclusion that the involvement of students in lessons of culturology is insufficient, and thus indicates to the lack of interest in students and to the choice of unsuited teaching methods by teacher. Therefore, the author of the paper has developed new method how to teach content of the discipline in accordance to the interests of students, and offers to apply it to cooperative learning so as to encourage free communication, personal experience sharing and viewpoint interpretation among students.

The proposed objective of the paper is provided to master learning content by offering learning technique that corresponds to the interests of students and to the specific character of the discipline, activates cooperative learning methods, creates comprehension of mutability in the development of culture, promotes creativity and exploration, and activates interpretation and independent learning by associative method.

To evaluate accomplishment of the goal student knowledge was evaluated in the introduction and closing of the topic, student papers were analysed, individual opinion of each and every student was collected, to evaluate possibilities of further application of the developed teaching technique to teaching culturology subjects.

To evaluate the value and further application of the developed teaching technique, the author has developed two sets of lessons and characterized benefits for students after application of the teaching technique on the basis of observations during teaching lessons, works by students, i.e., visual aids, drawings, worksheets, homework, evaluation forms filled out during closing of the topic, and development of knowledge and comprehension as concluded in comparison of knowledge evaluation results of introductory and closing lessons.

The results of diploma paper. The author has concluded that cooperative learning methods result in the involvement of each individual student and that proposed teaching technique is a learning method that seems interesting for students and allows development of knowledge, comprehension and skills by personal associations and interpretation.

Key words: culturology, image of a human, Ancient Egypt, Mesopotamia, cooperative learning.

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	8
1. Cilvēka tēls mākslā, kā kultūras un laikmeta apguves paņēmiens	13
1.1.1 Vizuālā tēla attīstība un pārmaiņas kultūras un mākslas vēsturē	13
1.1.2. Sabiedrības pieņemtie skaistuma ideāli	15
1.1.3. Mākslas funkcija cilvēka tēla pētīšanā	18
1.2. Cilvēka tēls mākslā un skaistuma ideāls Senās Divupes kultūrā	21
1.3. Cilvēka tēls mākslā un skaistuma ideāls Senās Ēģiptes kultūrā	23
1.4. Cilvēka tēls mākslā un skaistuma ideāls 21. gadsimta kultūrā	29
2. Pedagoģiskais pamatojums tēmas apguvei	31
2.1.Kulturoloģija kā mācību priekšmets vidusskolā	31
2.1.1.Tēmas integrācijas iespējas kulturoloģijas stundās	32
2.1.2..Kooperatīvās mācīšanās funkcija un nosacījumi	33
2.2.Skolēnu raksturojums un vecumposma īpatnības	35
2.3.Pētījuma posmi un metodes	38
2.4.Vērtēšanas kritēriji	69
3. Paņēmiena realizācija pedagoģiskajā procesā	71
3.1. Mācību procesa izvērtējums	71
3.2. Vērtēšanas rezultāti	81
3.3. Rezultātu analīze un izvērtējums	85
Secinājumi	88
Izmantotā literatūra un avoti	90
Pielikumi	91
1.pielikums. Sievietes skaistuma attēlojums kultūras vēsturē	
2.pielikums. Sievietes skaistuma attēlojums kultūras vēsturē	
3.pielikums. Vīrieša skaistuma attēlojums kultūras vēsturē	
4.pielikums. Vīrieša skaistuma attēlojums kultūras vēsturē	
5.pielikums. Sievietes skaistuma attēlojums kultūras vēsturē	
6. pielikums Ievadvērtēšanas darba paraugs	
7.pielikums Prezentācija “Vizuālais izskats - kultūras atspoguļotājs”	
8.pieliekums Ideju zirneklītis	
9.pielikums. Uzdevuma radošais komplekts	
10.pielikums. Novērtējuma aptaujas paraugs	
11.pielikums Skolēnu veidotie uzskates materiāli	

- 12.pielikums. Skolēnu veidotie uzskates materiāli.
- 13.pielikums. Spēle “Kas, kur, kad”
- 14.pielikums Prezentācija “Vizuālā izskata attīstība kultūras vēsturē”
- 15.pielikums Mājasdarbam paredzētie attēli
- 16.pielikums Skolēnu skaistuma ideāla vizualizācijas

Ievadvērtēšanas rezultātu datu tabulas

Darba lapa “Mākslas darba analīze”

IEVADS

Aktuāls kļuvis uzskats, ka primārais ir cilvēka vizuālais tēls, kurš funkcionē kā sadzīves, sociālā stāvokļa un intelekta raksturotājs. Masu mediji ir kļuvuši par varu, kuras pakļautībā atrodas ikviens, kurš klausās ziņas, apskata laikrakstus un izmanto sociālos tīklus. Skolēni ir pakļauti sociālo tīklu spēcīgai ietekmei, kas neapzinoties ietekmē un kontrolē domāšanas procesus, kuros mākslīgi tiek radīta vērtību sistēma, kas cieši saistīta ar pieņemtajām normām, lai indivīds tiktu akceptēts sabiedrībā. Masu mediji jaunajai paaudzei izveido uzskatu par cilvēka vizuālo tēlu kā nozīmīgu dzīves sastāvdaļu - arvien novērojams, ka augsta popularitāte un fotogrāfiju novērtējumi sociālajos tīklos ir pamats uzskatīt, ka tiek piedzīvota panākumu piepildīta un sociāli aktīva dzīve. Šādu novērojumu rezultātā tiek izvirzīts pieņēmums, ka cilvēka tēla pētīšana ir paņēmiens, kura izmantošana mācību stundās rosinātu skolēnu interesi, kas realizētos, kā sekmīga mācību satura apguve.

Vidusskolas izglītības iegūšana ir attīstītas un pilnveidotas personības pamats, tādā gadījumā, ja skolēniem tiek piedāvātas atbilstošas un izaugsmi veicinošas mācību metodes, kas izraisa vēlmi līdzdarboties. Viens no iespējās bagātākajiem mācību priekšmetiem metožu izvēlē ir kulturoloģijas mācību priekšmets, kura mērķis, ir sekmēt kultūrizglītotas personības veidošanos, apzinot pasaules kultūras mantojumu un veicinot kultūru daudzveidības kopainas izpratni, kā arī paaugstināt kopējo inteliģenci. (ISEC 2008: 3)

Autores pieredze pedagoģiskās prakses laikā liecina, ka skolotāji mācību stundu laikā izmanto vienveidīgas mācību metodes, visbiežāk organizējot individuālo darbību, piemēram, darba lapu aizpildīšanu, darbu ar grāmatu, rakstu darbus utt. Nenoliedzami, ikviena no minētajām metodēm ir iedarbīga, tomēr, ievietojot kulturoloģijas mācību priekšmetu šādā ierobežotā rāmī, netiek īstenota radošā un pētnieciskā darbība, kas ir nozīmīgs skolēna izaugsmes elements. tādēļ tiek izvirzīts uzskats, ka skolēnu aktīva līdzdalība mācību stundā, kas ir pamats sekmīgai mācību satura apguvei, ir atkarīga no skolotāja iniciatīvas, enerģijas un piedāvātajām mācību metodēm. Ja skolotājs ir monotons, izmanto ierastās un skolēniem pazīstamās mācību formas, tad skolēnu uzmanības un koncentrēšanās spējas ir īslaicīgas, kas izpaužas ar mācību saturu nesaistītās darbībās, piemēram, tehnoloģisko ierīču izmantojumu vai iesaistīšanos sarunās ar klases biedriem. Autores prāt, sarunu un trokšņa veidošanās mācību telpā norāda uz komunikācijas un savstarpējās saskarsmes trūkumu skolēnu dzīvē, un prasmīgam skolotājam, būtu minētais aspekts jāņem vērā, to izmantojot mācību procesa sekmīgai norisei, piedāvājot mācību uzdevumus, kuru laikā nepieciešams sadarboties ar klases biedriem, tādējādi apgūstot nepieciešamās zināšanas un vienlaikus apmierinot vajadzības pēc sociālās saskarsmes.

Skolēni ir dažādi un viņu uztveres spējas ir atšķirīgas. Prakses laikā, mācību stundas vadot četriem dažādiem skolēnu kolektīviem, novērojumu rezultāti norāda, ka kulturoloģijas mācību priekšmets neizraisa vienlīdz lielu patiku visos skolēnos. Dažādas sakarības novērojamas starp skolēnu izvēlēto mācību programmu - padziļinātu vācu valodas, matemātikas vai dabas zinātņu apguvi. Savukārt, pedagogam jābūt pietiekami kvalificētam, lai novērojumu un skolēnu iepazīšanas rezultātā spētu piedāvāt mācību metodes, lai katram piedāvātu uztverei un raksturam atbilstošākos informācijas ieguves veidus.

Ikviens mācību priekšmets pieprasa elastību un attīstību. Mūsdienu laikmetā, kad skolēni ir piesaistīti tehnoloģijām, pedagogam vairs nepietiek ar teorijas izklāstu un mācību grāmatu izmantojumu. Kvalitatīva mācību priekšmeta pasniegšanai, ir svarīgi izveidot spēcīgu pamatu – metodisko materiālu komplektu kulturoloģijas skolotājiem, lai smeltos iedvesmu un idejas, lai arvien uzsākot jaunu mācību gadu, pedagogs varētu meklēt vēl neatklātus ceļus skolēnu domāšanas rosināšanai, un pedagoga darbs nekļūtu vienveidīgs, vienlaikus skolēniem esot aizraujošs.

Lai skolēnus rosinātu diskutēt, darboties praktiski un iedziļināties apgūstamajā mācību saturā, ir nepieciešams nodrošināt radošu vidi, piedāvāt daudzveidīgu mācību procesu un aktualizēt viņiem interesējošus tematus. Tādēļ, ņemot vērā mūsdienās nozīmīgo vizuālā tēla lomu, tiek izvirzīts pieņēmums, ka cilvēka tēls un sabiedrībā pieņemtais skaistuma ideāls raksturo kultūru un laikmetu, kurā indivīds dzīvo. Tādēļ, autore ir izstrādājusi paņēmienu kultūras vēstures un laikmetu apguvei, sniedzot skolēniem iespēju labāk orientētos atšķirīgos vēstures periodos. Izvirzīts tiek pieņēmums, ka sabiedrībā pieņemto skaistuma ideālu un mākslā attēlotā cilvēka tēla pētīšana ir sekmīga kulturoloģijas mācību priekšmeta programmā izvirzīto mērķu un uzdevumu sasniegšanas aktivitāte, kuras izmantojums skolēniem ir viegli uztverams un aizraujošs.

Balstoties uz personīgo pieredzi vidusskolas posmā, atsevišķus kultūras vēstures periodus skolēniem nav viegli savā starpā atšķirt, un ņemot vērā neatbilstoši nelielo mācību stundu skaitu, kurš tiek atvēlēts kulturoloģijas mācību priekšmetam, ir svarīgi piedāvāt saistošus vadmotīvus, lai individuālo asociāciju un interpretāciju rezultātā, mācību saturs tiktu apgūts personīgā līmenī.

Autore uzskata, ka cilvēka tēla pētīšanu mākslā kā mācību metodi kultūras un laikmeta apguvei var izmantot mācību procesā, pirmkārt, jauna mācību satura apguvei, nodrošinot paliekošas zināšanas un izpratnes veidošanos, vienlaicīgi veicinot skolēnu iedziļināšanos un līdzdalību. Otrkārt, mācību stundu laikā iegūtās teorētiskās zināšanas tiek saistītas ar skolēnu līdzšinējo pieredzi ārpus skolas, tādējādi sniedzot iespēju aktīvi iesaistīties skolotāja organizētajās diskusijās. Treškārt, tiek veicināta personīgā izaugsme, iegūstot kulturālai

personai nozīmīgas zināšanas un prasmes, piemēram, personīgā viedokļa formulēšanu, izteikšanu un pamatošanu, kas sekmē indivīda iekļaušanos sabiedrībā. Ceturtkārt, tiek pārveidoti, apstiprināti vai noliegti skolēnu uzskati, tādējādi īstenojot audzināšanas funkciju, kas piedāvā skolēniem noderīgo visas turpmākās dzīves laikā. Piektkārt, kooperatīvās mācīšanās laikā, skolēniem tiek piedāvāta radoša vide un nodrošināti atbilstoši apstākļi savstarpējās komunikācijas veicināšanai, lai sadarbošanās laikā pilnveidotu prasmes uz klausīt, cienīt un pārliecināt vienu otru. Piektkārt, skolēni apgūst patstāvīgas mācīšanās metodi, kuru izmantot arī turpmāk apgūstot un izprotot dažādus kultūras posmus un vēstures periodus. Tādējādi cilvēka tēla pētīšanu var uzskatīt par radošu, pētniecisku un personību attīstošu mācību metodi.

Cilvēka tēla un skaistuma ideālu pētīšanu iespējams izmantot atšķirīgu kultūras periodu apgūvē, vairāku kulturoloģijas mācību programmā minēto mācību tematu saistībā. Darbā piedāvātais mācību paņēmiens tiek aprakstīts Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūru izpratnes veicināšanai, lai sasniegtu mācību programmā izvirzītās prasības: izveidotu skolēnu priekšstatu par kultūras un civilizācijas raksturu, sadzīves kultūrliecību raksturojumu, nodrošinātu noteiktu jēdzienu apguvi un veidotu iemaņas seno civilizāciju savstarpējai salīdzināšanai.

Piedāvātā mācību paņēmiena izmantošanas laikā tiek realizēts viens no mācību priekšmeta izvirzītajiem uzdevumiem - salīdzināt, analizēt un vērtēt kultūras sasniegumus un liecības. ^[1] Tāpat, skolotājs var sniegt skolēniem iespēju apzināties kultūras mainīgumu, vērtību nozīmi indivīda dzīvē un izpratni par sabiedrībā pieņemto ideālu un laikmetam raksturīgo vērtību atspoguļojumu kultūrā. Nodrošinot attieksmes mainīgumu skolotājs sekmē audzināšanas funkciju - izvērtējot indivīda piederību noteiktai kultūrai un raksturojot sabiedrības pieņemtās morāles normas.

Konkrētā mācību paņēmiena izmantojumā tiek realizēti nozīmīgākie radošās un pētnieciskās darbības etapi - kultūras liecību salīdzināšana, iegūtās informācijas interpretēšana un argumentācijas lietošana. Kultūras laikmetiem raksturīgāko mākslas darbu aplūkošanas procesa laikā, skolēni iepazīst mākslas funkciju un valodu, mākslas darbu vietu un nozīmi sabiedrības veidošanā, attīstībā un atspoguļošanā.

Tiek izvirzīts pieņēmums, ka skolēniem, izmantojot dažādas kooperatīvās mācību metodes, būs aizraujoši pētīt sabiedrībā pieņemtos ideālus un cilvēku vizuālā tēla iezīmes mākslā, kas spējīgas raksturot sabiedrību, kurā indivīds dzīvo, tādējādi apgūstot kultūras vēstures dažādus laikmetus. Paņēmiena pamatā tiek izvirzīts skolēnu asociāciju un interpretācijas izmantojums, pilnveidojot prasme izmantot personīgo pieredzi ikviena mācību priekšmeta apgūvē.

Atskatoties kultūras vēsturē, dažādu periodu salīdzinājumā, vērojama sabiedrības veidošanās un attīstība, kurā ierasti ir pastāvējis sabiedrības pieņemts cilvēka skaistuma ideāls. Tiek izvirzīts pieņēmums, ka kultūrā pastāvošais skaistuma ideāls realizējas kā konkrētās kultūru raksturojošu pazīmi, kuru pētot tiek rasts pamatojums par kultūru un tai raksturīgo sadzīvi, kurā cilvēks dzīvojis. Iespējams, mākslas darbu pētīšana kultūras un laikmetu apgūvē ir veids, kurš modelē izpratni par kultūras mentalitāti. Piedāvātais mācību satura apguves paņēmieni sniedz iespēju iegūt informāciju par kultūras īpašībām, īpatnībām, politisko un ekonomisko situāciju konkrētajā laikmetā.

Mērķis: Izpētīt mūsdienīga un skolēnu interesēm atbilstoša mācību procesa organizēšanu un skolēnu komunikatīvo un sociālo iemaņu pilnveidošanas iespējas, kultūras un laikmeta apguvei izmantojot cilvēka tēla pētīšanu mākslā.

Mērķa sasniegšanai izvirzītie uzdevumi:

1. Kulturoloģijas mācību priekšmeta programmas parauga un standarta analizēšana, apkopojot un novērtējot piedāvātā kultūras un laikmeta apguves paņēmiena izmantošanas iespējas;
2. Kulturoloģijas teorētisko materiālu analīze un apkopošana, aprakstot cilvēka tēla pētīšanu, kā paņēmieni kultūras un laikmeta apguvei;
3. Pedagoģijas teorētisko materiālu analīze apkopojot pētāmās grupas vecumposma fiziskās un psiholoģiskās īpatnības un būtiskākos aprakstītā paņēmiena realizēšanai;
4. Pamatojoties uz apkopotā teorētiskā materiāla kopumu, izstrādāt metodisku materiālu senās Ēģiptes un senās Divupes kultūru apguvei kulturoloģijas mācību stundās;
5. Metodiskā materiāla aprobācija skolā;
6. Pedagoģiskās darbības rezultātu analīze un iegūto rezultātu izvērtēšanu.

Pētījuma bāze: Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas vienpadsmitās klases skolēni (matemātikas, vācu valodas, vispārīzglītojošā un dabas zinātņu programmas padziļināta apguve).

Pētījuma metodes:

1. Pedagoģijas un kulturoloģijas teorijas, interneta resursu un pedagoģisko pētījumu teorētisko materiālu analīze un apkopojums.
2. Empīriskā metode – pedagoģiskais novērojums – paņēmiena aprobācijas laikā tiek vērota skolēnu darbība.
3. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.
4. Aptauja temata noslēgumā, apzinot aprobētā mācību materiāla pozitīvos un negatīvos aspektus.
5. Skolēnu darbu analīze.
6. Pedagoģiskās izmēģinājuma darbības analīze un izvērtējums.

Darbam ir trīs nodaļas: 1. nodaļā “Cilvēka tēls mākslā kā kultūras un laikmeta apguves paņēmiens”, kurā tiek aprakstītas cilvēka tēla mākslā un skaistuma ideālu pētīšana Senās Ēģiptes, Senās Divupes un 21.gadsimta kultūrās, kā kultūras un laikmeta apguves paņēmiens. 2. nodaļā “Pedagoģiskais pamatojums tēmas apguvei” tiek analizēts kulturoloģijas mācību priekšmets un vispārīgi tiek apskatīts cilvēka tēla mākslā un skaistuma ideālu pētīšana kā mācību metodes teorētiskais pamatojums, kā arī ir pievienots autores izveidotais metodiskais materiāls. 3. Nodaļā “Paņēmienu realizācija pedagoģiskajā procesā” tiek aprakstīta autores izveidotā metodiskā materiāla aprobācija skolā, analizēti skolēnu darbi un novērtējuma aptaujas. **Apakšnodaļas**, ievads, secinājumi un **pielikumi**.

Pētījuma hipotēze: Paņēmiens, kura ietvaros skolēni apgūst kultūras un laikmeta raksturojumu pētot cilvēka tēlu un kultūrā pieņemto skaistuma ideālu, ir skolēnu interesēm atbilstošs un sniedz iespēju sekmīgāk apgūt mācību saturu.

1. CILVĒKA TĒLS MĀKSLĀ KĀ KULTŪRAS UN LAIKMETA APGUVES PAŅĒMIENS

1.1. Vizuālā tēla attīstība un pārmaiņas kultūras un mākslas vēsturē

Kultūras vēsture ir stāsts, kurš piesātināts ar negaidītiem notikumiem, spilgtām personībām un nemitīgiem atklājumiem. Kādam vēstures periodam noslēdzoties, tiek ielikti pamati jauna perioda sākumam, un šī procesa ietekmē lielas pārmaiņas piedzīvo gan ekonomiskie, gan politiskie, gan sociālie apstākļi. Kopš uz zemes sastopamas cilvēciskas būtnes, tiklīdz varam runāt par cilvēka tēlu, kas sastāv no neskaitāmiem elementiem, kas dažādās kultūrās ir atšķirīgi. Kultūras virzītājs ir cilvēks, līdz ar to varam izvirzīt pieņēmumu, ka visspēcīgāk kultūras periodu norises vērojamas sabiedrībā un katras personas individuālajos uzskatos un vērtībās, līdz ar to cilvēka tēls ir sadzīviskas un laikmetu raksturojošas liecības.

Ķermeņa proporcijas, apmatojums, sejas vaibsti, apģērbs un ķermeņa rotājumi ir tikai neliela daļa no tā, ko iespējams analizēt pētot cilvēka tēlu mākslas darbā. Cilvēka tēls ir sadzīves apstākļu spogulis – nenoliedzami nabadzīga zemnieka izskats atšķirsies no pārtikuša augstdzimušā.

Jo senāks kultūras vēstures periods tiek apspriests, jo pieticīgāks ir saglabājušos kultūrliecību skaits. Ja vēlamies iepazīt mantojumu, kas glabājās cilvēka tēlā tad visprecīzākos novērojumus iespējams veikt, iepazīstot mākslas valodu. Mākslas darbu pētīšanas procesā iespējams izvirzīt pieņēmumus, kas skatītāja interpretācijas rezultātā rada izvirzīto ideju apstiprinājumus un noraidījumus. Tādējādi rodas dažādas pašsaprotams, neloģiskas, smieklīgas un drūmas likumsakarības. Šāda asociāciju veidošana nodrošina informācijas atcerēšanos ilglaicīgā periodā.

Izmantojot minēto kultūras izpratnes paņēmieni, vispirms nepieciešams apzināt cilvēka tēla mainīgumu un attīstību kultūras vēsturē, ņemot vērā pašas senākās liecības, kas saglabājušās par cilvēka esamību uz zemes un dažādus laikmetus, kas ietekmējis cilvēka tēls nozīmīgo lomu mūsdienās, tādējādi izvirzot pieņēmumu, ka cilvēka tēls ir veids, kādā iepazīt un izprast dažādus kultūras vēstures periodus, tātad apzinot būtiskākos aspektus, lai savā starpā nošķirtu dažādas kultūras un laikmetu periodus.

E. Umberto ir izvirzījis līdzīgus pieņēmumus, cilvēka tēla mainību un attīstību kultūras vēsturē saistot ar skaistuma ideju un tās attīstību un atkārtotu atgriešanos atšķirīgos laikmetos. Grāmatas autors ir uzskatāmi attēlojis dažādās kultūrās, atšķirīgos gadsimtos un gadu desmitos nozīmīgus mākslas darbus, kuros redzamas variācijas par sievišķā un vīrišķā

dzimuma izpausmēm mākslā. Mākslas cienītāju aprindās, izvēlētie darbi ir vispārpieņemti par nozīmīgiem kultūras fenomeniem konkrētajā laikmetā, tādējādi, var novērtēt neapturamo kultūras vēstures attīstību un daudzveidību, vienlaikus norādot uz cilvēka neremdināmo vēlmi līdzināties, pakļaujoties attiecīgā laikmeta valdošajiem uzskatiem, pārvērtējot pagātnes mantojumu un nepilnības, kas izpaužas centienos arvien tuvināties sabiedrības vai varas izvirzīto ideālu sasniegšanai, tādējādi sasniedzot pilnību.

Uzsākot kulturoloģijas mācību priekšmeta apguvi, ir svarīgi sniegt skolēniem informāciju, kas rosina domāt kritiski, vienlaikus, neizmantojot sarežģītus piemērus, bet piedāvājot pazīstamus elementus, kas izpratnes veidošanos par mācību tematu atvieglo. Skolēniem pazīstamu tēlu izmantojums padara mācību satura apguvi personīgi nozīmīgi, līdz ar to interesantu un viegli uztveramu. Izvēlētie mākslas darbi aptver kultūras attīstības un mainības būtību, vienlaikus sniedzot priekšstatu par atšķirīgo cilvēka tēlu vienam laikmetam pārejot nākamajā. Līdz ar to, ņemot vērā minēto tabulu būtību, iespējams izvirzīt pamatotu pieņēmumu, kas piedāvā cilvēka tēla pētīšanu izmantot dažādu kultūru un laikmeta periodu raksturošanai, lai apzinātu un apgūtu nozīmīgāko elementu nozīmi sabiedrības ikdienā. Piemēram, sievietes skaistuma attēlojums dažādās variācijās, kas uzskatāmi attēlo izpratni par sievietes tēlu tās attīstībā dažādu laikmetu skatījumā. Tabulas sākumā redzams 7. gs. pr. Kr. Krētā darinātais Okseras dāmas attēlojums. Laika gaitā sievietes tēls pārveidojas, ņemot vērā tādu ietekmīgu mākslinieku šedevrus, kā Leonardo Da Vinči un Rafaēls. Tabulas noslēgumā ievietotas fotogrāfijas ar mūsdienās nozīmīgām personībām, kas spēcīgi ietekmējušas cilvēka tēlu, piemēram, Koko Šanele (1.pielikums). Savukārt, nākamās tabulas ievadā tiek piedāvāts ēģiptiešu statujas attēlojums, kurā redzama Kēniņiene Tuja (2.pielikums).

Tāpat, kā sievietes tēls kultūras vēsturē ir nemitīgi bijis mainīgs, ir iespējams iegūt izpratni par vīrišķā skaistuma mainīgajiem ideāliem. Tabulas sākumā attēlots Ēģiptiešu sienas rotājumu, kurā atveidots virsnieks Sennedžems. Vīrišķais skaistums piedzīvo dažādas izpausmes izmantojot tādu ievērojamu un atpazīstamu mākslinieku kā Jana Van Eika un Albrehta Dīrera radītos vīrišķības iemiesotos tēlus. Mūsdienu skaistuma ideālus, savukārt, iemieso, piemēram, aktieris Džordžs Klūnijs, kurš ierasti saņem augstus novērtējumus no cienītājiem, tiek ievietots pievilcīgo pasaules vīriešu sarakstos (3.pielikums). Savukārt, nākamās tabulas ievadā tiek piedāvāts Ehnatona Krūšutēla attēlojums, un tam sekojošā izpratne par vīrišķā skaistuma mainīgajiem ideāliem, pirmkārt, attēlojot Ehnatona Krūšutēlu (4.pielikums).

Lai izprastu pasaules kārtību un dažādos laikmetos valdošo uzskatu kopumu, pirmkārt, nepieciešams izprast un apzināties savu personību un individualitāti kā nozīmīgu kultūras veidošanās sastāvdaļu, tātad veidot priekšstatu par cilvēku kā

kultūras virzītāju un ietekmētāju. Pārsteidzošu faktu izklāsts un uzskates materiālu bagātība ir primāri skolēna ieinteresētības un līdzdalības aspekti, tādēļ, tabulā attēlotā, nemitīgā cilvēka tēla mainība ir skolotājam piederoša veiksmes atslēga, lai rosinātu skolēnus kvalitatīvam darbam un neuzdošai interesei. Rosināšana ir neatņemama mācību stundas sadaļa, un piemērotu paņēmienu izmantojums ieinteresēs skolēnus kultūras vēsturē vērojamajām nemitīgajām cilvēka tēla maiņām un attīstībai, veidojot priekšstatu par kulturoloģijas apguvi, kuru nepieciešams uztvert kā ķēdi, kurā katrs posms secīgi balsta nākamo. Kulturoloģija sevī apvieno kultūras un mākslas vēsturi, līdz ar to, šāda integrējoša sistēma nepieciešama ikvienā mācību stundā, ņemot vērā mācību priekšmetam atvēlēto nepienācīgi zemu stundu skaitu mācību programmā.

1.1.2. Sabiedrības pieņemtie skaistuma ideāli

Kas ir ideāls, un kādu domu ietver sevī šī vārda lietojums? Kas ir skaistums? **Meklēt skaidrojošu definīciju vārdnīcā...** Kā laika gaitā mainās priekšstati par skaistumu? Vai izveidojoties jaunai kultūrai un uzsākoties jaunam vēstures periodam ierasti sabiedrības uzskati par skaistuma ideālu piedzīvo pārmaiņas, vai, varbūt pieņemts ideāls turpina būt aktuāls arī attālinoties no kultūras, kurā tas izveidojies? Kādu informāciju glabā sabiedrības uzskati par skaistuma ideālu, un, ko tie ir spējīgi stāstīt par konkrēto kultūru vai laikmeta periodu? Kāds ir ceļš, lai persona iegūtu titulu “skaistuma ideāls”? Vai šis ir dabīgs process, vai varas un valsts uzspiests? Kāds ir pieņemto skaistuma ideālu ceļš laikmeta norietā – vai tas kļūst par konkrētā laika nozīmīgu liecību, vai varbūt skaistuma ideāla iemiesotā persona kļūst par kultūrvaroni? (Eko 2009: 193)

Neskaitāmus jautājumus iespējams uzstādīt par ideāliem un to lomu kultūrā. Tomēr, tieši šīs personas tiek uzskatītas par spēcīgiem konkrētā perioda un kultūras gara iemiesotājiem, un šo personu likteņus arvien pārstāstām nākamajām paaudzēm kā kultūras raksturojošu elementu. Pirms padziļinātas pievēršanās skaistuma ideālu pētīšanai kā kultūras raksturojuma nozīmīgu elementu nepieciešams rast atbildes uz vairākiem nozīmīgiem jautājumiem. Kādi sabiedrības pieņēmumi un gaume, kādi mēri un kanoni ļauj kādu ķermeni saukt par skaistu? Vai priekšstati par vīrieša un sievietes skaistumu mainās vienādi? (Eko 2009: 193)

Skaists” – tāpat kā “glīts”, “jauks”, “smuks”, vai “lielisks”, “brīnišķīgs” un līdzīgi īpašības vārdi ir apzīmējumi, kurus izmantojot iespējams aprakstīt savas izjūtas, kas attiecināmas uz personīgi patīkamo - runājot par skaistumu, cilvēks kaut ko pieņem un par to tīksminās. Atskatoties pagātnē, daudzos vēstures periodos skaistā un labā jēdzieni bijuši cieši

saistīti, tātad uzskatot kādu priekšmetu vai objektu par tīkamu, tas tiek uzskatīts arī par skaistu. (Eko 2009: 8)

Bieži vārds “skaists” tiek asociēts arī ar iekāri, tomēr, atsevišķos gadījumus, noteiktā kultūrā vai noteiktā vēsturiskā laikmetā tiek atzīts, ka pastāv lietas un parādības, kuras ir patīkami vērot neatkarīgi no tā, vai tās tiek iekārotas, tādējādi netiek izvirzītas iepriekš pieņemta skaistuma ideja, bet tiek aplūkotas lietas, ko ļaudis, gadu tūkstošiem ritot, ir atzinuši par skaistām. (Eko 2009: 10)

Vienā laikmetā līdzās ir pastāvējuši atšķirīgi skaistuma modeļi, kas uzskatāmi attēloti Umberto Eko veidotajās tabulās, un darbā neievietotās, vēl septiņās tabulās parādot skaistuma idejas, dažādās variācijās, kuras ir atgriezušās un attīstījušās dažādu laikmetu mākslinieku darbos (1.-4.pieliekums).

Visos gadsimtos ir runāts par proporciju skaistumu, taču, par spīti izmantotajiem aritmētiskajiem un ģeometriskajiem principiem, izpratne par to katrā laikposmā ir bijusi atšķirīga. Vienmēr ir apgalvots, ka ir nepieciešams ievērot pareizu samēru, piemēram, starp pirkstu un delnas garumu, tāpat kā starp delnas un visa ķermeņa garumu, taču tas, kādam īsti ir jābūt šim pareizajam samēram, allaž ir atkarīgs no laika gaitā mainīgas gaumes. (Eko 2009: 92)

Skaistums nekad nav bijis absolūts un nemainīgs un allaž ir iemantojis dažādas formas atkarībā no vēsturiskā perioda un zemes; - tas sakāms ne tikai par fizisku (vīriešu, sievietes) skaistumu, bet arī par skaistumu, kas piemīt Dievam, svētajiem, idejām. Piemēram, estētiskais ideāls Grieķijā par skaistu nosaka tādu priekšmetu, kura forma ir tīkama jutekļiem, sevišķi redzei. Vienlaikus, vērtējot cilvēka ķermeni, svarīga loma ir arī rakstura un dvēseles īpašībām, kas drīzāk tiek uztvertas nevis ar fizisko redzi, bet gan ar prāta acīm. [Eko 2009: 41)

Savukārt, Viduslaiku sabiedrību veidoja ietekmīgi bagātie un beztiesīgi nabagie. Lai arī šāds dalījums ir raksturīgs ne tikai viduslaikiem, tomēr antīkajā un viduslaiku sabiedrībā atšķirība starp bagātajiem un trūcīgajiem bija daudz krasāka nekā moderno Rietumu demokrātiskajās sabiedrībās. Viduslaikos valdītāji apliecināja savu varu, izrādot ieročus, bruņas un greznu apģērbu. Kungu varenības zīme bija zelts, dārglietas, drānas, kas krāsotas ar visdārgākajām krāsvielām, piemēram, ar purpuru. Mākslīgās krāsvielas, kas sarežģītu procesu ceļā iegūtas no minerāliem vai augiem, kļuva par bagātības apliecinājumu, turpretī nabadzīgo apģērbs bija bālās un pieticīgās krāsās. Zemnieku drānas parasti bija dabiskos toņos – brūnas vai pelēcīgas, krāsu neskartas, noplukušas no ilgas valkāšanas un piedevām netīras. (Eko: 2009: 105 – 106)

Pēc Seviļas Izidora uzskata, dažām cilvēka ķermeņa daļām ir praktisks pielietojums, turpretī dažas paredzētas tikai rotai, skaistumam un pievilcībai. Nošķirdams noderīgo un skaisto, Izidors pārņem senāku tradīciju: līdzīgi kā fasādes rotājumi vairo ēkas skaistumu un retorikas figūras izdaiļo runu, cilvēka ķermenis šķiet skaists, jo arī tam ir rotājumi – gan dabiski (naba, smaganas, uzacis, krūtis), gan mākslīgi (apgērbs un rotaslietas). (Eko 2009: 111)

Dažādas estētikas teorijas no antīkā laikmeta līdz viduslaikiem par skaistuma pretmetu uzskatīja neglītumu - disharmoniju, kas pārkāpj samērīguma likumus, kas ir gan fiziskā, gan morālā skaistuma pamatā, vai par kroplību, kas dzīvai būtnei ir laupījusi kaut ko, kas pēc dabas tai pienāktos. (Eko 2009: 133)

Ikvienam, dzīves laikā, ir izveidojies skatījums un izpratne par “skaistuma” definējumu. “Skaists” ir mūsdienās aktuāls un bieži izmantots termins jauniešu vidū, tādēļ nepieciešams sniegt attiecīgās zināšanas, kuras neļautu aplamu pieņēmumu rezultātā skaistumu dēvēt par mūsdienu zīmolu. Individuālā skaistuma izpratne veidojas ņemot vērā zināšanas, pieredzi, audzināšanu, vienaudžu spiedienu un līdzīgus aspektus, kurus skolotājam temata ievadā ir svarīgi novērtēt, lai saturīgu diskusiju rezultātā papildinātu tos ar zināšanām par atšķirīgajām skaistumu izpausmēm kultūras vēsturē. Tādējādi, izprotot skaistuma ideju vēsturiskā skatījumā, varam pamatot tās idejas arī mūsdienās. Skolotājam jābūt gatavam un iepriekš jāizveido atbalstoši jautājumi diskusijas veicināšanai, skolēnu ierosināšanai un intereses radīšanai. Tikai kvalitatīvas ierosināšanas rezultātā tiks apzināts pagātnes mantojums un skaistums, kas nav vien mūsdienu materialitātes apzīmējums, bet pagātnes liecība, kura glabā miljoniem, mākslas valodā ieslēgtu stāstu. Pievēršoties kultūras vēstures nepatstāvīgajam un nemitīgi mainīgajam skaistuma jēdzienam un ideāla izpratnei iespējams iepazīt kultūras vēsturē valdošo uzskatu nepatstāvību.

Ierasti sabiedrībā ir pastāvējis skaistuma paraugs un ideāls - objekts, kuram piešķirta nozīmīga vērtība un sabiedrībā vērojama vēlme tam iespējami tuvināties, jo noteiktu iemeslu dēļ tas tiek uzskatīts par apbrīnojamu un īpašu. Šo skaistuma ideālu izvēle ataino kultūras uzskatus un vērtības. Pirmkārt, ir nepieciešams skaidri definēt mūsdienu uzskatus par skaistumu, un tikai tad atgriezties pagātnē, lai konstruētu izpratni par tā nozīmi vēsturē. Līdz ar to, pārvērtējot uzskatus skolēna apziņā par skaistumu mūsdienu pasaulē un katra personīgajā dzīvē, tiek sniegtas vērtīgas zināšanas un vienlaicīgi īstenota audzināšanas funkcija, pilnveidojot skolēnu personības un rosinot domāt, kas ir primāra ikviena mācību priekšmeta noteikums. Skaistuma idejas skolēniem uzspiestas netiek, bet mācību procesa laikā, viņi tās iegūst paši, veidojot

priekšstatus, skolotāja piedāvātos piemērus interpretējot atbilstoši personīgajām izjūtām.

1.1.3. Mākslas funkcija cilvēka tēla pētīšanā

Māksla ir apbrīnojama bagātība, un pateicoties mākslinieku talantam un personīgajam redzējumam attēlojot apkārtējo pasauli, iespējama kļūst gan cilvēka tēla iepazīšana, gan mākslinieka skatījumam pakļautais indivīda atspoguļojums reālās ikdienas darbībās, ļaujot skatītājam arvien tuvināties precīzam uzskatam par kultūru, sabiedrības ikdienu, labklājību, pasaules izjūtu un būtiskākais – cilvēcisko apziņu - indivīda sevis apzināšanos pasaulē, vērtībām un sadzīves apstākļiem. Tātad, cilvēka tēla iezīmes norāda uz ikdienas dzīvi konkrētajā kultūras vēstures periodā, ja vien esam pietiekoši zinoši, lai spētu skaidrot redzamās darbības, kustības, novietotos priekšmetus un citus mākslas darbā redzamos elementus. Tādējādi, pilnveidojot prasmes un iegūstot zināšanas par mākslas darba analīzes būtību un nozīmīgākajiem aspektiem, uztvere par mākslu pārveidojas, sniedzot apziņu ne vien par estētiskā baudījuma gūšanu, bet arī pārsteigumu pilno atklāsmju un iespaidu kopumu, kas veido priekšstatu par kultūras vēsturi kā pamatu ikviena priekšmeta un parādības būtībai. Māksla ir jāmāca, tā ir jāiepazīst un, kad tā kļuvusi par tuvu sabiedroto, tiek pilnveidota prasme piešķirt mākslas darbiem vērtību kultūrvēsturiskā kontekstā - padziļināti izprotot un interpretējot atbilstoši savai pieredzei un izjūtām, tādējādi sniedzot ieguldījumu turpmākajai kultūras un mākslas vēstures izpratnei visa mūža garumā.

Māksla ir nozīmīga cilvēces kultūras sastāvdaļa, kas garīguma caurstrāvota izriet no pasaules emocionālās uztveres un, izmantojot specifiskos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, caur cilvēka jūtām iedarbojas uz viņa prātu. Māksla ir radošs process un dialogs starp radītāju un tās uztvērēju, kurā emocionāli tvertā pasaule tiek izzināta un atspoguļota caur konkrētiem mākslas tēliem, tātad mākslas darbs ir autora pašizpaušme un pašapliecināšanās, kas realizējas estētiskās un mākslinieciskās formās. Tas ir autora savdabīgais, individuālais pasaules redzējums, viņa pasaules uztvere. Mākslinieks ikvienam no mums piedāvā uz pasauli paskatīties ar viņa acīm, pievienojot savu pievienoto vērtību – redzamo interpretējot atbilstoši savām zināšanām un izjūtām. (Zitāne 2002: 12)

Uztverot mākslas darbu, skatītājs bieži kļūst par līdzī radītāju, mākslinieka tvērumam, koncepcijai uzslāņojot savējo, kas atkarīgs no viņa dzīves pieredzes, pasaules redzējuma, pārdzīvojuma spējas. Tad varam runāt par parādību, kad mākslas darbs sāk dzīvot patstāvīgu, no sava radītāja neatkarīgu dzīvi. (Zitāne 2002: 13)

Tā kā mākslas valoda ir specifiska, simboliska (skaņu, tēlu, tekstu un zemtekstu, krāsu, līniju, apjomu, ritmu valoda) Tad tās uztveršanai nepieciešams attiecīgi sagatavots sarunu biedrs, tomēr teorētiskā sagatavotība vēl nenodrošina komunikāciju ir nepieciešama arī sirids atvērtība, emociju saskaņa, sinhronas izjūtu vibrācijas tajā smalkajā pavedienā, kas saista radītāja un uztvērēja dvēseles.” (Zitāne 2002: 12)

Cilvēka mūžs ir par īsu, lai katrs indivīds savā personīgajā pieredzē izbaudītu kā bagātību, tā nabadzību, zaudējumu un guvumu, un pūļa sajūsmu, lai pats nonāktu gan tiesājamā, gan tiesneša, varas nesēja un tās upura lomā. Mākslas specifika mums to piedāvā, dodot iespēju uzasināt dvēseles jūtīgumu. (Zitāne 2002: 13)

Modernā laikmeta iedibinātais ciešais skaistuma un mākslas sakars nebūt nav tik pašsaprotams, kā varētu domāt. Dažas modernās estētiskās teorijas atzīst tikai mākslas skaistumu, necik augstu nevērtējot dabas skaistumu, turpretī citos laikmetos ir bijis tieši otrādi: skaistums varēja piemist dabas lietām un parādībām, savukārt mākslai pienācās vienīgi labi paveikt savu uzdevumu – radīt lietas, kas kalpo paredzētajam mērķiem, tāpēc par mākslu vienlīdz tika uzskatīts gan gleznotāja vai tēlnieka veikums, gan galdnieka, laivu meistara vai bārdzīņa darbs. Tikai daudz vēlāk, gribot nošķirt glezniecību, tēlniecību un arhitektūru no tā, ko šodien mēs sauktu par amatniecību, tika radīts daiļo mākslu jēdziens. (Eko 2009: 10)

Mākslinieki, dzejnieki, rakstnieki gadsimtiem ilgi mums ir stāstījuši, ko viņi uzskata par skaistu, un atstājuši mums gana daudz piemēru, kas ir mūsu iespēja saprast, kas un kādā laikmetā ticis uzskatīts par skaistu. Zemnieki, akmeņkaļi, maiznieki un skroderi radīja lietas, ko paši uzskatīja par skaistām, bet viņi nav uzrakstījuši itin neko, kas paskaidrotu, vai un kāpēc viņi šīs lietas uzskatījuši par skaistām un kas pēc viņu domām bija dabisks skaistums. Turpretī, kad mākslinieki atveidoja apģērbtus ļaudis, mājas, sadzīves priekšmetus, mēs varam pieņemt, ka viņi mums šādā veidā stāsta arī par sava laika amatnieku skaistuma ideāliem. (Eko 2009: 10)

Tiek atzīts, ka mākslai piemīt spēks attēlot skaisti arī neglītas būtnes un lietas, un šāda veida atveidojuma skaistums (vai vismaz reālistiskā precizitāte) padara neglīto pieņemamu.” (Eko 2009: 133)

Piemēram, Viduslaikos, šķiet, attēlojot vai vērtējot cilvēka ķermeni, proporciju matemātika netiek izmantota. Iespējams, tas ir izskaidrojams tādējādi, ka garīgo skaistumu šai laikā vērtē augstāk par ķermeniskumu.” (Eko 2009: 75)

Umberto Eko “Skaistuma vēsture” apraksta viedokli, kas vēstures atšķirīgos skaistuma uzskatus padara izprotamus vien tādā gadījumā, ja iedziļinās attiecīgā laika posma rakstītajos tekstos. Vienlaikus, minētajā grāmatā netiek atvēlēta sadaļa Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūrām.

Piemēram, ko rosina kailas sievietes atveidojums un kādu rakstura īpašību nosaukšana spētu mākslas darbu asociēt? Aplūkojot mākslas darbu, kurā attēlots kailas sievietes ķermenis, skolēni tiek rosināti redzamo skaidrot, rodot saistības starp redzamo un kultūrai raksturīgo, tādā veidā tiek izmantotas asociācijas un personīgā interpretācija dažādu likumsakarību veidošanai. Kailas sievietes ķermenis var norādīt uz to, ka sieviete prot kopt savu ķermeni vai nekautrējas to izrādīt, kas savukārt izraisa pārdomas par netveramo sieviešu dabu, pievilcību, iznesību, daiļumu, smalkumu, laipnību, mīļumu, pateicību, jūtām, gaumi utt.

Nenoliedzami, kvalitatīvs papildus materiāls ir rakstītie avoti, kas ir nepieciešami pamatotai zināšanu apguvei par kādu kultūras periodu vai vēstures laikmetu, tomēr, autores piedāvātais mācību paņēmieni, primāri pamatojot uz mākslas darbā attēloto, un personīgu asociāciju un interpretāciju piešķiršanu, tādēļ, papildinošs teksta materiāls, kurā meklējami slēpti atbilžu stimulējoši fakti, skolēnu radošo domāšanu nesekmētu. Nav iespējams, būt pilnīgi drošam par mākslas darbiem un to, mākslinieka iecerēto patieso būtību, tomēr secinājumus, pieņēmumu veidā veikt ir iespējams. (Eko 2009: 12)

Pielikumā ievietoto tabulu aplūkojumā iespējams novērtēt pārdomāti izvēlētos mākslas darbu un ieraudzīt katra attēla izteiktākās atšķirības no iepriekšējiem - skumju piepildīta sejas izteiksme citā attēlā pārvērtusies laimes starojošā acu skatienā, pieticīgs apģērbs nomainījies greznos audumos iegrimstošu tēlu, savukārt miesās vāja būtne cita laikmeta darbā ieguvusi ievērojami spēcīgākas aprises. Šādas salīdzinošas pārdomas varētu turpināt uzskaitīt skaitliski lielā apjomā, katru mākslas darbu sīki aprakstot, un salīdzinot ar līdzīga tēla attēlojumu citā vēstures periodā. Kultūra ir daudzveidīga, ilgstoši nepastāvīga un visprecīzāk šos aspektus raksturot spēj sabiedrība, tāpat, tāpat ikviens no var kļūt par nozīmīgāku sava laikmeta gara iemiesotāju. (1.-4.pielikums)

Apgūstot kultūras un mākslas vēsturi, skolēniem, vispirms nepieciešams apgūt mākslas valodu, tādējādi apzinoties mākslas funkciju un cilvēka dvēseles atspoguļojumu mākslā, kas var būt psiholoģiski grūti atšifrējams, tādēļ, svarīgi ir iegūt mākslas darbu analīzes pamata prasmes. Mākslinieki savos darbos attēlo personīgi un sabiedrībā nozīmīgo, kas tiek saistīts ar emocijām, kuras darba autorā izraisījis redzētais, piedzīvotais vai dzirdētais. Tas pats attiecināms uz 21. gs. mākslu, kurā vērojamas autora skumjas, garlaicība, pārsteigums, mīlestības izpausme utt. Mākslas darbi sastāv no neskaitāmiem elementiem un prasmes tos saskatīt ir nemitīgi jāpilnveido. Skolotājam jānorāda uz mākslas darbā attēloto, un jālūdz skolēniem rast tā pamatojumu, piemēram, kādēļ redzama steiga, kāds ir cilvēku greznā apģērba nēsāšanas nolūks utt.

Ir svarīgi veidot skolēnu uzskatus par mākslas funkciju, ne vien kā muzeja un mākslas galeriju elementu, kā izklaidējošu funkciju, bet arī veidot apziņu par mākslu kā

informācijas nesēju. Māksla ir specifiska valoda, kuru mācoties, konkrētu kultūras periodu un vēstures laikmetu pastāvošo lietu būtība kļūst arvien saprotamāka.

Mākslas valodas iepazīšana palīdz aptvert nozīmīgākos kultūras vēstures periodus, apzinot cilvēku kā kultūras virzītāju, mākslu kā kultūras atspoguļotāju, vienlaikus iepazīstot savas unikālās personības dažādās šķautnes, kas izpaužas mākslas darbu aplūkošanā, izveidojot acumirkļīgas asociācijas, pārdomas, neskaidrus jautājumus un pieņemamo vai nepieņemamo savai dzīves un pasaules uztverei.

1.2. Cilvēka tēls mākslā un skaistuma ideāls senās Divupes kultūrā

Pirmās civilizācijas veidojās upju tuvumā, jo upes nodrošināja lauksamniecībai labvēlīgus apstākļus. Zemes auglība un ģeogrāfiskais izvietojums bija iemesls nepārtrauktiem iebrukumiem. Nedrošības un nestabilitātes izjūta mūžam mainīgās dabas priekšā bija pastāvīga šumeru cilvēku pavadone. (Mūrnieks 2009: 10; Zitāne 1997: 53; Zitāne 2002: 36)

“Tāpat kā pirmatnējās sabiedrības cilvēki, arī senie šumeri jutās ļoti cieši saistīti ar dabu, jutās kā tās daļa, ko nepārtrauktie ietekmē kosmiskie spēki: daudzas un dažādas dievības, gari un dēmoni, kuri cilvēkiem nes gan labo, gan ļauno: gan bagātu ražu, gan iznīcinošus plūdus, veselību un slimību, uzvaru un zaudējumus. Spēcīgāks par dieviem bija vien liktenis. Arī cilvēkam bija ļauts daļēji savu likteni ietekmēt, vienīgais, ko viņš nespēja – atvairīt nāvi. No apakšzemes mocībām cilvēks var izglābties vienīgi piedaloties Inannas kultā. (Zitāne 1997: 55; Zitāne 2002: 37; Mūrnieks 2009: 24)

Tā kā pēc nāves cilvēku negaidīja atalgojums, bet gan tikai drūma eksistence apakšzemē, tad uzmanība tika pievērsta tuvākajai nākotnei - zīlējot nepastāvīgo un untumaino dievu gribu pēc upuru dzīvnieku iekšām, putnu lidojuma un zvaigznēm. Zīlējot nākotni izmantoja likteņu tabulas un dažādas pazīmes (piemēram, bija vesels katalogs ar upurdzīvnieku aknu un zarnu formām, kas vēstīja par nākotni). Divupieši tiecās baudīt dzīvi, tirgoties, konkurēt un ar upuriem pielabināt dievus, lai izpelnītos īsus laimes brīžus šajā dzīvē. (Mūrnieks 2009: 27)

Cilvēkā izšķīra dzimtas garu (šedu), nolūku kādā cilvēks radīts jeb likteni (šimtu) un sargeņģeli jeb personīgo dievu (ilja). (Mūrnieks 2009: 27)

Šumeriem ir arī sava versija par cilvēka radīšanu. Dievi ir tie, kas koleģiālas apspriedes rezultātā nolēmuši radīt cilvēku. Un nolūks nebūt nav nesavtīgs: tiem kļuvis par grūtu nest dzīves nastu. Cilvēki radīti, lai kalpotu dieviem, uzņemtos daļu no to darba: sagādātu barību, iekārtotu mītnes, rakstu kanālus. Šie darbi būtībā nepieciešami pašiem

cilvēkiem, bet viņi neattaisno dievu liktās cerības, jo gādā tikai par sevi, tādēļ tiek sodīti ar dažādām nelaimēs un sērgām. (Zitāne 2002: 37)

1.1.attēls. Headdress of Queen Puabi

1.2.attēls. Lagašas valdnieka Gudea skulptūra

Daudz lielākā mērā nekā pirmatnējā sabiedrībā seno šumeru mākslai piemīt estētiskās, rotājošās funkcijas, tās cieši saaužas ar vēlmi apliecināt augstāko slāņu varu un prestižu. Kā spilgtu piemēru var minēt karalienes Šubadas zelta diadēmu (1.1.att.). Tomēr māksla vēl joprojām saglabā savu sākotnējo būtisko iezīmi – saplūst ar praktisko lietojamību. To apliecina daudzās šumeru dievlūdžēju figūriņas, kuru funkcija - aizvietot templī savu dzīvo dubultnieku, lūgt viņa vietā. Arī uz cilindriskajiem zīmogiem attēlotajām mitoloģiskajām un sadzīviskajām ainām ir savs konkrēts nolūks – apliecināt īpašnieka statusu, nodrošināt augstāko spēku labvēlību, aizbildniecību. (Zitāne 1997: 67)

Interesanti seno šumeru mākslā salīdzināt cilvēku un dzīvnieku atveidojumus. Ja dzīvnieki (piemēram, zelta buļļa galva) pārsteidz ar savu plastiskumu, izteiksmīgu, iekšējo spriegumu un augstu reālisma izjūtu, tad pretstatā tiem cilvēka atveidojums šķiet neveikls, nemākulīgs, stūrainis un pat kroplīgs. Varbūt tāda atšķirība meklējama iepriekšējo laiku pirmatnējās mākslas principos, kad mākslinieks sevi izjuta kā gleznas dzīvo sastāvdaļu, tāpēc lieki bija to atveidot materiālā, un līdz ar to cilvēka tēla atveidojuma principiem vēl nebija stipru tradīciju. Būtiskas pārmaiņas cilvēka atveidojumā jūtamas akadīešu perioda mākslā. Piemēram, Lagašas valdnieka Gudea skulptūra (2.1.attēls) pārsteidz ar anatomiski precīzo cilvēka ķermeņa uzbūves risinājumu. (Zitāne 1997: 67)

Dievības bieži attēloja ar spārniem, tās lidoja traukdamās savās gaitās, taču nereti iejaucās cilvēku attiecībās. Nebija īsti labo un izteikti ļauno dievu, visi viņi bija untumaini un

līdzīgi cilvēkiem, nepastāvīgi. Par morālo ideālu drīzāk kalpoja varoņi eposā. (Mūrnieks 2009: 27)

Pirmo civilizāciju izvēle mācību paņēmiena izmēģinājuma darbībā ir saistīta ar seno kultūru pētīšanu kā balstu turpmākai kultūras vēstures apguvei, un ir svarīgi, zināšanas iegūt pakāpeniski un secīgi. Divupes kultūras mākslas darbos cilvēka tēla atveidojuma principiem stipru tradīciju nebija līdz ar to, Senās Divupes pētīšana ir sarežģītāks process kā Senās Ēģiptes mākslas iepazīšana. Senās Divupes mākslas darbi šķiet pat vienveidīgi, un pārsvarā tie ir tēlniecības darbi, kuros grūti saskatīti nianses. Senās Divupes kultūrā valda uzskats, ka cilvēki ir radīti, lai kalpotu dieviem, piemēram, sagādātu barību, iekārtotu mītnes un rakstu kanālus, līdz ar to, attiecīgs ir arī cilvēka attēlojums mākslā. Pamatā māksla ir praktiska, un salīdzinoši bieži cilvēka attēlojums Divupes mākslā var šķist nesimpātisks un pat kroplīgs. Tomēr, ļoti viegli ir saskatāmas tipiskākās vizuālā izskata iezīmes, neņemot vērā faktu, ka lielākoties cilvēki tika vienādi, neizceļot īpašas un specifiskas izskata iezīmes.

1.3. Cilvēka tēls un skaistuma ideāls senās Ēģiptes mākslā un kultūrā

“Varena plūst Nīla cauri saules iededzinātajiem tuksnešu klajumiem veldzēdama tās krastos esošo zemi. Šai auglīgajā Nīlas ielejā dzīvojošie cilvēki agri iemācījās savaldīt spēcīgo straumi, uzcelt dambjus un kanālus, tādā veidā regulējot lauksaimniecībai nepieciešamo valgmies daudzumu. Viena no pirmajām spēcīgākajām un spilgtākajām pasaules civilizācijām ar vienotu reliģisko uzskatu kopumu, attīstītu lauksaimniecības irigācijas sistēmu, amatniecību, celtniecību, augsti attīstītām eksaktajām zinātnēm, literatūru un dažādiem mākslas veidiem.(Cielava 1998: 15)

Pirmie Ēģiptes teritorijā atrastie nozīmīgākie mākslas pieminekļi ir podniecības izstrādājumi – ar pēcnāves kulta ceremonijām saistīti, vienkārši māla trauki. Iecienīti bija konkrēti motīvi, kas visbiežāk bija pa Nīlu peldošas, izpušķotas laivas ar cilvēkiem, kas simbolizēja mirušā ceļojumu uz aizkapa pasauli. Reliģisko uzskatu pamatā bija ticējumi par nāves un dzīvības nemitīgu maiņu, kas izrietēja no senseniem priekšstatiem par dabas ikgadējo bojāeju un atdzimšanu pavasarī. Tāpēc cilvēks, vēl dzīvs būdams, gatavojās savai aiziešanai, lai pēc tam celtos jaunai dzīvei. [Cielava 1998: 15-16)

Valsts priekšgalā nostājās viens valdnieks – faraons, kas tika uzskatīts par visu dievu vietnieku zemes virsū. Faraoni rīkoja karagājienus uz kaimiņu zemēm, kur ieguva laupījumu un karagūstekņus, kurus padarīja par vergiem, līdz ar to Ēģipte kļuva par vergturu valsti. Vergu darbaspēks vairoja topošās lielās valsts spēku un varenību, jo vergi strādāja par velti

visgrūtāko darbus: raka kanālus un apūdeņoja laukus, lauza akmeņus, veica celtniecības darbus. Ēģiptes valsts izveidojās par vergturu despotiju, kur visa vara piederēja vienam valdniekam, kura rokās bija neierobežota vara un kurš savā varā balstījās uz aristokrātiju un augstākajiem priesteriem. (Cielava 1998: 15)

Kanonu raksturo stingri noteikti vispārpieņemti principi, kas valdīja Ēģiptes mākslā un arhitektūrā. Tradīcija nosacīja, ka pleci atveidojami pretskatā, bet kājas un galva – profilā, acs – frontāli, neraugoties uz izskata deformāciju. Zīmējumam vai cilnim katru ķermeņa daļu vajadzēja parādīt no visizdevīgākā skatupunkta, lai atdzimšanas procesā atdzīvotos katra ķermeņa daļa. Šis princips laika gaitā kļuva par kanonu (standartu). Valdnieku parasti attēloja lielāku nekā pārējos pavalstniekus. Kanons nosaka mierīgu, sastingušu, bezkaislīgu pozu ar skatu, kas vērsts tieši uz priekšu. Šāda tēlojuma nolūks – akcentēt valdnieka nesatricināmo mieru bez uztraukuma, bailēm vai citu emociju izpausmēm (Zitāne 1997: 90-91)

Bija arī izstrādāti noteikumi, kādām attēlā jābūt cilvēka ķermeņa proporcijām. Vēlāk radās pat rakstītas rokasgrāmatas, kur bija apkopoti visi tēlniecības un glezniecības noteikumi. Cilvēks, kas ieņēma sabiedrībā augstāku vietu, bija jāattēlo lielāks nekā pārējie. (Cielava 1998: 156)

Viens no pirmajiem mākslas pieminekļiem, kurā vērojams kanona noteiktais cilvēka atveids ir 28. gs. p. m. ē. radītā Narmera plāksne (1.3.attēls), kas darināta par godu Ēģiptes apvienošanai vienā valstī. Cilnis iecirsts plāksnes abās pusēs, un tajā attēlotas piecas epizodes, no kurām četras stāsta par Dienvidēģiptes uzvaru pār Ziemeļēģipti. Vienā plāksnes pusē centrā redzams valdnieks, kas ar kaujas vāli nogalina kādu gūstekni, zem kājām viņam aina, kur attēlota uzvarēto bēgšana, bet virs galvas šīs uzvaras nodrošinātāja – dieva Hora simbolisks tēls vanaga izskatā, kurš sniedz valdniekam auklu, kas piestiprināta pie kāda cita gūstekņa galvas. Otrā plāksnes pusē (augšmalā) rādītas svinības pēc uzvaras. Uzvarētais valdnieks ar ziemeļu nomu dievu attēliem priekšgalā dodas aplūkot savus kritušos, kuri sargupēti cits virs cita ar nocirstām galvām. Ciļņa otrās puses centrā savukārt novietots simbolisks tēls – divi lauvām līdzīgi dzīvnieki ar kopā savītiem kakliem, kas, domājams, nozīmē abu Ēģiptes daļu apvienošanu. (Cielava 1998: 16)

1.3.attēls. Narmera plāksne

Ciļņu ainas kompozicionāli kārtotas joslās, kas novietotas cita virs citas. Viss darbs kopumā pauž valdnieka spēku un mērķtiecību savu uzdevumu īstenošanā. Narmera plāksnē stingri ievēroti figurālā tēlojuma kanoniskie nosacījumi: valdnieka platie un spēcīgie pleci rādīti pretskatā, bet kājas un galva ar skarbajiem vaibstiem – profilā. (Cielava 1998: 18)

Ēģiptes galvenajam mākslas veidam – arhitektūrai – pakārtoti visi pārējie: gan tēlniecība, gan glezniecība, gan lietišķā māksla. Tie nav nodalāmi no reliģijas un kalpo vienam mērķim – mirušo kultam. Ēģiptiešu tēlotājas mākslas dziļākā būtība nav saprotama, ja neizprotam viņu pēcnāves kulta jēgu. Kapenēs tika novietotas mirušā statuetes, sienu zīmējumi attēloja visus tos daudzos priekšmetus, lietas, cilvēkus un dzīvniekus, kurus dabiskā veidā paņemt līdzī nebija iespējams, tam visam pēc nāves vajadzēja nodrošināt ne tikai pārticību, bet pārsteidzošu bagātību. Materiāls tika izvēlēts pats dārgākais: zelts, zilonkauls, dārgakmeņi. Dārgie materiāli, kas atradās kapenē, pievilka laupītājus, tādēļ faraona Hefrēna mirstīgo atlieku apsargāšanai tika darināta milzu sfinksa ar paša valdnieka sejas vaibstiem kas pauž pārdabisku spēku un nesatricināmību. Izteiksmi vēl kāpina krāsa: seja ir ķieģeļsarkana, galvā faraonam zili sarkani svītrots lakats – valdnieka varas zīme, uz pieres plastisks svētās čūskas simbols. Šī sfinksa līdzās piramīdām kļuvusi par Ēģiptes simbolu. (Cielava 1998: 20; Zitāne 1997: 90.lpp)

Dziļi iesakņojies bija ticējums aizkapa dzīvei, kuru iedomājās gluži tādu pašu kā virs zemes. Lai mirušais varētu laimīgi dzīvot pēc nāves, viņš bija jāapgādā ar visu, kas tam bijis virs zemes. Galvenais – nedrīkstēja ļaut ķermenim sairt. Tāpēc izgudroja balzamēšanu. Šādus balzamētus liķus sauca par mūmijām, un tām tad arī cēla dažādas kapenes. (Cielava 1998: 20)

Pēc priesteru mācības, cilvēks sastāvēja no ķermeņa, dvēseles un vēl no kaut kāda īpaša dzīvības spēka, ko ēģiptieši dēvēja par Kā. Bija ļoti svarīgi, lai pēc nāves Kā vienmēr spētu atrast savu zemes čaulu – ķermeni un vajadzīgajā brīdī tajā iemiesoties. Līdz ar Kā dvēsele spēja atgriezties un justies labi. Lai Kā nekādā gadījumā neapmaldītos, mūmijai virs sejas uzlika portretisku masku, turklāt kapenēs ievietoja arī mirušā portretiskas statujas un ciļņus. Tāpēc Senās valsts laikā ēģiptiešu tēlnieciskie darbi bija domāti galvenokārt kapenēm. Nekad tie netika izstādi plašākai apskatei. (Cielava 1998: 20)

Faraonam un augstmaņiem vajadzēja nodrošināties, lai aizkapa dzīvē tiktu saglabāta viņu bagātība: vergi, lopi, manta, ģimene. Arī bagātības un labklājības nodrošināšanai pēc nāves kalpoja māksla, kas balstījās uz ticību par attēla maģisko saistību ar attēlojamo. Tāpēc tēlnieki novietošanai kapenēs izgatavoja simtiem dažāda materiāla statuetes, kurās atveidoja kalpus, vergus, zemniekus, amatniekus utml. Turklāt, lai vairotu mirušā labklājību, mākslinieki darināja uz kapeņu sienām ciļņus un gleznojumus, kuros attēloja dažādus darba procesus un tajos nodarbinātos cilvēkus. Tādā veidā, kulta prasību veicināta un atbalstīta,

Ēģiptē attīstījās tēlotāja māksla, kur galveno vietu ieņēma tēlniecība – apaļskulptūra un cilnis, kā arī monumentālā glezniecība. Jau Senās valsts laikā izveidojās divi portretiskās statujas tipi: stāvošā un sēdošā. Statuju tapšanas procesā stingri tika ievērots kanons. Stāvošai statujai augums arvien bija taisns, kreisā kāja mazliet izvirzīta uz priekšu, galva pacelta, skatiens vērts kaut kur tālumā. Arī sēdošai statujai augums bija novietots frontāli, taisni, rokas simetriski saliktas uz ceļiem vai arī labā roka saliekta elkonī un piespiesta pie krūtīm, skatiens vērts tālumā, atsvešināts no pasaules. (Cielava 1998: 21)

Rakstvežu statujas attēloja sēdošas, ar priekšā sakrustotām kājām. Tā kā portretiskajai statujai bija jābūt ļoti līdzīgai mirušajam (citādi Kā varēja neatrast savu īsto ķermeni), tad tēlnieki centās maksimāli precīzi atveidot ikviena mirušā individuālos sejas vaibstus, viņu ķermeņa plastisko formu savdabību. Psiholoģiskie pārdzīvojumi, jūtu noskaņas, pat raksturi ēģiptiešu tēlnieku neinteresēja. Viņa darinātajās statujās cilvēks ir atbrīvojies no visa acumirkļīgā, pārejošā un sagatavojies ieiešanai mūžībā. Ēģiptiešu statujas bija apgleznotas. Vīriešiem atsegtās miesas daļas apgleznoja sarkanīgi brūnā, sievietēm – dzeltenīgā krāsā, mati vīriešiem bija melni, bet drēbes – baltas. Acis lielākoties inkrustēja no alabastra, kalnu kristāliem un melnkoka. Spilgts individuālais raksturojums piemīt faraona rakstveža Kai sēdošajai statujai (1.4.attēls). Rakstvedis sēž nevis kā parasti uz sola, bet zemē, sakrustojis kājas zem sevis. Labi raksturota viņa šaurā mute, cieši sakniebtās lūpas, mazliet izvirzītie vaigu kauli. Inkrustētās mirdzošās acis ir kā dzīvas un šķiet nemitīgi urbjamies skatītājā. (Cielava 1998: 21-22)

No Senās valsts posma saglabājies ir prāvs skaits šādu mākslas darbu. Plaši pazīstam ir valdnieka dēla Kāpera statuja. Tā ir stāvoša figūra, cirsta no koka visā augumā ar zizli rokā. Figūrai piešķirta majestātiska poza, skatiens atsvešināts. Taču tēlam piemīt arī liels patiesīgums, spēcīgs individuālais raksturojums. Mākslinieks pārliecinoši modelējis druknā auguma apjomus, vecīgos, parupjos sejas vaibstus, pašapmierināto izteiksmi. (Cielava 1998: 21-22)

Kapenēs bieži sastopamas arī ģimenes jeb pāra statujas. Viens no šādiem pazīstamiem darbiem ir augstmaņa Rahotepa un viņa laulātās draudzenes Nefertes pāra statuja sēdošā pozā (1.5.attēls) Abi portretētie sēž goda krēslos, nekustīgi, garīgi attālināti no pasaules un viens no otra, abu paralēlie skatieni vērsti tālē. (Cielava 1998: 22)

1.4.attēls. Rakstvedis Kai.

1.5.attēls. Rahotepa un Nefertes pāra statuļa

Interesantas ir nelielās vergu, kalpotāju, zemnieku, amatnieku un citu vienkāršo ļaužu statuētes, kas lielā skaitā tika dotas līdzīgai kapenēs aizgājējiem, lai būtu, kas apkalpo pēcnāves dzīvē. (1.6.att. un 1.7.att) Tās darinātas no kaļķakmens, reizēm arī no koka un spilgti izkrāsotas. Tā kā attiecībā uz šīm statuētēm kanons nebija jāievēro, tad tām piemīt liels izteiksmīgums un trāpīgs raksturojums. Šajās statuētēs cilvēki attēloti darba procesā, dabīgām kustībām. (Cielava 1998: 22.-23)

1.6.attēls. Vergs

1.7.attēls. Graudu malēja

Pirms cilvēka tēla pētīšanas ir jāiepazīst kultūras nozīmīgākie aspekti, valdošie uzskati, sabiedrības slāņi, kam sekojoši ir iespējams uzsākt radošu un pētniecisku darbību, lai raksturotu kultūras neiepazītos apvāršņus. Ēģiptes mākslas attēlojumā primārs ir ķermeniskums, un viens no cilvēka attēloja ietekmējošajiem faktoriem ir Ēģiptes klimats – iespējams ieraudzīt viegls, ērtu un gaišu krāsu apģērbu. Aplūkojot sievietes tēlu, uzzinām, ka sievietes ierasti nēsāja parūkas, no dabīgās matu rotas izvairoties, dēļ briesmīgā karstuma, kas radīja papildus apgrūtinošus apstākļus strādājot uz lauka. Lieliski novērojama sabiedrībā pastāvošā kārtībā, norādot uz valdniekiem, un tiem, kas ieņem zemāku kārtu. Ikvienā mākslas darbā, kurā redzams augstākās kārtas pārstāvis, tiek izcelts un demonstrēts viņa pārkums un mantiskais stāvoklis. Kādas rakstura īpašības bija svarīgas un novērtētas īpaša vērība netiek pievērsta, tomēr bagātīgajā mākslas piedāvājumā iespējams gūt priekšstatu par valdošajiem sadzīves apstākļiem. Ņemot vērā faktu, ka Ēģiptē īpaši attīstīta bija tēlotāja māksla, tad monumentālā glezniecība kļuva par vienu no nozīmīgākajiem objektiem, kas mums norāda uz tēlnieka amata lomu Senajā Ēģiptē – cenšoties pēc iespējas precīzāk atveidot ikviena mirušā individuālos sejas vaibstus, vienlaikus nezaudējot dabas un dzīves izjūtu, kas nebija vienkārši, ņemot vērā spēcīgos reglamentējošos mākslas noteikumus. Ēģiptes māksla ir patiesi estētisku baudījumu piepildīta, kas īpaši izjūtas vienkāršo ļaužu statuetēs, kuru kustības ir atvērtas simtiem interpretāciju par seno civilizāciju dzīvi.

Savukārt, Senās Ēģiptes skaistuma ideālu izpratne, pirmkārt, cieši ir saistīta ar Nofretetes tēlu, kuru Umberto Eko ir izvēlējis skaistuma izpratnes uzskatāmai attēlošanai kultūras vēstures dinamiskajā attīstībā. (5.pielikums).

Ēģiptē pieņemtais proporciju kanons nosaka no vienādiem kvadrātiem veidotu tīklojumu, kas noteica tēlu izmērus. Piemēram, ja cilvēka stāvs bija astoņpadsmit vienību garš, tad attiecīgi pēdas garums bija trīs vienības, rokas garums – piecas vienības utt.[Eko 2009: 74)

1.4. Cilvēka tēls mākslā un skaistuma ideāls 21. gadsimta kultūrā

Ir izveidojušies neskaitāmi paradumi cilvēku ikdienā, kuriem kļūstot par ierastām ikdienas darbībām netiek vairs piešķirta uzmanība, piemēram, ieskatīšanās spogulī pamatot dzīvesvietu, regulāra friziera apmeklēšana utt. Katra vecumposma, mūsdienās izvirzītie sadzīves paradumi, protams, ir atšķirīgi – līdzvērtīgi interesēm un sabiedrībai, kurā tas uzturas. Jaunieši, cenšoties iekļauties vienaudžu vidū steidzas iegādāties populāro firmu apģērbu un apmeklē trenāžieru zāli, lai padīzotos ar iegādāto sporta apģērbu un sasniegumiem sociālajā vidē, savukārt sievietes apmeklē skaistum kopšanas salonus kopjot un lutinot ikvienu sava ķermeņa daļu. Ko tas liecina par sabiedrību mūsdienās? Vai tā tiecas kļūt perfekta, vai varbūt cilvēku izveidotais tēls norāda uz alkatību un mantkārību. Vai mūsu ķermeņa vizuālais izskats signalizē par sliktu veselības stāvokli, vai gluži pretēji – to, ka veselība ir primāra nepieciešamība, kas tiek atbilstoši novērtēta. Vai nemitīgs darbs ar savu tēlu norāda uz pastāvošajiem uzskatiem un katra individuālo vēlmi iepatīkties citiem, pierādīt sevi un iederēties kādā noteiktā grupā, vai arī tēls ir veids kā atšķirties vienam no otra, kas liecina par spēcīgu personību un raksturu. Vai mammas mantojumā iegūtie zābaki vecmāmiņas kājās liecina par mīlestību pret ģimeni vai valdošo nabadzību? Vai jaunieši, kuri dodoties ikdienas gaitās klausās mūziku norāda par kulturālu, mūziku mīlošu vai gluži pretēji depresīvu, savās ikdienas reizēs iegrimušu sabiedrību? Vai mūsu tautību var noteikt, vien apskatot mūs? Vien uz mirkli apstājoties un pavērojot garām traucošos ļaudis iespējams tik daudz ko izstāstīt un uzzināt. Kādu informāciju pēc tūkstoš gadiem, aplūkojot šodien uzņemtās fotogrāfijas un radīto mākslas darbus stāstīt nākamās paaudzes? Kā viņi iztēlosies mūsdienu dzīvi un sabiedrību? Vai cilvēka tēla pētīšanas un izanalizēšanas rezultātā veidosies uzskats par pārtikušu, izglītotu, pozitīvu un mīlošu sabiedrību, vai gluži pretēji, nogurušu, nepārliecinātu, sociālās realitātes ieslodzītu un citu satraucošu fakti papildītu sabiedrību?

Modes mainība liecina par to, ka tā allaž ir jauna. Taču, iepazīstoties ar modes vēsturi, var secināt, ka tās pašas formas un krāsas atgriežas modē vēl un vēl. Tā ir dizaineru interpretācija par lietām citos apstākļos, un tā reiz bijušo padara atkal aktuālu un dzīvīgu. Modes vēsturi var uztvert ne tikai kā stāstu par pagātņi, bet arī kā mēģinājumu ielūkoties nākotnē. Laika gaitā cilvēki sāk aizvien vājāk orientēties vēsturiskajos modes stilos. Iespaidus par noteikta perioda tērpiem ietekmē gan pastarpinātas atmiņas, gan arī kino un televīzijas kostīmu mākslinieki. (Stevenson 2012: 6)

Apģērba funkcija nav tikai pasargāt no dabas stihijām: tas, ko cilvēks valkā, ir viņa personības (un naudasmaka) projekcija – tā atspoguļo patiku un nepatiku, zināšanas, vērtības un centienus. 21. gs. ikviens izprot jēdzienu “modes dizains” un tas tiek attiecināts uz jebkuru

modes sistēmas līmeni. Dizaineru piedāvātie unikālie tērpi par ekskluzīvām cenām un to pieejamās kopijas interneta veikalos, kā arī uz “mēles” redzētā atdarinājumi ir daļa no 2010. gada spontānās iepirkšanās pieredzes, kad sezonas tendences tiek izklāstītas tenku žurnālos un modes blogos. 2010. gads saistīts ar augstās modes izstrādājumu apgrozījuma pieaugumu, jo klienti joprojām tiecas pēc statusa simbola apliecināšanās vērtības. Kā gan cilvēki ir nonākuši līdz punktam, kad mode ir caurstrāvojusi sabiedrības apziņu? (Stevenson 2012: 7-8)

Modes vēstures neatņemama sastāvdaļa ir modes žurnāls. Žurnāls ir saglabājis savu lomu kā svarīgākais saskarsmes līdzeklis starp dizaineru un publiku. Žurnāla uzdevums ir ne tikai deleģēt modes idejas auditorijai, bet vienlaikus arī saistīt šīs idejas saistībā ar laika garu, un to veic izdevēji, stilisti, modeļi un fotogrāfi. Turklāt, ja žurnālu aplūko pēc kāda laika, fotogrāfa stils, krāsu izmantojums, grims, modeles figūra u. tml. sniedz iespēju labāk izprast sabiedrības vēsturi. (Stevenson 2012: 8)

Tiklīdz mode nostabilizējas, tā mainās. Tās jauneklīgā mainība ir konstanta. Mode dzīvo no jaunā, tādēļ iepriekš akceptētais ir jānoraida. Modes industrija ir līdzeklis sociālās vēstures izpratnei. Mode ir izturējusi karus un finanšu krīzes. Tā ir bijusi gan konceptuāla, gan funkcionāla. Mode ir svārsts, kas virzās atpakaļ (atskats vēsturē), taču tas virzās arī uz priekšu (ieskats nākotnē). 21. gs. modes ekspozīcijas muzejos, gluži tāpat kā citi mākslas darbi, ir populāri apskates objekti, jo mode tiek izmantota, lai aizrautu ar savu stāstu un atklātu noteiktu vēstures monumentu. (Stevenson NJ, 9.lpp)

“Modes vēstures” plašajā apkopojumā nav ietverta nodaļa par Seno Ēģipti un Seno Divupi, tādēļ izprast aizguvumus no pirmajām civilizācijām, kas ir aktuāli un saglabājušies līdz mūsdienām ir iespējams vien cilvēka tēla pētīšanas procesā. Mūsdienās, cilvēks no dabas radītās pasaules ir attālinājies, tādēļ saprotami, ka 21. gs. dzīvojošiem jauniešiem nav viegli izprast un iztēloties pasauli seno civilizāciju laikā. Tādējādi, izmeklējot skolēniem nozīmīgus vadmotīvus – tādas, par kuriem skolēniem noteikti ir iepriekš izveidojies priekšstats, tos iespējams integrēt vēstures apguves dažādos paņēmienos. Ir svarīgi izprast kāda ceļa rezultātā atrodamies tur, kur esam šodien, jo, jau pirmo civilizāciju ir iegūtas lietas un cilvēka tēla iezīmes, kas ir saglabājušās vai atkārtoti kļuvušas aktuālas arī mūsdienās. Tāpat katram ir savs individuālais skaistuma ideāls, kas spēcīgi izpaužas mūsdienās, kad stingra rakstura iezīme ir saistīta ar drosmi izcelties, nepakļaujoties vienotajai, uzspiestajai sistēmai.

2. PEDAGOGISKAIS PAMATOJUMS TĒMAS APGUVEI

2.1. Kulturoloģija kā mācību priekšmets vidusskolā

“Pedagoģija ir zinātne par audzināšanu - jaunās paaudzes gatavošanu dzīvei sava laika un tuvākās nākotnes apstākļos. Šim mērķim ir pakļauti trīs savstarpēji saistīti pamatuzdevumi: topošās personības vispusīgas un harmoniskas attīstības valdīšana, iepriekšējo paaudžu lietderīgās pieredzes pārņemšana un sabiedrības prasībām atbilstošas pozīcijas veidošana pret apkārtni. Katrai jaunajai paaudzei ir jāiegūst zināšanas par apkārtējo pasauli, ir jāiemācās izmantot, saglabāt un pilnveidot iepriekšējo paaudžu izveidoto materiālo un garīgo kultūru, tikumus un tradīcijas.” (Zelmenis 2000: 10)

Aprakstītais pedagoģijas skaidrojums aptver uzdevumus, kuri tiek noteikti arī kulturoloģijas mācību priekšmeta standartā un mācību programmā. Lai tos apzinātu tika veikta kulturoloģijas mācību satura analīze.

Mācību priekšmeta obligātais saturs izvira ieteicamo tematu secību, tomēr, skolotājs, protams, to var brīvi izkārtot pēc saviem ieskatiem visā 10-12 klašu.. Pirmkārt, kulturoloģijas mācību priekšmeta apgūšanas ievadā ir nepieciešams izveidot skolēnu izpratni un spēcīgu, nezūdošu vēlmi arvien vairāk iesaistīties mācību procesā, apzināt šāda mācību priekšmeta mērķus, kas skolēniem arī ļauj izvirzīt savus individuālos uzdevumus. To iespējams panākt skolēnu pārsteidzot, piedāvājot ko negaidītu, vai ko tādu, kas izraisa pārdomas, un turpina uzturēties zemā ziņā arī pēc mācību stundas beigām.

Pamatojoties uz vispārējās vidējās izglītības kulturoloģijas mācību priekšmeta paraugu, šobrīd, pārsvarā visas Latvijas skolas apgūst kulturoloģijas mācību priekšmetu. Mācību priekšmeta mērķis ir sekmēt kultūrizglītotas personības veidošanos, apzinot pasaules kultūras mantojumu, un veicināt kultūru daudzveidības kopainas izpratni, attīstot prasmes iesaistīties Latvijas un pasaules kultūras procesos. Savukārt mācību priekšmeta uzdevumi izvirza veidot izpratni par kultūras daudznozīmību, kultūru kā procesu, apzināties kultūru kā vērtību sistēmu indivīda un sabiedrības dzīvē, veicināt pozitīvu un tolerantu attieksmi pret citām kultūrām, izprotot to atšķirības un mijiedarbību, sekmēt savas kultūrintitātes apzināšanos pasaules kultūru kopainā un salīdzināt, analizēt un vērtēt kultūras sasniegumus, liecības un informatīvos avotus. (ISEC 2008: 3)

Cilvēka dzīves mērķis ir, primāri apzināties sevi, savu ķermeņi, savas kultūrvajadzības, un skaidrot sev nozīmīgus eksistenciālos jautājumus izprotot un raksturojot cilvēku kā kultūras objektu, subjektu un kā kultūras virzītāju. Līdz ar to, kulturoloģijas priekšmets ir nozīmīgs nosacījums personas attīstībai un sevis izpratnei, lai izglītības procesā tiktu ne vien iegūtas zināšanas, bet arī izprasta savas dvēseles

būtība un konstruēta vērtību sistēma. Kulturoloģija ir neatņemama izglītības sastāvdaļa vidusskolā, kas palīdz skolēniem apzināties kultūras mainīgumu, novērtēt kultūras iespējamās attīstības virzienus un izvirzīt hipotēzes.

2.1.1. Tēmas integrācijas iespējas kulturoloģijas stundās

Kultūra kā vērtību sistēma - Darbā aprakstītā paņēmiena izmantojumu ir iespējas izmantot pietiekami daudzveidīgi. Kultūru kā vērtību sistēmu skolotājs var skolēniem iepazīstināt, izveidojot uzskatāmas tabulas (1.-4. pielikums), tomēr šoreiz izvietojot mākslas darbus ar cilvēku tēliem, kuri spētu atspoguļot kultūrā vai laikmetā nozīmīgas vērtības, tādējādi sarunu rezultātā vai citu atbilstošu mācību metožu izmantojuma rezultātā skolēniem izveidot priekšstatu par vērtību hierarhiju un mainību dažādās kultūrās. Turpmākais darbs primāri attiecināms uz skolēnu asociācijām un interpretāciju, kuras dabiski izveidosies, ja skolotājs būs uzskatāmajā materiālā ievietojis tādas kultūras liecības, ar kurām skolēni būs sastapušies jau iepriekš (kino, literatūrā, fotogrāfijās u.c.)

Kultūras jēdziena izpratne: ir pamats kulturoloģijas mācību priekšmeta turpmākajai apguvei, līdz ar to skolotājs ir atbildīgs par skolēnu fundamentu, kas veidos turpmāko skolēnu spēju uztvert mācību procesā piedāvātos materiālus. Aptverot kultūru kā sistēmu skolēns spēs, skolēns izpratne būs pietiekami spēcīga, lai komentētu kultūras būtību. apzinoties kultūru sev visapkārt.

Indivīda un sabiedrības attiecības kultūrā - indivīda vieta, sociālā loma, dažādu sociālo grupu mijiedarbība kultūrā. Šo aspektu ir iespējams realizēt, ja autores piedāvātais paņemiens tiek attiecināts uz pirmo civilizāciju pētišanu, jo Senās Ēģiptes un Senās Divupes mākslas darbos īpaši uzskatāmi ir redzama augstāko sabiedrības slāņu ietekme un vara, piemēram, valdnieku attēlojot proporcionāli lielāku kā citus mākslas darbā redzamos tēlus. Tādējādi, šādu paņemienu iespējams apvienot ar tēmu indivīda un sabiedrības attiecības kultūrā, lai izprastu un iegūtu prasmes spēt izvērtēt līdera, kultūrvaroņa, ģēnija un elka nozīmi kultūrās, kas vistiešāk savienojams ar skaistuma ideāliem, jo nereti sabiedrības pieņemtais skaistuma ideāla tēls, vienlīdz ir arī ģēnijs, elks vai līderis, un mūsdienu skatījumā kultūrvaronis.

Kultūras izpausmes formas - kultūras laikmetiem raksturīgākie mākslas darbi, stilu paraugi to kultūrvēsturiskā kontekstā.

Kultūras procesi un starpkultūru attiecības - apzinās kultūras mainīgumu, vērtē kultūras iespējamās attīstības virzienus un izvirza hipotēzes.

Radošā un pētnieciskā darbība ir primārais noteikums, kas tiek uztverts kā piedāvātā paņēmiena mērķa, lai skolēni var darboties un tiktu veiktas mācību programmā noteiktās prasības - kultūras liecību salīdzināšana. Savukārt, grupu darbu laikā skolēniem ir nepieciešama argumentācijas lietošana, izvērtējot dažādus viedokļus par kultūru un kultūru procesu veidošanos un mijiedarbību.

Skolotājs piedāvā skolēniem dažādus materiālus un skolēnu uzdevums ir iegūtās informācijas interpretēšana, saskatot kultūru un kultūras procesu veidošanās un mainības cēloņus,

Ņemot vērā, ka mūsdienās skolēniem bieži ir nicinoša attieksme pret citām kultūrām, tautām, rasēm, tad šāda paņēmienu izmantošana var veicināt pozitīvas attieksmes un tolerances veidošana un attīstīšana pret dažādām kultūrām.

Cilvēks kā kultūras objekts un subjekts - izprot un raksturo cilvēku kā kultūras objektu un subjektu, cilvēku kā kultūras virzītāju. Mācās izprast cilvēka eksistenciālos jautājumus, jo ņemot vērā mākslinieka vēlmi vienmēr attēlot nozīmīgo, tad mākslā iespējams redzēt to, kas cilvēkus ir uztraucis, nomācis utt. līdz ar to izpētīt mākslas darbus dažādos vēstures posmos un laikmetos varam novērot cilvēka darbības un attieksmju mainīgumu kultūrās, izmantojot darbā ievietotos metodiskos materiālus iespējams atbilstoši mācību programmai sniegt skolēniem novērtēt kultūrvajadzību attieksmju mainību Senajā Ēģiptē un Divupē.

Daba, kultūra, civilizācija tēmas ietvaros mācību programmā ir paredzēts izprast kultūras un civilizācijas raksturu Senās Divupes un Senās Ēģiptes kultūrā un darbības rezultātā raksturot pirmo civilizāciju raksturīgākās kultūrliecības sadzīvē, arhitektūrā, zinātnē un mitoloģijā. Skolēniem ir jāprot salīdzināt un novērtēt kopīgo un atšķirīgo Senās Divupes un Senās Ēģiptes kultūrā un jāprot lietot noteiktus jēdzienus, kurus nav vērts apgūt zināšanas iekāļot, bet darbojoties, piemēram, apskatot mākslas darbus un tos asociējot ar to dziļāko būtību, nozīmi, izpausmēm utt.

Mākslas, zinātne, modernās tehnoloģijas - izprot mākslu izpausmju specifiku, mākslas valodu, kas ir viena no pamata prasmēm, kuru skolēni apgūs paņēmienu ietvaros. Šī sadaļa ietver arī moderno tehnoloģiju un mediju lomu un nozīmi kultūrā iepazīšanu un skaidrošanu, kas vistiešākajā mērā iespējams analizējot 21.gs cilvēka tēlu. Tādējādi skolēni darbības gaitā iegūst prasmes izvērtēt un raksturot mākslas darbus un kultūras objektus to kultūrvēsturiskā kontekstā.

2.1.2. Kooperatīvās mācīšanās funkcija un nosacījumi

Līdz ar izmaiņām pasaulē, sabiedrībā un valstī, mainās arī cilvēku saskarsmes un sadarbības veidi. Arvien nozīmīgāku lomu ieņem katra indivīda sociālās prasmes, kas ir būtiskas gan cilvēka personīgajā dzīvē, gan karjeras izvēlē. Tādēļ to apguve un attīstība ir svarīgs nosacījums cilvēka izaugsmē. (Širina 2016: 4)

21. gadsimta izglītības paradigmā ietilpst šādas tēzes:

- Mācīšanās darīt, **lai spētu radoši sadarboties ar apkārtējo pasauli.**
- Mācīšanās dzīvot kopā, **lai piedalītos un sadarbotos ar citiem cilvēkiem** visās cilvēkdarbības jomās.
- Mācīšanās būt, **lai labāk attīstītu personību.** (Širina 2016: 4)

Lai cilvēks prastu darboties, sadarboties ar citiem cilvēkiem, izmantot savu pieredzi un iegūtu jaunu pieredzi, apzinātos atbildību par sevi un saskarsmi ar citiem cilvēkiem ir svarīgas augstāk minētās sociālās prasmes. (Širina 2016: 4)

Sekmīga bērnu sociālo prasmju veidošanās notiek socializācijas procesā - mijiedarbības procesā ar pieaugušajiem, tādējādi, skolotājs kļūst par katra skolēna individuālās socializācijas kvalitātes ietekmētāju. (Širina 2016: 4)

Sociālo prasmju apguvi iespējams veicināt ar darba formu un metožu dažādošanu, tādējādi realizējot sociālkultūras mācīšanos, izmantojot metodes, kas paredz sadarbību, mijiedarbību un komunikāciju, tātad – grupu darbu. (Širina 2016: 4)

Nenoliedzami, grupu darbs un grupas vadīšana ir atbildīgs un nopietns darbs, kas prasa no grupas vadītāja atbilstošas zināšanas, kā arī noteiktas profesionālās un personības īpašības. Grupas vadītājam ir jāprot pielietot dažādas darba metodes, jāpārzina grupas dinamikas procesi, utt. Grupu darba metode ir laika un darba ietilpīga, tomēr speciālisti atzīst, ka tā ir praktiski neaizstājama sociālo prasmju apgūšanā un trenēšanā, kā arī – sociālkultūras mācīšanā.” (Širina 2016: 8)

Interaktīvā apmācība iekļauj sevī mācību apguvi, izmantojot saskarsmi, mijiedarbību un sadarbību. Tādējādi interaktīvu metožu izmantošanamodificējas kopīgā mācību darbībā (skolēni-skolotājs), veidojot personību sociālās saskarsmes modeli. Lielu lomu spēlē katra skolēna personība un viedokli, bet ne tik daudz zināšanas kā tādas.

Interaktīvās metodes būtībā tiek sintezēta mācīšanās un sociālo prasmju apguve, tā paredzot grupu darba metodes pielietošanu tās visplašākajās izpausmēs – kā kooperatīvo mācīšanos, mācīšanos grupā, pāru darbu utt. Interaktīvās metodes un paņēmieni ir dialogs, heirstiska saruna, diskusija, “prāta vētra”, spēles, praktisko darbu izstrāde, domu karte, stāstu sacerēšana, radošais seminārs, ekskursija, demonstrējums, situāciju analīze, u.c. Interaktīvu metožu pielietošana pedagogijā, ir attīstījusi darbu ar vairākiem skolēniem vienlaicīgi jeb darbu pāros un grupās (Širina 2016: 8)

“**Kooperatīvā mācīšanās jeb mācīšanās sadarbojoties** ir viens no mācīšanās veidiem grupās, kad darbs ir plānots un organizēts tā, lai apgūtu gan akadēmiskās zināšanas, gan sociālās prasmes. Šo terminu veido jēdzieni:

- **Kooperācija** (cooperatio – sadarbība) – darba organizācijas forma;
- **Mācīšanās** – personības attīstības process, kas īstenojas katram cilvēkam raksturīgā mācīšanās stilā. (Širina 2016: 8)

Kooperatīvās mācīšanās procesā skolēni izmanto savu pieredzi, intelektuālos un emocionālos resursus, bagātinot, mācot un mācoties vienam no otra. Kooperatīvā mācīšanās ietver divus mērķus – akadēmisko un sociālo. Kooperatīvā mācīšanās metode pieņem, ka

sadarbība ir viena no prasmēm, kas katram sabiedrības loceklim ir absolūti nepieciešama – pieaugušajiem jāstrādā grupās, kolektīvi jāpieņem lēmumi un jārisina konflikti. (Širina 2016: 4)

Sadarbojoties, cilvēki vislabāk mācās un apgūst jauno, īpaši bērni - labāk saprotot “savā” valodā skaidrotās idejas, tāpat arī labāk izprotot viens otra jautājumus.” [Širina, Anita, 8.lpp]

Cilvēkam piemīt dabiska iekšēja izjūta, kas signalizē par saskarsmes vajadzību, tādēļ, ir nepieciešams mācību procesā radīt atbilstošus apstākļus, ļaujot skolēniem darboties grupās un pāros, tādējādi aicinot komunicēt un izpaust savas domas. Kooperatīvās mācību organizācijas laikā, skolēni iegūst vitāli nepieciešamas prasmes pilnvērtīgai dzīvei sabiedrībā.

2.2.Skolēnu raksturojums un vecumposma īpatnības

Lai sekmīgi vadītu pedagoģisko procesu, skolotājam ir jāzina un jāizprot tā struktūra un dinamika, ir jāorientējas galvenajās likumsakarībās. Vispirms ir jāiepazīst procesa centrālais objekts, tātad, skolēna būtība un attīstības gaita - viņa ceļš no bioloģiska indivīda uz personību un tās iekļaušanos sabiedrībā. (Zelmenis 2000: 18)

Attīstības pedagoģijas atziņas palīdz skolotājam labāk iepazīt un izprast savus skolēnus un atrast pareizo psiholoģisko un metodisko pieeju ikdienas darbā. Zinot katras klases skolēnu tipiskās vecuma īpatnības, iespējams arī vieglāk un pareizāk izprast katra skolēna individuālās īpatnības. Vienpadsmitās klases skolēni atbilst vecākā skolas posma jeb agrās jaunības posmam, kas atbilst 15 līdz 19. gadu vecumam. Dalījums ir relatīvs (pieņemts). Posmu robežas ir aptuvenas. Atšķirīgs var būt arī individuālais attīstības līmenis katrā posmā un katrā dzīves gadā. Novirzes ietekmē iedzimtība, dzimums, dzīves apstākļi, rase, klimatiskā zona un citi faktori. (Zelmenis 2000: 61-62)

Tomēr neatkarīgi no minētajām novirzēm katram vecumposmam paliek savas tipiskās attīstības īpatnības, kas skolotājam ne vien jāievēro darbā ar attiecīgo vecuma grupu, bet kas vienlaikus arī ļauj prognozēt šo audzēkņu turpmākās attīstības perspektīvas. (Zelmenis 2000: 63.lpp)

Vecākā skolas posma periodā noslēdzas augšana garumā un pakāpeniski iestājas auguma nobriedums. Zēni fiziskajā attīstībā panāk un pat apsteidz meitenes. Attīstītākie jaunieši šai vecumposmā gūst labus panākumus sportā. Pilnveidojas arī psihiskie procesi (dalītā uzmanība, loģiskā atmiņa, abstraktā domāšana) un nostiprinās rakstura īpašības. Jūtu kultūras attīstību sekmē dzīves pieredze, daiļliteratūra un citi estētiskā cikla mācību

priekšmeti. Liela ietekme var būt arī prasmīgi vadītām ētiskām pārrunām. (Zelmenis 2000: 68.lpp)

Skolēnu raksturojums tika veidots ņemot vērā iknedēļas mācību darbību trīs mēnešu garumā – **iepazīstot skolēnu raksturu, vēlmi līdzdarboties,....**

11.a. klase – padziļināta valodas apguve. Klases kolektīvs ir saliedēts un draudzīgs. Mācību stundu laikā nav novērojami savstarpējie konflikti. Gan kulturoloģijas mācību stundās, gan veiktajā stundu hospitēšanā latviešu valodas mācību stundā, izmaiņas skolēnu uzvedībā nav novērojamas. Tomēr, ierastajā vidē, pazīstama skolotāja vadībā, skolēni ir nedaudz atvērtāki un drošāk iesaistās organizētajās mācību stundas aktivitātēs.

Klases kolektīvs ir tendēts izcila rezultāta sasniegšanai, kas izpaužas patstāvīgos mājasdarbos un attieksmē gatavojoties pārbaudes darbiem. Skolotājs var paļauties uz skolēnu sagatavotību, tādējādi apzinot iespējas realizēt mācību stundai izvirzīto plānu. Skolēnu sagatavotie materiāli un informācija ir pārdomāti, kvalitatīvi un pamatoti.

Skolēniem ir augstas koncentrēšanās spējas, un uzdevumu izpildē vērojama vēlme piefiksēt nepieciešamo mācību saturu. Skolēni ir droši un apzinās izglītības nozīmi – neskaidrību gadījumā uzdod jautājumus, strikti strukturē pierakstus, ievēro nepilnības skolotāja darbībā, piemēram, norādot uz neprecīzu vārda skaidrojumu. Skolēni labprāt demonstrē savas zināšanas.

Netiekot vērtēti, skolēni kļūst izlaidīgi. Ilgstošu stāstījumu laikā ir vērojams intereses zudums. Tomēr, piedāvājot skolēniem iespēju darboties aktīvi, bērni kļūst arvien atsaucīgāki un komunikablāki. Noslēdzoties teorijas izklāstam, un iesaistot skolēnus praktiskās nodarbēs, mācību telpa kļūst viedokļu apmaiņas centru, enerģijai plūstot pāri malām. Arī skolēnu novērtējuma aptaujas norāda uz patīku pret kooperatīvās mācīšanās metodēm. Grupu darbu procesā, vienlīdzīgi uzdevuma izpildē iesaistās ikviens grupas dalībnieks, un savstarpēji izveidotā kvalitatīvā sadarbība vērojama arī skolēnu darbu prezentācijās, kurās pozitīvi vērtējamas prasmes uzstāties un izklāstīt informāciju.

Skolēni ir atvērti daudzveidīgam mācību procesam, un ir atsaucīgi, kad tiek iesaistīti iepriekš neizmēģinātās aktivitātēs. Sniedzot skolēniem nelielu pastiprinājumu, piemēram, spēles uzvarētājam tiek piešķirti papildus punkti pārbaudes darbā, ir vērojams skolēnu azarts, un vēlme arvien virzīties uz augstākiem sasniegumiem.

11.b klase –vispārizglītojošā klase. Kolektīvs ir komunikabls un pozitīvi tendēts. Saskarsme ar skolēniem ir draudzīga un ļoti patīkama līdz brīdim, kad nepieciešams pilnībā atdoties mācīšanās procesam. Ierasti, noskanot zvanam, skolēni, apjautājas par skolotājas garastāvokli un nedēļas nogalē paveiktajiem darbiem, vienlaikus, ar prieku daloties personīgajos iespaidos, kas mācību stundai sniedz pievienoto vērtību, nodrošinot vidi, kurā

skolēni jūtas droši. Tomēr, mācību procesa laikā, skolēnu aktivitāte noplok līdz mācību stundu beigās kārtības nodrošināšana klasē kļūst arvien neiespējamāka. Sarežģījumus izraisa arī aspekts, ka skolēni uz stundām ierasti ierodas nesagatavojušies, kas spēcīgi ietekmē sasniedzamo rezultātu kvalitāti un mācību stundas laikā iespējamo aktivitāšu skaitu. Skolēni netiek stimulēti arī, kad tiek izsniegts uzdevums, kura rezultāts tiks vērtēts ar atzīmi. Mācību stundu laikā tika novērota nevēlēšanās strādāt, kādā gadījumā pat atsakoties no uzdevuma izpildes, kas izvirzīja nepieciešamību aktīvi un ritmiski, kustēties mācību telpas ietvaros, lai iegūtu klases biedru rakstiskas atbildes. Skolēni norādīja uz nevēlēšanos izmēģināt ko svešu, norādot iemeslu, - nosaucot savas klases kolektīvu, par neiespējamu, šādas aktivitātes realizēšanai, salīdzināšanai – pārējās klases nemanot, uzsāka spēli, kā tika nolasīti noteikumi. Kopumā sauktu skolēnus par *slinkiem* – uzvedībā, un arī intelektuālu.

Skolēnus iespējams organizēt darbam ir kooperatīvās mācīšanās procesā, tādējādi, skolēni apmierina sociālās saskarsmes nepieciešamību, vienlaikus veicot saņemto uzdevumu. Bieži vērojama atsevišķu skolēnu neaktīva līdzdalība grupu darbu realizācijā, un izveidotie darbi ir pārsvarā gadījumi ir pavirši un nepārliciecināmi pamatoti.

Skolēnus ir sarežģīti disciplinēt – viens no nemitīgā nemiera klātesamības mācību stundās, ir vairāku zēnu nepārtrauktās sarunas savā starpā. Neskatoties uz šiem apgrūtinājošajiem faktoriem, piedāvājot saistošus tematus un izvirzot aktuālus pārdomu jautājumus, skolēni labprāt iesaistās sarunās, dalās savās pārdomās un uzskatos. Skolēni, labprāt iesaistās sarunās, daloties sev saprotamā un zināmā tematā, piemēram, par vizuālā izskata nozīmi mūsdienās. Tomēr, arvien tuvinoties nopietnāku jautājumu apspriedei, skolēnu interese manāmi samazinās. Lielākā klases kolektīva daļa ieslīgt pārdomās, un temata analizēšanas procesā iesaistījušies ir vien pāris skolēnu. Pārējie skolēni izsaka viedokli tikai tādā gadījumā, ja tiek uzrunāti personīgi.

Salīdzinoši bieži skolēnu uzvedība un nemitīgais nemiers rada grūtības strādāt, neskatoties uz faktu, ka skolēnu personības ir patīkamas un mācību stundas tika aizvadītas gaišā un pozitīvā atmosfērā. Noteikti jāmin skolēni, kuru izteiktās atbildes norāda par kvalitatīvu zināšanu bāzi un prasmēm izteikt un argumentēt savu viedokli.

11.c. klase – padziļināta matemātikas apguve. Skolēni ir labsirdīgi, atvērti un mācību stundās norit aktīvs darbs – tendēts uz izpratnes iegūšanu, ko sekmē skolēnu uzdotie jautājumi, cenšoties ielūkoties lietu dziļākajā būtībā, vai izsakot asprātīgas piezīmes uz kurām sagaida skolotāja atbildi.

Mācību stundās izpaudās katra skolēna unikālā personība. Neskatoties uz to, ka skolēni ir klusi, tomēr, ļoti centīgi un ieinteresēti kulturoloģijas mācību satura apgūvē.

Vērojot klases kolektīvu citā mācību stundā, tika veikti secinājumi, ka ierastā vidē skolēni ir daudz vaļīgāki, skaļāki.

Viennozīmīgi, šīs klases kolektīvs kļuva personīgi vistuvākais, turklāt, skolēni ļoti centīgi veica gan klasē, gan mājās uzdotos uzdevumus.

11.d/e.klase – padziļināta dabas zinātņu un matemātikas apguve. Kopā ar konkrēto klases kolektīvu pavadīju salīdzinoši visniecīgāko laika periodu, līdz ar to ir sarežģīti aprakstīt atsevišķus skolēnus vai balstīties uz regulāru notikumu atkārtošanos. Divu mācību stundu laikā, skolēnus iepazīt nav iespējams, turklāt, ņemot vērā, ka kolektīvs sastāv no divām savstarpēji apvienotām klasēm, tad nozīmīga loma piešķirama arī salīdzinoši lielajam skolēnu skaitam klasēm, kas, acīmredzami izvirzi pilnīgi citas pedagoģiskās kompetences. Sarežģīti bija izveidot ar skolēniem kontaktu, jo mācību telpā nerimstoši savā starpā, sarunājoties, mācību stundas sekmīgai norisei traucēja skolēnu savstarpējās sarunas. Tās netika pārtrauktas pat pēc vairākkārtējiem aizrādījumiem, kas norāda uz skolēnu nepietiekamo audzināšanu un sapratni. Neskaitāmās situācijās, cenšoties izraisīt klasē diskusiju, saruna norisinājās iesaistoties vien diviem, pirmajos solos, sēdošiem skolniekiem, kuru viedoklis bija pamatots un aizraujošs. Šo skolēnu izteikumos nemitīgi bija jūtama vēlme izpausties, dalīties – mācīties. Savukārt pārējie skolēni vienaldzīgi aizvadīja mācību stundu. Cenšoties rast skaidrojumus šādai nekvalitatīvai un nesekmīgai stundu norisei, nepieciešams minēt faktu, ka stundas norisinājās astoņos no rīta, ceturtdienā, līdz ar to, tas, iespējams skaidro skolēnu pasivitāti.

2.3.Pētījuma posmi un metodes

Mācību stundas plāns

Mācību stundu komplekts_1

Mācību stunda_1

Klase: 11.a un 11.b klase.

Skolēnu skaits klasē: 22 skolēni un 18 skolēni.

Stundas temats: Cilvēka vizuālais tēls kā kultūras atspoguļotājs - tā mainība kultūras vēsturē un loma mūsdienās.

Mācību stundas mērķis: Apzinās vizuālā tēla mainīguma iemeslus kultūras vēsturē, asociatīvi komentē tā lomu mūsdienās un izprot tā attēlojumu mākslā kā kultūras raksturojuma veidošanas paņēmieni.

Uzdevumi:

- Aizpildīt ievada vērtēšanas darbu, tādējādi apzinot individuālo sagatavotību mācību satura izpratnē;
- Kooperatīvās mācīšanās rezultātā formulēt mācību stundas tematu;
- Izpētīt un pārrunāt vizuālā izskata mainību kultūras vēsturē;
- Dalīties viedoklī par vizuālā tēla nozīmi mūsdienās un komentēt šī aspekta saistīšanu ar kultūras raksturojuma veidošanu;
- Raisīt pārdomas par cilvēka vizuālā izskata pētīšanu un analizēšanu, kā paņēmieni, lai iegūtu zināšanas par konkrētās kultūras sadzīves apstākļiem, vērtībām, hierarhiju, pasaules skatījumu u.t.t.;
- Izprast mākslas funkciju informācijas glabāšanā un kultūras atspoguļošanā;
- Iepazīt un analizēt Senās Ēģiptes un Senās Divupes mākslas darbus, kuros saskatāmas kultūru raksturojošas iezīmes;
- Attīstīt prasmes noteikt un komentēt indivīda piederību noteiktai kultūrai, ņemot vērā vizuālā tēla attēlojumu mākslā;
- Pilnveidot prasmes argumentēti pamatot savu viedokli.

Mācību stundas darba organizācijas formas: Individuālais darbs, frontālais darbs un kooperatīvā mācīšanās.

Mācību metodes un metodiskie paņēmieni: Ideju zirneklītis, atslēgas vārdu meklēšana un grupēšana, diskusija, saruna, jautājumi un atbildes, demonstrēšana, vizualizēšana, stāstījums, reproduktīvā metode, izskaidrojoši ilustratīvā metode.

Mācību līdzekļi:

- Palīg līdzekļi: Ievadvērtēšanas darbs (6.pielikums).
- Uzskates līdzekļi: Prezentācija “Vizuālais izskats - kultūras atspoguļotājs” (7.pielikums) un Ideju zirneklītis (8.pielikums).

Vērtēšana: Stundas ievadā skolēniem tiek piedāvāts ievadvērtēšanas darbs (6.pielikums), kura mērķis ir zināšanu un izpratnes novērtēšana, lai temata noslēgumā būtu iespējams veikt kvalitatīvus secinājumus par mācību stundu komplekta pozitīvajiem un negatīvajiem ieguvumiem. Mācību stundas laikā pedagogs vēro klases kolektīva un katra individuālo iesaistīšanos organizētajās aktivitātēs, personīgā viedokļa paušanu un izvērtē mācību metožu izmantojumu skolēnu ieinteresētības raisīšanai.

Nepieciešamības gadījumā, skolēniem neievērojot skolas iekšējās kārtības noteikumus, pedagogs veic attiecīgu pierakstu savos dokumentos.

Mācību stundas gaita:

Laiks	Skolotāja darbība	Skolēna darbība
<p>Ierosināšana 15. minūtes</p>	<p>Pedagogs sasveicinās ar skolēniem un sniedz atļauju ieņemt vietas skolas solos.</p> <p>Pedagogs lūdz skolēnus aizpildīt ievadvērtēšanas darbu. (6.pielikums)</p> <p>Pedagogs organizē ierosinošu iepazīšanās aktivitāti aicinot skolēnus iedomāties, ka ir pienākusi diena, kurā tiek izgudrota laika mašīna. Pedagoģ skolēniem tēlaini izstāsta laika mašīnas lietošanas noteikumus - ikvienam tiek sniegta iespēja ceļot pagātnē, bet nokļūt nākotnē nav iespējams.</p> <p>Pedagogs izskaidro uzdevuma nosacījumus. Iepazīstoties, skolēniem nepieciešams nosaukt savu vārdu un vienu, savas personības raksturojošu faktu. Nobeigumā, skolēni nosauc gadsimtu vai gadu desmitu, kuru izvēlētos piedzīvot dodoties ceļojumā ar laika mašīnu. Atbilde tiek pamatota, komentējot savas izvēles iemeslus - kādas darbības veiktu, ko vēlētos ieraudzīt, kādu vietu un pasākumu apmeklētu, kādu personību iepazītu.</p>	<p>Skolēni sasveicinās ar pedagogu un saņemot atļauju, ieņem vietas skolas solos.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga norādījumos un demonstrē zināšanas un izpratni par tematu, aizpildot pedagoga izsniegtos ievadvērtēšanas darbus. (6.pielikums)</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga stāstījumā.</p> <p>Skolēni atbilstoši pedagoga demonstrētajam piemēram piedalās iepazīšanās aktivitātē. Ikviens skolēns nosauc savu vārdu un vienu savas personības raksturojošu iezīmi. Stāstījuma nobeigumā tiek sniegti komentāri par iedomāto ceļojumu pagātnē, minot šādas izvēles iemeslus.</p>

	<p>Pedagogs, atbilstoši sevis izklāstītajiem uzdevuma nosacījumiem nosauc vārdu un vienu savas personības raksturojošu faktu, un komentē savu ceļojumu laikā.</p> <p>Pedagogs, aicina skolēnus iepazīties atbilstoši demonstrētajam piemēram.</p> <p>Iepazīšanās aktivitātes laikā, pedagogs ieklausās skolēnu stāstījumos, un ieklausoties sniegtajās atbildēs, izmantojot atslēgas vārdus, pieraksta tās uz tāfeles uzzīmētā “Ideju zirneklī”.</p> <p>Iepazīšanās aktivitātes noslēgumā, pedagogs aicina skolēnus aplūkot izveidoto “Ideju zirneklī”, kurā attēloti skolēniem saistošie un interesējošie temati, fakti vai notikumi kultūras vēsturē.</p> <p>Pedagogs aicina “zirneklī” ietvertos atslēgas vārdus sasaistīt un nodalīt savā starpā. Pedagogs sniedz skolēniem atbalstošus komentārus, lai rosinātu pārdomas par pievienotajiem atslēgas vārdiem kā attiecīgo kultūru atspulgu un raksturotāju:</p> <p>Iemesli, kas saistīti ar cilvēka sadzīves apstākļiem;</p> <p>Iemesli, kas saistīti ar dažādām mākslas formām;</p> <p>Iemesli, kas saistīti ar cilvēka tēlu.</p>	<p>Skolēni aplūko pedagoga izveidoto “zirneklī” un analizē iemeslus, kas izvirzīti kā nozīmīgi un vērtīgi dažādos kultūras vēstures periodos.</p> <p>Skolēni izvirza pārdomas un sniedz ieteikumus par atslēgas vārdu sistematizēšanu ņemot vērā pedagoga piedāvātos vadmotīvus.</p> <p>Skolēni apstiprina vai noraida pedagoga izvirzīto uzskatu, kas “zirneklī” attēlotos atslēgas vārdus definē kā attiecīgo kultūru atspulgu un raksturotāju.</p>
Galvenā	Pedagogs iesaista skolēnus sarunās,	Skolēni ieklausās pedagoga

<p>daļa 20. minūtes</p>	<p>piedāvājot jautājumus izpratnes veicināšanai. Pedagoģs aicina sniegtās atbildes pamatoti argumentēt, demonstrējot zināšanas un daloties personīgajā pieredzē.</p> <p>Komentējiet cilvēka tēla nozīmi mūsdienās;</p> <p>Vai iepazīstot cilvēku, Jūs pirmkārt vērtējat vizuālo izskatu?</p> <p>Vai vizuālais izskats var atspoguļot kultūru, kurā cilvēks dzīvo, piemēram, ieņemamo amatu, sadzīves apstākļus, pasaules uzskatus;</p> <p>Kāda ir mākslas funkcija kultūras raksturojuma izveidē?</p> <p>Pedagoģs aicina skolēnus pievērsties prezentācijas materiālam, lai novērtētu cilvēka tēla mainību kultūras vēsturē.</p> <p>Pedagoģs demonstrē attēlus, un aicina skolēnus sniegt komentārus, nosaucot kultūru, kuras pārstāvis redzams attēlā. Pedagoģs rosina nosaukt cilvēka tēla iezīmes vai citus kultūru raksturojošus elementus attēlā, tādējādi pamatojot izvirzītās atbildes.</p> <p>Uzdevuma noslēdzošā posma ietvaros, pedagoģs demonstrē jautājuma zīmes, un aicina skolēnus ļauties brīvai interpretācijai iedomāta attēla izveidošanā, kurā attēlotais cilvēks iemiesotu 21.gadsimta</p>	<p>jautājumos un iesaistās sarunās sniedzot argumentētas atbildes, lai demonstrētu zināšanas, kas balstītas uz piedzīvoto personīgajā pieredzē.</p> <p>Skolēni vēro pedagoģa demonstrētos attēlus, un, pamatojoties uz attēlotā cilvēka tēla izpētīšanu, izsaka minējumus par kultūru, kuru pārstāv redzamā tēla figūra.</p> <p>Uzdevuma noslēdzošā posma ietvaros, skolēni ļaujas brīvai interpretācijai iedomāta attēla izveidošanā, kurā attēlotais cilvēks iemiesotu 21.gadsimta vērtības un aktualitātes.</p>
------------------------------------	--	--

	<p>vērtības un aktualitātes.</p> <p>Aktivitātes nobeigumā pedagogs aicina skolēnus dalīties pārdomās un izteikt personīgo viedokli uz jautājumu: Kāds ir cilvēka tēla nemitīgās attīstības iemesls?</p> <p>Uzdevuma laikā pedagogs apstiprina, noraida un papildina skolēnu izteiktās atbildes.</p> <p>Pedagogs nostiprina skolēnu zināšanas par Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūru un civilizāciju, kā uzskates materiālus izmantojot mākslas darbu attēlus.</p> <p>Pedagogs rosina skolēnus izmantot mācību stundas laikā iegūtās zināšanas, lai raksturotu kultūru balstoties uz cilvēka tēla attēlojumu mākslas darbā. Pedagogs iepazīstina skolēnus ar nozīmīgiem kultūras aspektiem, kas liek uzburt seno civilizāciju ikdienas sadzīvi.</p> <p>Pedagogs uzdod uzvedinošus jautājumus, novērtējot skolēnu zināšanu līmeni, un bagātina viņu zināšanas. Pedagogs komentē mākslas darbus un veido skolēnu izpratni par tematu, aicinot darbos saskatīt kultūru raksturojošas pazīmes, kultūras vērtības un ikdienas sadzīvi, kura tiek atklāta</p>	<p>Uzdevuma noslēgumā skolēni dalās savās pārdomās un izsaka personīgo viedokli atbildot uz pedagoga izvirzīto jautājumu, kurš aicina meklēt iemeslus cilvēka tēla nemitīgajam mainīgumam kultūras vēsturē.</p> <p>Skolēni uzdod sev neskaidros jautājumus par mācību stundas tematu.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga stāstījumā un vēro mākslas darbus, veidojot saistības starp mākslas darbā attēloto cilvēka tēlu un kultūras raksturīgākajām iezīmēm.</p> <p>Skolēni sniedz atbildes uz pedagoga izvirzītajiem jautājumiem, demonstrējot zināšanas un izpratni par mācību stundas tematu. Skolēni uzdod pedagogam neskaidros jautājumus un iesaistās sarunās, lai izvirzītu arvien jaunus jautājumus diskusijai un veidotu priekšstatu par senajām civilizācijām. Skolēni izsaka</p>
--	--	---

	<p>cilvēku attēlojumā. Pedagoģs aicina skolēnus izteikt pārdomas un uzdot neskaidros jautājumus.</p>	<p>savus novērojumus un neskaidrību gadījumā uzdod jautājumus.</p>
<p>Nobeigums 5.minūtes</p>	<p>Mācību stundas noslēgumā, pedagoģs lūdz skolēniem komentēt individuālos ieguvumus, pozitīvos un negatīvos iespaidus par piedzīvoto. Pedagoģs, mācību stundas noslēgumā atkārtoti uzdod skolēniem jautājumu par cilvēka tēla attēlojumu mākslā, kā kultūru raksturojošu pazīmi, un izvērtē kā mācību stundas laikā mainījušies skolēnu uzskati.</p> <p>Pedagoģs iepazīstina skolēnus ar mājasdarba uzdevumu un izskaidro tā nosacījumus. Skolēniem, patstāvīgā darbā, nepieciešams izpildīt uzdevumu, lai piedalītos nākamajā mācību stundā.</p> <p>11.a. klase - Skolēniem nepieciešams izvēlēties kādu Senās Ēģiptes vai Senās Divupes raksturojošu pazīmi cilvēka vizuālajā izskatā vai sadzīviskajā ikdienā un komentēt tā saglabāšanās iemeslu mūsdienās.</p> <p>11.b. klase - Skolēniem nepieciešams baltu lapu sadalīt trīs daļās – vienā no tām vizualizēt Senās Ēģiptes iedzīvotāju, otrā Senās Divupes iedzīvotāju un trešajā – 21. gs. dzīvojošu cilvēku, katram cilvēka</p>	<p>Skolēni dalās izjūtās un pārdomās par mācību stundā piedzīvoto, komentējot individuālos ieguvumus, piemēram, iegūtās zināšanas un prasmes.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga norādījumos, kurus nepieciešams ievērot, lai kvalitatīvi sagatavos nākamajai mācību stundai.</p>

	<p>tēlam piešķirot kādu, viņaprāt, konkrēto kultūru raksturojošu iezīmi.</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus uzdot sev neskaidros jautājumus.</p> <p>Pedagogs atvadās no skolēniem un sniedz atļauju sakārtot personīgās mantas un pamest klases telpu.</p>	<p>Skolēni atvadās no skolotāja, sakārto savas mācību vietas un pamet klases telpu.</p>
--	---	---

Mācību stundas plāns

Mācību stundas komplekts_1

Mācību stunda_2

Klase: 11.a klase.

Skolēnu skaits klasē: 22 skolēni.

Stundas temats: Kultūru raksturojošas vizuālā izskata iezīmes senās Divupes un Senās Ēģiptes kultūrās, kuras ir aktuālas 21. gadsimtā.

Sasniedzamais rezultāts: Prot nosaukt un skaidrot dažādus seno kultūru elementus, kuri ir aktuāli arī 21. gadsimta kultūrā.

Uzdevumi:

- Nostiprināt un iegūt jaunas zināšanas par Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūrām;
- Iepazīt un skaidrot mūsdienu aktualitātes vienlaicīgi raksturojot to izmantojumu un nozīmi seno kultūru sadzīvē;
- Mācīties izveidot sakarības starp cilvēka vizuālo tēlu un kultūras raksturīgākajām vērtībām, pazīmēm un sadzīvi;
- Izvērtēt cilvēka vizuālā izskata attēlojumu mākslā, izprotot indivīda sociālo lomu, ikdienas sadzīvi, paradumus un citas pazīmes, kuras raksturo kultūru, kurā cilvēks dzīvo;
- Pilnveido uzstāšanās un sadarbošanās prasmes uz klausot klases biedru idejas, izvērtējot informācijas aktualitāti un vienojoties par nozīmīgākajiem faktiem uzskates materiāla izveidē.

Mācību stundas darba organizācijas formas: Individuālais darbs, frontālais darbs un kooperatīvā mācīšanās.

Mācību metodes un metodiskie paņēmieni:

Palīg līdzekļi: Šķēres, līme, kartons, rakstāmpiederumi un uzdevuma radošais komplekts (9.pielikums);

Noslēguma vērtēšanas darbs;

Novērtējuma anketa (10.pielikums).

Uzskates līdzekļi: Skolēnu veidotie uzskates materiāli (11.pielikums)

Vērtēšana: Stundas ievadā pedagogs vērtē skolēnu izpratni par mācību tematu ieklausoties skolēnu izklāstītajos iespaidos aicinot atminēties iepriekšējo mācību stundu un dalīties izjūtās un asociācijās, par tīkamākajiem un prātā paliekošākajiem demonstrētajiem materiāliem, izklāstītajiem faktiem un organizētajām aktivitātēm.

Mācību stundas laikā pedagogs vēro skolēnu grupu darbu pievēršot uzmanību katra individuālajam ieguldījumam.

Pedagogs vēro skolēnu uzstāšanās un atbilstoši iepriekš izvirzītiem kritērijiem sniedz mutisku vērtējumu par prezentācijas saturu, faktu pamatojumu, piemēru sniegšanu un uzskates materiāla kvalitāti.

Stundas nobeigumā skolēni saņem sevis aizpildītos ievadvērtēšanas darbus pirmās mācību stundas sākumā. Skolēni apskata savu veikumu un papildina darba lapas, balstoties uz iegūtajām zināšanām un secinājumiem divu mācību stundu laikā. Pedagogs izvērtē papildinājumu kvalitāti apzinot mācību stundu komplekta ieguvumus un nepilnības.

Pedagogs izsniedz skolēniem novērtējuma anketas, lai izvērtētu temata veiksmes un neveiksmes, un uzzinātu skolēnu viedokli, apzinātu pārdomas un izjūtas par temata ietvaros piedzīvotajām mācību stundām.

Mācību stundas gaita:

Laiks	Skolotāja darbība	Skolēna darbība
Ierosināšana 10.minūtes	Pedagogs sasveicinās ar skolēniem un aicina viņus ieņemt savas vietas skolas solos. Pedagogs rosina skolēnus atsaukt atmiņā iepriekšējo mācību stundu, un nosaukt pirmo asociāciju, kura rodas, kad tiek apspriests temats “Vizuālais izskats kā kultūru raksturojoša	Skolēni sasveicinās ar pedagogu un, sekojot norādījumiem, ieņem savas vietas skolas solos. Skolēni atsauc atmiņā iepriekšējo mācību stundu, un nosauc pirmo asociāciju, kura rodas kad tiek apspriests temats “Vizuālais izskats kā kultūru raksturojoša pazīme”. –

	<p>pazīmi”. Pedagoģs ieklausās skolēnu atbildēs un veido priekšstatu par skolēnu izpratni un ieguvumiem iepriekšējās mācību stundas laikā.</p> <p>Pedagoģs aicina skolēnus sagatavot mājasdarbus, kuros skolēni aprakstīja kādu sevis izvēlētu, mūsdienās aktuālu cilvēka vizuālā izskata elementu, vai kādu citu 21. gadsimtu raksturojošu iezīmi, kuras pirmsākumi rodami Senās Divupes un Senās Ēģiptes kultūrās.</p> <p>Pedagoģs lūdz skolēnus komentēt izjūtas, kas saistītas ar mājās pildīto darbu, lai iegūtu vērtīgus padomus nepieciešamajiem uzlabojumiem līdzīgu darbu realizēšanai kulturoloģijas mācību stundās arī turpmāk. Pedagoģs aicina skolēnus pastāstīt par pozitīvajiem ieguvumiem un grūtībām, kuras tika piedzīvotas darba procesa laikā.</p>	<p>Skolēni nosauc aktivitāti, faktu vai kādu citu mācību stundas elementu, kuru uzskata par savu lielāko ieguvumu.</p> <p>Skolēni sagatavo mājas izpildītos darbus un pēc pedagoga aicinājumu dalās savās izjūtās par veiksmēm, neveiksmēm un ieguvumiem darba laikā un pēc tā izpildīšanas.</p>
<p>Galvenā daļa 20.minūtes</p>	<p>Pedagoģs katram skolēnam izdala divas kartītes un izskaidro aktivitātes pirmās sadaļas uzdevumu. Saņemtajās kartītēs skolēniem nepieciešams ierakstīt individuālajā mājasdarbā izmeklēto vizuālā izskata pazīmi, ar to saistītu priekšmetu, vērtību u.t.t. Viena kartīte paredzēta izvēlēta elementa skaidrojumam senās kultūrās ikdienas sadzīvē – kartītes augšpusē nepieciešams</p>	<p>Skolēni saņem divas kartītes, noklausās pedagoga izklāstītajos uzdevuma nosacījumos, un atbilstoši norādēm apraksta patstāvīgā darba rezultātā izmeklētos elementus un sniedz to skaidrojumu aizpildot abas kartītes.</p>

	<p>uzrakstīt elementa nosaukumu un zem tā sniegt nelielu aprakstu, minot konkrētā elementa rašanās iemeslus, nozīmi vai izmantojumu, sabiedrības kārtu, uz kuru tas attiecināms u.t.t. Otra kartīte paredzēta konkrētā elementa skaidrojumam un aprakstam komentējot tā izmantojumu un nozīmi mūsdienās – 21.gadsimtā.</p> <p>Pedagogs piedāvā skolēniem radošu aktivitāti, kuras laikā, kooperatīvās mācīšanās rezultātā tiek iegūtas jaunas zināšanas un izpratne par vizuālā izskata iezīmēm, paradumiem, priekšmetiem un vērtībām Senajā Divupē un Senajā Ēģiptē, kuras saglabājušās vai kļuvušas aktuālas arī mūsdienās.</p> <p>Pedagogs sadala skolēnus darba grupās, ņemot vērā kultūru, kuras elementu katrs skolēns ir izvēlējis skaidrot patstāvīgajā mājasdarbā. Katrai darba grupai pedagogs piešķir darba materiālus un uzdevuma radošo komplektu. Uzdevuma radošais komplekts ietver attēlus, kuros redzami konkrētās kultūras mākslas darbu fragmenti - cilvēka ķermeņa daļas, sejas vaibsti, apģērbs, matu sakārtojums un citas detaļas, kuras saskatāmas dažādu kultūru pārstāvju vizuālajā izskatā.</p>	<p>Skolēni sadalās nelielās darba grupās un saņem darba materiālus un uzdevuma radošo komplektu.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga izvirzītajos uzdevuma nosacījumos, un grupas ietvaros analizē sevis izvēlētos elementus, kuri saistīti ar cilvēka vizuālo izskatu, kuru skaidrojums kultūras raksturojumu.</p> <p>Skolēni apvieno individuālā darba secinājumus, un vienojas par svarīgāko un interesantāko materiālu. Skolēni var izmantot pedagoga piedāvāto radošo komplektu, lai uzskates materiālu papildinātu ar vizuāli uztveramiem materiāliem. Skolēni kopīgi papildina uzskates materiālu ar virsrakstiem, atslēgas vārdiem un īsiem komentāriem.</p> <p>Skolēni uzdevums ir izveidot kvalitatīvu un saturīgu materiālu, kura ietvaros nepieciešams apvienot individuālajos mājasdarbos iegūto</p>
--	---	---

	<p>Skolēniem, grupas ietvaros nepieciešams kopīgi apskatīt piedāvātos fragmentus un izvēlēties atsevišķas detaļas, lai izveidotu uzskates materiālu par konkrēto kultūru. Uzdevuma radošajā komplektā ietilpst arī skolēnu izveidotās kartītes, kuras nepieciešams kopīgi pārskatīt un izanalizēt, lai izvēlētos, viņuprāt interesantākos un precīzāk pamatotos faktus.</p> <p>Pedagogs izskaidro uzdevuma nosacījumus. Skolēniem, darba grupu ietvaros nepieciešams izveidot kvalitatīvu un saturīgu uzskates materiālu, kurā vizuāli attēlotas un skaidrotas konkrēti kultūrai raksturīgās iezīmes cilvēku vizuālajā izskatā, pamatojoties uz tā attēlojumu mākslas darbos. Skolēniem nepieciešams komentēt izvēlētos elementus seno kultūru un mūsdienu laikmetā, skaidrojot to vienoto vai atšķirīgo nozīmi un spēju raksturot konkrēto kultūru un tās sadzīves apstākļus un pasaules uztveri.</p> <p>Pedagogs iepazīstina skolēnus ar nosacījumiem, kurus nepieciešams ievērot, lai pilnvērtīgi demonstrētu uzskates materiālu. Pedagogs izklāsta kritērijus, kuri tiks ņemti</p>	<p>informāciju, vienlīdzīgi sadalīt uzdevumus darba procesā, diskutēt, izplānot uzstāšanos un nepieciešamības gadījumā uzdotot pedagogam neskaidros jautājumus.</p> <p>Skolēnu darba grupas klases priekšā demonstrē un prezentē sevis izveidoto vizuālo materiālu, izklāstot pedagoga iepriekš minētos kritērijus. Skolēni dalās savos atklājumos un</p>
--	--	---

	<p>vērā skolēnu grupu darbu vērtēšanā: iepazīstināšana ar izvēlētajiem elementiem, kuri raksturo kultūru, sabiedrību, sadzīviskos apstākļus, vērtības u.t.t;</p> <p>izvēlēto elementu saglabāšanās līdz mūsdienām, atkārtota aktualitāte un nozīmes komentēšana;</p> <p>paskaidrojumi par izvēlētajiem attēliem un vizuālajiem piemēriem uzskates materiālā;</p> <p>uzskates materiālam pievienoto komentāru pamatojums;</p> <p>darba gaitā iegūtie secinājumi, par paņēmienu, kura ietvaros tiek veidotas saistības starp cilvēka vizuālo izskatu un kultūru raksturojošām pazīmēm;</p> <p>katra grupas biedra personīgais ieguldījums, pozitīvie ieguvumi un pieredzētie sarežģījumi darba procesa laikā;</p> <p>sniegto atbilžu kvalitāte un pamatojums.</p> <p>Pedagogs darba laikā vēro skolēnus, vērtē katra individuālo ieguldījumu, sniedz komentārus un padomus, un nepieciešamības gadījumā atbild uz skolēnu neskaidrajiem jautājumiem.</p> <p>Pedagogs aicina darba grupas klases priekšā, lai prezentētu rezultātu. Pedagogs lūdz skolēnus demonstrēt</p>	<p>iegūtajās zināšanās aprakstot cilvēku vizuālo izskatu un saistības, kuras tika radītas, lai raksturotu konkrēto kultūru.</p> <p>Skatītāju lomās esošās darba grupas ieklausās prezentācijā un izpēta izveidoto uzskates materiālu, lai noslēgumā uzstādītu vismaz vienu sev interesējošu vai neskaidru jautājumu.</p> <p>Skolēni sniedz uzdevuma novērtējumu izklāstot pozitīvos un negatīvos aspektus, kuri piedzīvoti darba procesa laikā.</p>
--	--	---

	<p>uzskates materiālu sniedzot argumentētus pamatojumus, lai iepazīstinātu klases biedrus ar izmeklētajām vizuālā izskata iezīmēm, kuras sniedz ieskatu kultūras raksturojumā.</p> <p>Pedagogs aicina katru grupu kopīgu pārrunu rezultātā, uzstādīt sevis interesējošu vai neskaidru jautājumu par dzirdēto prezentāciju un demonstrēto materiālu.</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus komentēt mācību stundas aktivitāti norādot individuālos ieguvumus un darba procesa gaitā piedzīvotās grūtības.</p> <p>Pedagogs ieklausās skolēnu atbildēs un fiksē vērtīgākos ieteikumus, lai pilnveidotu uzdevumu arī turpmākai realizācijai kulturoloģijas mācību stundās. Pedagog aicina skolēnus apkopot iegūtos secinājumus, kuri radušies seno kultūru un mūsdienu salīdzināšanas rezultātā, komentējot mūsdienu aktualitātes, kuras aizgūtas no seno kultūru ikdienas un sadzīves.</p>	
<p>Nobeigums 10.minūtes</p>	<p>Pedagogs aicina skolēnus apkopot temata ietvaros paveikto, lai izteiktu domas un izjūtas par iepazīto paņēmienu, kura ietvaros tiek analizēts cilvēka vizuālais izskats, lai iegūtu informāciju un veidotu izpratni par konkrētās kultūras raksturīgākajām pazīmēm.</p>	<p>Skolēni izklāsta domas un izjūtas par izmantoto paņēmienu kultūras raksturojuma veidošanai un komentē šādas metodes ieguvumus, un skaidro iemeslus, kādēļ metode skolēniem varētu nebūt interesanta un kādēļ tās izmantošana nesniegtu pilnvērtīgas iespējas apgūt mācību saturu.</p>

	<p>Pedagogs piedāvā skolēniem noslēguma vērtēšanas darbus, lai izvērtētu zināšanu un izpratnes izaugsmi divu mācību stundu laikā. Pedagogi katram skolēnam izsniedz individuāli aizpildīto ievadvērtēšanas darbu un norāda, ka skolēnu uzdevums ir papildināt darbu ar informāciju un komentāriem balstoties uz iegūtajām zināšanām divu mācību stundu ietvaros. Papildinājumus skolēniem nepieciešams rakstīt darba aizmugurē.</p> <p>Pedagogs izsniedz skolēniem novērtējuma lapas un izklāsta aizpildīšanas nosacījumus. Skolēni veido kopsavilkumu un izklāsta secinājumus par apgūto mācību saturu un izmēģināto mācību paņēmienu. Nepieciešams sniegt pamatotas un argumentētas atbildes, norādot konkrētas mācību stundas sadaļas, aktivitātes u.t.t., šāda viedokļa izteikšanai.</p> <p>Pedagogs atvadās no skolēniem un dod atļauju sakārtot mācību lietas un pamest klases telpu.</p>	<p>Skolēni saņem sevis aizpildītos ievadvērtēšanas darbus un ieklausās pedagoga sniegtajos norādījumos. Skolēni apskata savu darbu un papildina to ar komentāriem darba aizmugurē atbilstoši iegūtajām zināšanām divu mācību stundu laikā.</p> <p>Skolēni saņem novērtējuma lapas un aizpilda tās atbilstoši pedagoga izklāstītajiem norādījumiem.</p> <p>Skolēni atvadās no pedagoga, sakārto mācību vietas un pamest klases telpu.</p>
--	---	--

Mācību stundas konspekts
Mācību stundu komplekts_1
Mācību stunda_2

Klase: 11.b klase.

Skolēnu skaits klasē: 18 skolēni.

Stundas temats: Cilvēka vizuālais tēls Senās Ēģiptes, Senās Divupes un 21.gadsimta kultūrā kā laikmetu atspoguļojoša pazīme.

Sasniedzamais rezultāts: Prot vizualizēt cilvēka vizuālo tēlu dažādās kultūrās, un komentēt atsevišķas tā detaļas kā kultūru raksturojošas iezīmes.

Uzdevumi:

Nostiprināt zināšanas par Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūrām;

Pilnveidot prasmi skaidrot mūsdienu aktualitātes, komentējot izvēlēto elementu nozīmi arī seno civilizāciju sadzīvē;

Veidot saistības starp cilvēka vizuālo tēlu un kultūras raksturīgākajām vērtībām izvērtējot indivīda sociālo lomu;

Pilnveidot sadarbošanās un uzstāšanās prasmes.

Mācību stundas darba organizācijas formas: Individuālais darbs, frontālais darbs un kooperatīvā mācīšanās.

Uzskates līdzekļi: Skolēnu izveidotie uzskates materiāli (12.pielikums)

Palīglīdzekļi: Šķēres, līme, kartona, rakstāmpiederumi un uzdevuma rodošais komplekts (9.pielikums).

Vērtēšana: Stundas ievadā pedagogs novērtē skolēnu izpratni par tematu, lai nepieciešamības gadījumā stundas plānā ieviestu izmaiņas. Mācību stundas laikā pedagogs vēro skolēnu grupu darbu un vērtē katra individuālā skolēna līdzdarbošanos un personīgo ideju un viedokļa paušanu. Pedagogs vēro skolēnu uzstāšanās un sniedz mutisku vērtējumu balstoties uz prezentācijas saturu, faktu pamatojumu, piemēru sniegšanu, uzskates materiāla kvalitāti un prasmi atbildēt uz klases biedru izvirzītajiem jautājumiem.

Mācību stundas veids: Tradicionālā mācību stunda.

Mācību stundas gaita

Laiks	Skolotāja darbība	Skolēna darbība
Ierosināšana 10.minūtes	Pedagogs sasveicinās ar skolēniem un aicina viņus ieņemt savas vietas skolas	Skolēni sasveicinās ar pedagogu un sekojot

	<p>solos.</p> <p>Pedagogs rosina skolēnus atsaukt atmiņā iepriekšējo mācību stundu, un nosaukt pirmo asociāciju, kura rodas, kad tiek apspriests temats “Vizuālais tēls kā kultūru raksturojoša pazīme”. Pedagogs ieklausās skolēnu atbildēs un veido priekšstatu par skolēnu izpratni un ieguvumiem iepriekšējās mācību stundas rezultātā.</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus sagatavot mājasdarbus, kuros vizualizēti Senās Ēģiptes, Senās Divupes un 21. gadsimta kultūru pārstāvoši tēli.</p> <p>Pedagogs lūdz skolēnus komentēt izjūtas, kas saistītas ar mājās pildīto darbu, lai iegūtu vērtīgus padomus nepieciešamajiem uzlabojumiem līdzīgu darbu realizēšanai kulturoloģijas mācību stundās arī turpmāk.</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus pastāstīt par pozitīvajiem ieguvumiem un grūtībām, kuras tika piedzīvotas darba procesa laikā.</p> <p>Pedagogs skolēnu mājasdarbus sagriež trīs daļās un izveido atsevišķas kaudzītes ar vizuālajiem tēliem – Senās Divupes tēli, Senās Ēģiptes tēli un 21. gadsimta personas tēls.</p>	<p>norādījumiem ieņemt savas vietas skolas solos.</p> <p>Skolēni atsauc atmiņā iepriekšējo mācību stundu, un nosauc pirmās asociācijas, kura rodas apspriežot tematu “Vizuālais izskats kā kultūru raksturojoša pazīme”. Skolēni nosauc aktivitātes, faktus vai citus mācību stundas elementu, kurus uzskata par saviem lielākajiem ieguvumiem.</p> <p>Skolēni sagatavo mājas pildītos darbus un pēc pedagoga aicinājumu daļās izjūtās par veiksmēm, neveiksmēm un ieguvumiem darba laikā un pēc tā izpildīšanas.</p>
<p>Galvenā daļa 25.minūtes</p>	<p>Pedagogs piedāvā skolēniem radošu aktivitāti, kuras laikā, kooperatīvās mācīšanās rezultātā tiktu iegūti jaunas</p>	<p>Skolēni sadalās nelielās darba grupās un ieklausās pedagoga izvirzītajos uzdevuma</p>

	<p>zināšanas un viedoklis par vizuālo izskatu kā kultūras raksturojošu pazīmi. Skolēnu uzdevums ir izveidot vizuālu uzskates materiālu, kurā attēlots konkrētās kultūras raksturīgs cilvēku vizuālai izskats. Pedagoģs aicina izvēlēties un attēlot cilvēku, kura izskatā redzami dažādi elementi, kurus analizējot ir iespējams aprakstīt kultūrai raksturīgo gan pasaules uzskatos, gan sadzīves apstākļos.</p> <p>Pedagoģs skolēnus sadala nelielās darba grupās un piešķir darba materiālus viena laikmeta raksturošanai - kartonu uzskates materiāla pamatam, šķēres, līmi un uzdevuma radošo komplektu. Uzdevuma komplektā ietilpst attēli, kuros redzami fragmenti ar sejas vaibstiem, matu sakārtojumu, apģērbu, ķermeņa daļām un citām vizuālā izskata niansēm, kuras saskatāmas dažādās kultūrās. Skolēniem, grupas ietvaros nepieciešams kopīgi apskatīt visus piedāvātos fragmentus un izvēlēties atsevišķas detaļas, kas varētu papildināt uzskates materiālu. Uzdevuma radošajā komplektā ietilpst arī skolēnu mājās vizualizētie zīmējumi – skolēni apskata darbus un izvēlas, viņuprāt precīzāk vizualizētos tēlus. Skolēni izmanto rakstāmpiederumus, lai veidotu virsrakstu, apakšvirsrakstus, pievienotu</p>	<p>nosacījumos. Katra grupa vienojas par vadmotīviem, kurus izmantos uzskates materiāla veidošanā. Skolēni kopīga darba rezultātā analizē pedagoga piešķirto kultūru un izveido uzskates materiālu, kurā attēlots konkrētās kultūras pārstāvis, vizuālajā tēlā iekļaujot elementus, kurus skaidrojot būtu iespējams raksturot kultūrai raksturīgās iezīmes ikdienas sadzīvē un pasaules uztverē.</p> <p>Katra darba grupa saņem kartonu, šķēres, līmi, pedagoga radīto uzdevuma radošo komplektu un konkrētās kultūras vizualizāciju kaudzīti. Skolēni apskata iegūtos materiālus, mainās viedokļiem, veido uzskates materiālu, vienojas par uzstāšanās gaitu un nepieciešamības gadījumā uzdod pedagogam neskaidros jautājumus.</p>
--	---	--

	<p>komentārus un papildinātu cilvēka tēlus ar nepieciešamajām detaļām.</p> <p>Pedagogs darba laikā vēro skolēnu darbību, vērtē katra individuālo ieguldījumu, sniedz padomus, komentē nepieciešamās korekcijas un atbild uz skolēnu jautājumiem.</p> <p>Pedagogs aicina darba grupas brīvi izvēlētā kārtībā doties klases priekšā, demonstrēt izveidoto materiālu un komentēt izveidotā tēla atsevišķas detaļas skaidrojot tā saistības kultūras raksturojumu - ikdienas sadzīvi, pasaules uztveri u.t.t.</p> <p>Pedagogs sniedz norādījumus skatītāju lomās esošajiem skolēniem, norādot par nepieciešamību, grupas ietvaros uzstādīt vismaz vienu jautājumu par redzēto uzskates materiālu un dzirdēto kultūras raksturojumu.</p> <p>Pedagogs lūdz skolēnus komentēt uzdevuma ieguvumus norādot uz procesā piedzīvotajām veiksmēm, un sastaptajām grūtībām. Pedagogi ieklausās skolēnu atbildēs un fiksē vērtīgākos ieteikumus, lai pilnveidotu aktivitātes turpmāku</p>	<p>Skolēni, darba grupu ietvaros dodas klases priekšā un demonstrē sevis izveidoto vizuālo materiālu, un komentē tajā redzamo – skolēni apraksta konkrētās kultūras un laikmeta raksturīgo vizuālo izskatu un norāda saistības, kuras izskatā rodamas ar konkrētās kultūras raksturīgākajām iezīmēm.</p> <p>Pārējās skolēnu grupas ieklausās klases biedru prezentācijās, un uzstāšanās noslēgumā uzdod vismaz vienu jautājumu, kas radies vērojot domu biedru uzstāšanos.</p> <p>Skolēni sniedz uzdevuma novērtējumu izklāstot darba procesa laikā piedzīvotos pozitīvos un negatīvos aspektus.</p>
--	--	--

	realizāciju.	
Nobeigums 5.minūtes	<p>Pedagogs aicina skolēnus apkopot mācību stundas laikā paveikto un aicina izteikt domas par apgūto paņēmieni, kura ietvaros analizēts cilvēka vizuālais tēls, tādējādi iegūstot informāciju un veidojot izpratni par kultūras raksturīgiem elementiem.</p> <p>Pedagogs izraisa pārdomu jautājumus, un veido ar skolēniem sarunu, cenšoties iegūt viedokli un apzināt izpratni, lai novērtētu paņēmiena turpmāku pielietojumu kulturoloģijas mācību stundās:</p> <p>Kādi secinājumi ir radušies analizējot seno kultūru vizuālo tēlu?</p> <p>Kādas iezīmes ir saskatāmas mūsdienu sabiedrībā, kas bijušas zināmas jau senajās kultūrās?</p> <p>Pedagogs atvadās no skolēniem un sniedz atļauju sakārtot savas mācību lietas un pamest klases telpu.</p>	

Mācību stundas konspekts
Mācību stundu komplekts_1
Mācību stunda_3

Mācību priekšmets: Kulturoloģija.

Klase: 11.b klase.

Skolēnu skaits klasē: 18 skolēni. (12.skolēni)

Stundas temats: Vizuālais izskats kā kultūru raksturojoša pazīme Senajā Ēģiptē, Senajā Divupē un 21.gadsimtā.

Sasniedzamais rezultāts: Apraksta cilvēka vizuālo izskatu kā kultūru raksturojošu pazīmi skaidrojot atsevišķu izskata detaļu nozīmi.

Uzdevumi:

Nostiprina zināšanas par Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūrām;

Mācās veidot sakarības starp vizuālo izskatu un kultūras raksturīgākajām vērtībām;

Pilnveido uzstāšanās prasmes.

Mācību stundas darba organizācijas formas: Individuālais darbs, frontālais darbs, kooperatīvā mācīšanās.

Uzskates līdzekļi: Skolēnu izveidotie uzskates materiāli grupu darba ietvaros)

Palīg līdzekļi: Baltas lapas spēles “Ķas, kur, kad” norisei (13.pielikums);

Novērtējuma anketas (10.pielikums).

Vērtēšana: Pedagoģs vēro skolēnu prezentācijas un mutiski sniedz vērtējumu atbilstoši iepriekš izvirzītiem kritērijiem.

Stundas noslēgumā skolēni saņem mācību temata ievadā aizpildītos ievadvērtēšanas darbus un papildina tos atbilstoši saviem ieguvumiem divu mācību stundu laikā. Pedagoģs izvērtē pievienotos papildinājumus.

Mācību stundas veids: Tradicionālā mācību stunda.

Mācību stundas gaita

Laiks	Skolotāja darbība	Skolēna darbība
Ierosināšana 5.minūtes	Pedagoģs sasveicinās ar skolēniem un sniedz atļauju ieņemt savas vietas skolas solos.	Skolēni sasveicinās ar pedagoģu un saņemot atļauju, ieņem savas vietas skolas solos.
10.minūtes	Pedagoģs aicina skolēnus noskaņoties darbam un sameklēt biedrus ar kuriem kopīgi iepriekšējās mācību stundas laikā tika veidots uzskates materiāls. Pedagoģs piedāvā nelielu brīdi nepieciešamo detaļu pabeigšanai un prezentācijas gaitas pārrunāšanai.	Skolēni apvienojas iepriekšējās mācību stundas izveidotajās darba grupās, lai nepieciešamības gadījumā veiktu pēdējos labojumus un vienotos par uzskates materiāla demonstrēšanu.
	Pedagoģs aicina katru darba grupiņu prezentēt sevis izveidoto materiālu, lai komentētu tā saturu. Pedagoģs ieklausās skolēnu stāstījumos, nepieciešamības gadījumā papildina tos un veic korekcijas. Demonstrācijas ietvaros, pedagoģs, atbilstoši iepriekš nosauktajiem kritērijiem	Katra grupa demonstrē izveidoto darbu un komentē konkrētajā sabiedrībā raksturīgo vizuālo tēlu. Skolēni akcentē atsevišķās

	<p>sniedz mutisku vērtējumu par katras grupas prezentāciju.</p> <p>Katras prezentācijas noslēgumā pedagogs aicina skatītāju lomās esošās grupas uzstādīt sev interesējošus vai neskaidrus jautājumus, balstoties uz dzirdēto materiālu.</p> <p>Pedagogs aicina kopīgi pārrunāt radošā uzdevuma veiksmīgos un neveiksmīgos elementus, aicinot skolēnus komentēt ieguvumus vai skaidrot iemeslus, kādēļ līdzīgas aktivitātes turpmāk organizēt nebūtu nepieciešams. Pedagogs ieklausās skolēnu atbildēs un fiksē vērtīgākos ieteikumus, lai pilnveidotu aktivitātes organizēšanu kulturoloģijas stundās arī turpmāk.</p>	<p>izskata iezīmes, kuras sniedz informāciju par kultūru raksturojošām iezīmēm - cilvēka ikdienas sadzīvi, pasaules uztveri, vērtībām u.t.t. Prezentācijas ietvaros skolēni sniedz īsu komentāru pētīto kultūru, pamato attēlu izvēli, skaidro pievienotos komentārus un atslēgas vārdus. Noslēgumā skolēni komentē darba procesā gūtās izjūtas, piedzīvotās veiksmes un radušos sarežģījumus, novērtē līdzvērtīga darba sadalījumu un sniedz atbildes uz citu grupu izvirzītajiem jautājumiem.</p> <p>Skatītāju lomā esošās skolēnu grupas ieklausās klases biedru prezentācijās un uzstāda jautājumus.</p> <p>Skolēni sniedz uzdevuma novērtējumu izklāstot pozitīvos un negatīvos aspektus, kuri piedzīvoti darba procesa laikā.</p>
<p>Galvenā daļa 15.minūtes</p>	<p>Skolēnu zināšanu integrēšanai, pedagogs organizē aktivitāti “kas, kur, kad”, vispirms izskaidrojot tās noteikumus un noskaidrojot vai skolēni iepriekš ir sastapušies ar šādu spēli.</p>	

Pedagogs izskaidro spēles norises gaitu: katram skolēnam aktivitātes sākumā tiek piešķirta balta lapa. Pirms spēles sākuma skolēns izvēlas senās Divupes, senās Ēģiptes vai mūsdienu kultūru un spēles ietvaros veido stāstu vienas kultūras ietvaros. Spēles laikā skolēni ieklausās pedagoga norādījumos un raksta atbilstošu vārdu vai teikumu. Ikreiz pierakstot atbildi, skolēns uzrakstīto noloka un padod nākamajam skolēnam, līdz ar to lapiņas ceļo no viena skolēna pie nākamā.

Pedagogs izlasa jautājumu un sniedz tā skaidrojumu, uzgaida brīdi, kamēr skolēni pieraksta savu rindiņu, aicina aizlocīt lapas un padot nākamajam skolēnam. Šāda sistēma tiek atkārtota astoņas reizes.

Jautājums “Kas” – tiek nosaukts tēls, rakstura īpašība, ieņemamais amats u.t.t.;

Jautājums “Kā” – tiek aprakstīts tēla vizuālais izskats;

Jautājums “Kur” – tiek nosaukta notikuma vieta, ģeogrāfiskais novietojums, arhitektūras pieminekļi, dabas objekti u.t.t.;

Jautājums “Kad” – tiek nosaukts gadalaiks, laika apstākļi, diennakts stunda u.t.t.;

Jautājums “Ko darīja” – tiek aprakstītas veiktās darbības, darbības veikšanai nepieciešami priekšmeti u.t.t.;

Jautājums “Ar ko” – tiek nosauktas notikumā iesaistītās personas: draugi, ģimenes locekļi u.t.t.;

Jautājums “Kādēļ” – tiek komentēts stāsta pamatojums;

Jautājums “Kas sanāca” – tiek aprakstīts stāsta

	<p>nobeigums, stāsta morāle u.t.t.</p> <p>Pedagogs apstādina spēli un aicina skolēnus atlocīt pie sevis nonākušās lapiņas. Skolēniem nepieciešams izlasīt izveidojušos stāstu, lai izvērtētu katrā teikumā pārstāvēto laikmetu. Skolēns secina, kura no kultūrām izmantota vairākkārt tā kļūstot par stāsta pamatu un kopsaucēju.</p> <p>Skolēni, rindas kārtībā izlasa savu stāstu un komentē iegūtos secinājumus.</p>	
<p>Nobeigums 10.minūtes</p>	<p>Pedagogs aicina skolēnus apkopot temata ietvaros paveikto, lai izteiktu domas un izjūtas par paņēmienu, kura ietvaros tiek analizēts cilvēka vizuālais izskats, lai iegūtu informāciju un veidotu izpratni par konkrētās kultūras raksturīgākajām iezīmēm.</p> <p>Pedagogs piedāvā skolēniem noslēguma vērtēšanas darbus, lai izvērtētu zināšanu un izpratnes izaugsmi trīs mācību stundu laikā. Pedagoģ skolēniem izsniedz katra individuālo ievadvērtēšanas darbu un lūdz tos iespēju robežās papildināt. Papildinājumus skolēniem nepieciešams rakstīt darba aizmugurē.</p> <p>Pedagogs izsniedz skolēniem novērtējuma lapas un izklāsta aizpildīšanas nosacījumus. Skolēni veido kopsavilkumu un izklāsta</p>	<p>Skolēni izklāsta domas un izjūtas par izmantoto paņēmienu kultūras raksturojuma veidošanai un komentē šādas metodes ieguvumus, vai skaidro iemeslus, kādēļ skolēniem šāda metode varētu nebūt interesanta un kādēļ tās izmantošana nesniegtu pilnvērtīgas iespējas apgūt mācību saturu.</p> <p>Skolēni saņem savus ievadvērtēšanas darbus un ieklausās pedagoga sniegtajos norādījumos. Skolēni apskata savu darbu un papildina to ar komentāriem darba aizmugurē atbilstoši iegūtajām zināšanām trīs mācību stundu laikā.</p> <p>Skolēni saņem novērtējuma</p>

	<p>secinājumus par apgūto mācību saturu un izmēģināto mācību paņēmieni. Nepieciešams sniegt pamatotas un argumentētas atbildes, nosaucot konkrētas mācību stundas sadaļas, aktivitātes u.t.t.,</p> <p>Pedagogs atvadās no skolēniem un dod atļauju sakārtot mācību lietas un pamest klases telpu.</p>	<p>lapas un aizpilda tās atbilstoši pedagoga izklāstītajiem norādījumiem.</p> <p>Skolēni atvadās no pedagoga, sakārto mācību vietas un pamet klases telpu.</p>
--	---	--

Mācību stundas plāns

Mācību stundas komplekts_2

Mācību stunda_1

Klase: 11.d/e un 11.c

Skolēnu skaits: 27 skolēni (19), un 18 skolēni (16)

Stundas temats: Cilvēka vizuālais tēls un skaistuma ideāls kultūras un mākslas vēsturē kā laikmetu raksturojoša pazīme.

Sasniedzamais rezultāts: Pēta un analizē cilvēka tēlu un skaistuma ideālu mākslas darbos un fotogrāfijās, nosaucot elementus, kuri sniedz norādes par kultūras vēstures periodu, kura laikā noritējusi attēlotās personas ikdiena.

Uzdevumi:

Apzinās un pauž viedokli par kultūras mainīgumu komentējot cilvēka vizuālo tēlu un skaistuma ideālus dažādos kultūras vēstures periodos;

Apzinās pasaules kultūras mantojumu salīdzinot, analizējot un vērtējot kultūras liecības;

Izprot vārdu savienojumu “skaistuma ideāls” un komentē tā pēfīšanu un analizēšanu kā kultūru atspoguļojošu elementu;

Vizualizē savus priekšstatus par skaistuma ideālu Senās Ēģiptes, Senās Divupes un 21. gadsimta kultūrā;

Izprot mākslu izpausmju specifiku, mākslas valodu;

Iepazīst mākslas darba analīzes pamatus;

Mācās saskatīt un izprast cilvēka eksistenciālos jautājumus, kultūrvajadzības, darbības un attieksmju mainīgumu mākslas darbu analīzes rezultātā;

Spēj izvērtēt kultūrvaroņa, līdera, elka vai ģēnija lomu kultūrā;

Prot izvērtēt un raksturot mākslas darbus un kultūras objektus to kultūrvēsturiskā kontekstā;
 Spēj vērtēt indivīda un sabiedrības, dažādu sociālo grupu mijiedarbību un izpausmes mākslā;
 Izvērtējot izmeklētās saistības, raksturo indivīda lomu mūsdienu kultūrā;
 Skaidro un izvērtē indivīda piederību noteiktai kultūrai un tā sociālo lomu raksturu.

Mācību stundas darba organizācijas formas: Individuālais darbs, frontālais darbs, un kooperatīvā mācīšanās.

Mācību metodes un metodiskie paņēmieni: Saruna, diskusija, jautājumi un atbildes, reproduktīvā metode, izskaidrojoši ilustratīvā metode, naratīvā metode, vizualizēšana

Uzskates līdzekļi: Prezentācija “Vizuālā izskata attīstība kultūras vēsturē”. (14.pielikums)

Palīg līdzekļi: Ievadvērtēšanas darbi (6.pielikums);

Mājasdarbam paredzētie mākslas darbu attēli (15. pielikums)

Vērtēšana: Tiek īstenota ievadvērtēšana. Skolēnu ievada vērtēšanas darbu rezultāti paredzēti zināšanu un izpratnes novērtēšanai mācību komplekta sākumā. Izvērtējot apguves izaugsmes līmeni mācību komplekta noslēgumā tiks iegūti pamatoti secinājumi, lai apzinātu pozitīvos ieguvumus un nepieciešamos uzlabojumus. Mērķis ir izveidot bāzi, lai temata noslēgumā novērtētu skolēnu zināšanu apguves līmeni un iegūtu pamatotus secinājumus par mācību stundu komplekta neveiksmēm un ieguvumiem.

Stundas gaitā pedagogs novēro skolēnu attieksmi pret darbu, iesaistīšanos, disciplīnu un personīgā viedokļa paušanu. Vērtēta tiek arī personīgā viedokļa paušanu, kuru atzīmējot par sekmīgu pedagogs fiksē savos dokumentos. Skolēnu zināšanas pedagogs vērtē pārbaudes darbā temata noslēgumā.

Ierosināšanas aktivitātes laikā pedagogs vēro skolēnu uzvedību un vēlmi iesaistīties, un ieklausoties skolēnu atbildēs veido diskusiju, lai izvērtētu klases kopēja kolektīva zināšanas, interesi, viedokli un darbaspējas. Pedagogs iepazīst skolēnus, lai izvērtētu metodes, kuras izvēlēties turpmākā mācību procesa organizēšanai.

Mācību stundas veids: Tradicionālā mācību stunda.

Mācību stundas gaita

Laiks	Skolotāja darbība	Skolēna darbība
Ierosināšana 15. minūtes	Pedagogs sasveicinās ar skolēniem un sniedz atļauju ieņemt savas vietas skolas solos.	Skolēni sasveicinās ar pedagogu un pēc aicinājuma ieņem savas vietas skolas solos.

	<p>Pedagogs izsniedz skolēniem ievada vērtēšanas darbus, un izskaidro darba nepieciešamības iemeslus un vērtēšanas sistēmu.</p> <p>Pedagogs izvirza noteiktu laika limitu uzdevuma izpildei (apmēram, piecas minūtes) un sniedz paskaidrojošu komentāru par katru izvirzīto jautājumu.</p> <p>Pedagogs iedrošina skolēnus un aicina nepieciešamības gadījumā uzdot neskaidros jautājumus.</p> <p>Pedagogs vēro skolēnu aktivitāti un izpratni par izvirzītajiem uzdevumiem un izvērtējot darbību piedāvātu papildus laiku, lai ikvienam būtu iespēja pilnīgi un kvalitatīvi izpildīt visus nosacījumus.</p> <p>Pedagogs lūdz iesniegt darbus izvērtēšanai.</p> <p>Pedagogs organizē iepazīšanās aktivitāti, lai iedrošinātu skolēnus dalīties zināšanās un personīgajā viedoklī.</p> <p>Aktivitātes laikā, sarunu un uzvedinošu jautājumu rezultātā, pedagogs rada draudzīgu atmosfēru.</p> <p>Pedagogs izskaidro ierosināšanas aktivitātes mērķi, izmantojot savus uzskatus iegūt priekšstatu un izpratni par mācību stundas tematu. uzdevumus lūdzot skolēnus brīvi izvēlētā kārtībā iepazīstināt ar sevi nosaucot vārdu un kādu sevis raksturojošu faktu.</p> <p>Pedagogs ieklausās skolēnos un katram</p>	<p>Skolēni saņem ievada vērtēšanas darbus un ieklausās pedagoga izklāstā, lai izprastu savas darbības nepieciešamību un apzinātu pedagoga izvirzītos vērtēšanas kritērijus.</p> <p>Skolēni apskata saņemtos darbus un ieklausoties pedagoga komentāros izpēta izvirzītos jautājumus, lai novērstu neskaidrības.</p> <p>Skolēni pievēršas darba izpildei un ņem vērā, ka pedagogs ir atvērts neskaidriem jautājumiem.</p> <p>Skolēni patstāvīgi aizpilda ievada vērtēšanas darbus balstoties uz iepriekš gūtajām zināšanām, pieredzi, personīgajām izjūtām un interpretāciju</p> <p>Skolēni iesniedz darbus to izvērtēšanai.</p> <p>Skolēni iesaistās ierosināšanas aktivitātē, lai iepazītos ar pedagogu, noskaņotos darbam un iegūtu izpratni par mācību tematu demonstrējot zināšanas un personīgos uzskatus.</p> <p>Skolēni iepazīstina ar sevi</p>
--	---	--

	<p>demonstrē unikālu fotogrāfiju, lūdzot komentēt redzamo attēlu nosaucot kultūru, kuras pārstāvis redzams attēlā, atbildi pamatojot attēlā redzamiem elementiem. Pedagoģs apstiprina, noraida un papildina atbildes iesaistot skolēnus sarunās. Pēc iepazīstināšanas ar sevi skolēns aplūko redzamo attēlu prezentācijā un cenšas uzminēt kādas kultūras pārstāvis redzams attēlā un kādā laika posmā noritējusi viņa dzīve. Skolēni var minēt cilvēka profesiju, ģimenes statusu u.t.t.</p> <p>Pedagoģs aicina ieklausīties un papildināt klases biedru izvirzītos minējumus izmantojot radušās asociācijas, zināšanas, pieredzi. Pedagoģs iedrošina skolēnus un sniedz skolēniem neierobežotas interpretācijas iespējas, kā rezultātā paužot uzskatus un savā starpā diskutējot tiktu izveidots priekšstats, viedoklis un izpratne par temata ietvaros apgūstamo mācību saturu. Pedagoģs piedāvā skolēniem apgūt zināšanas un iegūt prasmes kooperatīvās mācīšanas procesa ietvaros. Sarunu laikā pedagoģs veido draudzīgas un balstītas uz uzticību attiecības, vienlaikus izvērtējot skolēnu priekšstatus par tematu un vēlmi līdzdarboties.</p> <p>Uzdevuma noslēgumā pedagoģs aicina rast atbildes jautājumiem, kas paredzēti</p>	<p>nosaucot vārdu un kādu sevis raksturojošu. Pēc iepazīstināšanas ar sevi skolēni apskata attiecīgajā mirklī demonstrēto attēlu un demonstrē savas zināšanas un izmanto radošo fantāziju nosaucot laikmetu, kultūru vai reliģiju kuru pārstāv redzamais cilvēks, savu atbildi pamatojot, norādot uz konkrētiem, attēlā saskatāmiem elementiem.</p> <p>Skolēni ieklausās klases biedru minējumos un papildina dzirdēto piedāvājot savus pieņēmumus un demonstrējot savas zināšanas par dažādu kultūru raksturojošām iezīmēm, tādā veidā pilnveidojot izpratni par vizuālā tēla saistību kultūras</p>
--	--	--

	<p>izpratnes veidošanai un pārdomu raisīšanai par tematu:</p> <p>Vai cilvēka vizuālais tēls ir spējīgs atspoguļot kultūru kurā cilvēks dzīvo?</p> <p>Kā skaistuma ideāli var atspoguļot kultūru?</p> <p>Vai Jūs vērtējat cilvēkus vadoties pēc cilvēka vizuālā tēla?</p> <p>Komentējiet vizuālā izskata lomu mūsdienās. Atbildi pamatojiet.</p> <p>Kas ir skaistuma ideāls?</p> <p>Pedagogs sniedz skolēniem pārdomu idejas skaidrojot skaistuma ideālu kā to, uz kuru tiecas cilvēki, lai iekļautos konkrētā sabiedrības grupā. Līdz ar to, skaistuma ideālu pētīšanas rezultātā tiek sniegta iespēja uzzināt un izprast sabiedrības skatījumu uz pasauli.</p>	<p>raksturojuma izveidē.</p> <p>Skolēni ieklausās klases biedru atbildēs, un veido priekšstatu par mācību tematu, lai zināšanas un pieņēmumus spētu argumentēt pamatojoties uz konkrētiem piemēriem.</p> <p>Skolēni iesaistās sarunā par mācību stundas tematu, un meklē atbildes uz pedagoga izvirzītajiem jautājumiem.</p>
<p>Galvenā daļa 20.minūtes</p>	<p>Pedagogs demonstrē attēlu, kurā redzams Senās Ēģiptes iedzīvotājs aicinot skolēnus nosaukt kultūru, kuras pārstāvis redzams attēlā, un sniegt norādes par attēlā redzamajiem elementiem, kas raksturīgi Senās Ēģiptes kultūrai.</p> <p>Pedagogs demonstrē attēlu, kurā redzams Senās Ēģiptes iedzīvotājs aicinot skolēnus nosaukt kultūru, kuras pārstāvis redzams attēlā, un sniegt norādes par attēlā redzamajiem elementiem, kas raksturīgi Senās</p>	<p>Skolēni vēro demonstrēto attēlu un analizē cilvēka tēlu nosaucot kultūru, kuras pārstāvis tajā redzams, savas izvēles pamatojumam, norādot attēlā redzamos elementus, kas raksturīgi Senās Ēģiptes kultūrai.</p> <p>Skolēni vēro demonstrēto attēlu un analizē cilvēka tēlu nosaucot kultūru, kuras pārstāvis tajā redzams, savas</p>

	<p>Divupes kultūrai.</p> <p>Pedagogs izvirza jautājumu: Kāda ir mākslas funkcija, ja uzskatām, ka vizuālais izskats var raksturot kultūru?</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus savā starpā apvienoties nelielās grupās, un izsniedz katrai grupiņai papīra lapu, piešķir kultūru un skaidro uzdevuma nosacījumus.</p> <p>Pedagogs nosaka aktivitātei paredzēto laika ietvaru un vēro skolēnu grupu darbus, un nepieciešamības gadījumā ierosina idejas un veic korekcijas.</p> <p>Pedagogs aicina katru grupu klases priekšā, lai demonstrētu izveidoto darbu klases biedriem un skaidrotu tajā ietvertu ideju.</p> <p>Pedagogs ieklausās skolēnu prezentācijās, un katrai darba grupai uzstāšanās noslēgumā uzdod atbilstošus jautājumus.</p> <p>Pedagogs piedāvā un skaidro vizuālā izskata un skaistuma ideāla pētīšanu mākslā kā paņēmienu, kuru izmantot patstāvīgā mācīšanās procesā, lai cilvēku vizuālo tēlu saistītu ar kultūru raksturīgām iezīmēm. Pedagogs aicina skolēnus pētīt mākslas darbos attēlotos cilvēka tēlus un balstīties uz asociācijām un savu interpretāciju izmeklēt aizraujošākās, nepieņemamākās,</p>	<p>izvēles pamatojumam, norādot attēlā redzamos elementus, kas raksturīgi Senās Divupes kultūrai.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga izvirzītajā jautājumā un pārdomājot savas zināšanas un mācību stundā iegūto, sniedz argumentētu atbildi par mākslu kā kultūras atspoguļotāju.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga izklāstītajos uzdevuma nosacījumos un grupas ietvaros izraisa nelielu pārdomu diskusiju piedāvājot idejas, daloties zināšanās, un aprakstot individuālās interpretācijas skaistuma ideālus. Skolēni, ņemot vērā grupas intelektuālos un radošos resursus vizualizē konkrētās kultūras skaistuma ideālus.</p> <p>Skolēni ieklausās pedagoga piedāvātajā patstāvīga mācīšanās procesa paņēmienā un nepieciešamības gadījumā uzdod pedagogam sev neskaidros jautājumus.</p> <p>Skolēni iesaistās pedagoga aicinājumā un komentē vizuālā</p>
--	---	--

	<p>raksturīgākās iezīmes u.c., lai radītu izpratni un pilnveidotu zināšanas kultūras vēstures apgūvē.</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus komentēt vizuālā izskata nozīmi mūsdienās un katra personīgajā ikdienā.</p> <p>Pedagogs aicina skolēnus izteikt izjūtas un pārdomas par šāda paņēmiņa izmantojumu kultūras vēstures apgūvē.</p> <p>Pedagogs demonstrē prezentācijas materiālu, kurā redzami dažādi attēli, un īsi aprakstot un minot aizraujošus faktus par Senās Divupes un Senās Ēģiptes kultūrām, kas paredzēts mācību satura veiksmīgai apgūšanai.</p> <p>Mācību satura apgūšanai tiek izvēlēti katrai kultūrai raksturīgākie mākslas darbi un pamatojoties uz tajā attēloto, tiek konstruēta Senās Ēģiptes un Senās Divupes iedzīvotāja ikdienas sadzīve, aprakstīta indivīda loma sabiedrībā u.t.t.</p>	<p>tēla nozīmi mūsdienās, un pēc brīvprātības principa komentē savu personīgo pieredzi.</p> <p>Aktivitātes noslēguma skolēni apkopo mācību stundas laikā izmēģinātos saistību meklējumus, un komentē savas izjūtas par konkrētā paņēmiņa izmantojumu kulturoloģijas mācību priekšmetā arī turpmāk.</p> <p>Skolēni vēro pedagoga demonstrēto materiālu, pieraksta, viņuprāt, nozīmīgāko informāciju, un iesaistās mākslas darbu komentēšanā piedāvājot savas idejas par veiksmīgiem kultūru raksturojuma iespējas saistību izveides variantiem.</p>
<p>Nobeigums 5.minūtes</p>	<p>Pedagogs lūdz skolēnus reflektēt mācību stundā iegūtās zināšanas pastāstot par saviem ieguvumiem. Pedagoģs aicina skolēnus uzdot sev neskaidros jautājumus.</p> <p>Pedagogs katram skolēniem izsniedz kādu mākslas darbu, kurš radīts Senajā</p>	<p>Skolēni atbildot pedagoga aicinājuma atsauc atmiņā piedzīvoto un iegūto mācību stundas laikā, komentē savas izjūtas un uzdod sev neskaidros jautājumus.</p> <p>Skolēni saņem mājasdarbam</p>

vizuālā izskata elementus, kurus tas ietekmē). Mākslas darbs nav pilnībā pabeigts, jo pastāvēja leģenda un cilvēki ticēja, ka skulptūrā iemiesosies gars/dvēsele un tas atdzīvosies (Skolēns apzinās kultūrā nozīmīgo pēcnāves dzīves faktoru)

2.attēls. Nosaukts kultūras nosaukums – Senā Ēģipte. Faraons/valdnieks/. Tutanhamons. Sarkofāgs/zelta maska. Ēģiptes valdnieks. Precīzs/detalizēts figūras attēlojums (skolēns norāda uz mākslas darbā attēlotā tēla iespējamu tuvību realitātei), mēroga atbilstība Tutanhamona maska attēlo atšķirību starp valdnieku un parastajiem iedzīvotājiem (skolēns apzinās valdnieka nozīmību un ikdienas atšķirības starp sabiedrības slāņiem – saprotot, ka parastam iedzīvotājiem netika veidoti šādi sarkofāgi) Grezns apģērbs – augstākajam sabiedrības slānim bija jāizskatās ievērības cienīgāk kā parastajiem iedzīvotājiem. Jo greznāk, jo labāk. Minēti valdniekam raksturīgie elementi – galvassega, kaklarota, zizlis, čūska, kronis, tērps kā augstākā sabiedrības slāņa (aristokrāta dzimta) norāde Bagāts - Pārticība pēcnāves dzīvē norāda uz bagātību Zelts – fakts par to, ka sarkofāgi tika apzeltīti, zināšanas par pieejamajiem izejmateriāliem. Tiek nosaukts fakts par viņa kapenēm, kuras netika izlaupītas, tādējādi, tiek norādīts uz šādas parādības biežo realizēšanos Senajā Ēģiptē -, jo kapenēs atradās dažādi dārgumi. Skolēns nosaucis bārdu un izveidojis likumsakarību to nodēvējot par vīrišķības pazīmi. Skolēns nosauc pēcnāves dzīves nozīmību kultūrā, ņemot vērā, ka tika veidoti šādi sarkofāgi

3.attēls. Minēts kultūras nosaukums – Senā Divupe. Mākslas darba nosaukums un parametri – Ūras standarts/ karogs, gatavots no koka. Šumeri/ Divupes iedzīvotājs. Mācītājs/ Priesteris/ Karavadonis. Svinības/ dzīres. Mākslas darbos visi cilvēki tika attēloti vienādi/ ierasti bija skūtas galvas. Cilvēka attēlojums mākslā – lielas acis, seja bez izteiksmju atšķirībām.. /attēlojums no senā kanona – skolēni norāda uz mākslu kā nozīmīgu kultūras satāvdaļu, kurā pastāvēja savi noteikumi un sistēma un tai bija savu pamatprincipi

4.attēls. Nosaukta kultūra Senā Divupe Mākslas darba parametri: augstums(2m)/ atradās pilsētas vidū. Babilona. Hammurapi. Hammurapi likumu stēla. Valdnieks Hammurapi

- Dievs – norādes, kurš no redzamajiem tēliem ir Dievs, un kurš ir Hamurapi. Sabiedrības slāņu atšķirības, noteikumi – kurš drīkst sēdēt, kuram jāstāv kājās. Nēsāja svārkus (zina raksturīgo apģērbu)
- Pirmie likumi (skolēns apzinās mūsdienās tik pazīstamās lietas likumu/tiesas pamatu un izveidošanos) – veido likumsakarības, novērojot attēloto mākslas darbā, skaidro likumdošanas sistēmas izveidošanos. Pirmie rakstītie likumi (skolēns apzinās šāda mākslas darba vēstījumu un nozīmi. Likumi, kuri jāievēro – kultūrā pastāvēja noteikta kārtība, un nebija pieļaujama nekāda pašatļautība. Hammurapi likumu parakstīšana – apzinas, ka nozīmīgi notikumi bija nepieciešami, tos attēlojot mākslā

3.PAŅĒMIENA REALIZĀCIJA PEDAGOGISKAJĀ PROCESĀ

3.1. Mācību procesa izvērtējums

Mācību stundu komplekts_1

Mācību stunda_1

11.b. klase (skolēnu skaits klasē – 15)

Pirms mācību stundas tika izjūsta nedrošība par stundas kvalitāti un bailes izjūtas par prasmēm sastrādāties ar nepazīstamiem skolēniem. Bet, skolēni izturējās atsaucīgi un bija vērsti uz komunikāciju, un, ņemot vērā faktu, ka noskanot zvanam skolēni atradās savās mācību vietās, tad plānotās aktivitātes tika veiktas atbilstoši tam atvēlētajiem laika ietvariem. Mācību procesa noriti atvieglāja nelielais skolēnu skaits klasē, kas sniedz skolotāja iespēju vienlīdz uz klausīt ikvienu, kurš vēlas izteikties. Tāpat minētais aspekts nodrošina kārtības un disciplīnas nodrošināšanu klasē, kas konkrētajā gadījumā nesagādāja sarežģījumus. Atsevišķos momentos, skolēni uzsāka savstarpējās sarunas, bet ņemot vērā arī skolēnu atsaucīgo attieksmi atbildot uz jautājumiem, tādējādi izvērsot diskusijas, tad nepieciešamība apsaukt skolēnu sačukstēšanos nešķīta nepieciešama. Iepriekš izveidotie jautājumi temata rosināšanai ir stabils pamats tēmas ievadam, kas skolēnus atraisa un noskaņo turpmākajiem uzdevumiem temata saistībā.

Ņemot vērā faktu, ka darbs ar skolēniem noritēja pirmo reizi, izvirzītais pieņēmums par nepieciešamību mācību stundas sākumā organizēt iepazīšanās aktivitāti bija situācijai atbilstošs un izvērtās par interesantu viedokļu apmaiņu, skolotājam ļaujot iepazīt tuvāk katra individuālo psauli skatījumu. Skolēni uzdevuma iecerēto ideju uztvēra atbilstoši un izmantojot tēlainus valodas līdzekļus, dalījās personīgajās domās, kas radikāli izšķīra katra unikālo individualitāti. Skolēnu dažādās atbildes, aprakstot kultūras vēstures periodus, kuri, viņuprāt, ir piedzīvošanas vērti bija interesanti, pamatoti un izraisīja aizrautību, un bija vērojams, ka skolēni ar aizrautību ieklausās klases biedru sniegtajās atbildēs. Skolēnu atbildēs izskanēja dažādi laikmeta posmi - Viduslaiki, Renesanse, dažādi 20.gs gadu desmiti – atbilstoši katra individuālajām zināšanām un pieredzei. Minētās izvēles pamatojumi, savukārt, norādīja uz manāmi atšķirīgajām skolēnu interesēm, nosaucot, faktus, kas saistīt ar modi, mūziku u.c. – mode, muzika. Vairāki skolēni savu izvēli, lai atgrieztos pagātnē saistīja ar vēlmi ietekmēt un mainīt vēsturiskus notikumus, piemēram, Titānika nogrimšanas novēršana. Trīs skolēni izvēlējās laika mašīnas sniegtās iespējas neizmantojot, kas norāda uz iespējams, nevēlēšanos iesaistīties aktivitātes norisē, vai gluži pretēji – stipru personības raksturu un vēlmi izcelties vienaudžu starpā. Šādu izvēli skolēni skaidroja sniedzot argumentu, ka

nesaskata šādas darbības nepieciešamību, izvirzot uzskatu, ka mūsdienās jūtas komfortabli, un atgriežoties pagātnē, ir iespējams saskarties vien ar daudz sliktākiem apstākļiem.

Ideju zirneklītis neizdevās atbilstoši paredzētajam rezultātam dēļ skolēnu minētajiem iemesliem, kuru starpā bija sarežģīti izveidot vienotas grupas. Savukārt, izraisītie jautājumi bija saprotami un veiksmīgi, pateicoties skolēnu izteiktajiem viedokļiem, aizveda pie stundas temata apzināšanas.

Mācību stunda noritēja raiti un skolēni aktīvi iesaistījās izvirzīto jautājumu apspriešanā, kas pateicoties saturīgām sarunām, acumirkļi, izraisīja skolēnu vēlmi paust personīgo viedokli, un stundas noslēgumā skolēni atzina, ka pastāv saistība starp kultūras raksturojumu un cilvēka tēlu mākslā, piebilstot, ka labprāt turpinātu temata turpmāku izzināšanu. Neņemot vērā faktu, ka mācību stunda izdevās atbilstoši stundas plānam, tika veikti secinājumi un apzinātas nepilnīgās un problemātiskās mācību stundas sadaļas, kurās būtu nepieciešams ieviest korekcijas, piemēram, papildus paskaidrojošu komentāru pievienošana demonstrētajai prezentācijai un veiksmīgāku attēlu izvēle. Viennozīmīgi, milzīgs atbalsts stundas izdošanās faktoram ir saistīts ar skolēnu iepriekšējām zināšanām, kas konkrētajā gadījumā ir atzīstamas par pietiekami labām.

Mācību stundu komplekts_1

Mācību stunda_1

11.a. klase (skolēnu skaits klasē – 18)

Mācību stunda nenoritēja veiksmīgi, kas izraisīja sašutumu, ņemot vērā, ka identiskas mācību stundas realizācija citā klases kolektīvā izvērtās atbilstoši iepriekš paredzētajam rezultātam. Mācību stundas laikā tika piedzīvotas skolotāja pedagoģiskās darbības grūtības, kas, pirmkārt, mācību procesa plānošanā liek ievērot dažādu klases kolektīvu atšķirīgo uzvedību, uztveri, temperamentu, intereses un citus faktorus, kas izvirza atbilstošu mācību metožu izvēlēšanos.

Sarežģījumus radīja draudzīga kontakta izveidošana ar skolēniem, vienlaicīgi saglabājot skolotāja ietekmi, kas saistīts ar nepietiekamo pedagoģiskā pieredzi, kas izpaužas prasmju trūkumā atraišīt skolēnus, līdz ar mācību stunda kļuva monotona, kas turpināja stiprināt nedrošības izjūtu. Personīgās rakstura īpašības ir pedagoga nozīmīgākie darba rīki, jo skolēni uztver skolotāja garastāvokli un izjūtas, un pieņem tās par savām, līdz ar to, pedagogam jūtoties nepārlicināti, arī skolēnos netiek radīta pārliecība par nepieciešamību mācību temata apgūšanai.

Veiktās mācību stundas korekcijas neattaisnojās, radot nelabvēlīgu mācību stundas pamatu. Tomēr, pārdomājot identiskas stundas vadīšanu ar iepriekšējo klases kolektīvu un veiktos stundas labojumus, ieviestās izmaiņas veiktu atkārtoti, uzskatot pieņemtos lēmumus par pamatotiem. Piemēram, ierosināšanas aktivitātes laikā, skolēniem tika lūgts nosaukt tikai vārdu, atšķirībā no mācību stundas iepriekšējā dienā, kad skolēni dalījās arī sev nozīmīgos dzīves notikumos. Tomēr, konkrētās klases kolektīva gadījumā, iespējams, tieši šī ierosināšanās sadaļa būtu mainījusi turpmāko mācību stundas gaitu, un mācību telpā tiktu radīta personīgāka un nepiespiestāka atmosfēra.

Iepriekšējās stundas laikā, ņemot vērā “ideju zirneklītī” ietvertos atslēgas vārdus, kuri tika uzskatāmi attēloti uz tāfeles, tika pārvērtēta nepieciešamība pēc šādas aktivitātes sadaļas, kas pieprasa minētos iemeslus sagrupēt noteiktos dalījumus, tomēr, konkrētā klases kolektīva ietvaros izveidotais “ideju zirneklītis” bija radošs, interesants, uz vēsturiskiem faktiem balstīts, ietverot visas tematam atbilstošās ievirzes un vadmotīvus. Bet, ņemot vērā, ka aktivitāti bija izlemts nerealizēt, iztrūka nozīmīgs uzdevuma posms, un šīs kļūdas dēļ skolēnu vidū radās neizpratne, jo iepazīšanās uzdevumam sekoja neloģisks turpinājums, kad pēc lūguma iztēloties kultūras laikmetu, kurā atgriezties, skolotājs uzsāk skolēnu iztaujāšanu par vizuālā izskata nozīmi mūsdienās. Līdz ar to, nākas secināt, ka “ideju zirneklītis” ir atbilstoša mācību temata ievada metode, bet, diemžēl, pastāv iespēja, ka mazāk erudītu klases kolektīvu ietvaros tās īstenošana var vēlamajam rezultātam neatbilst.

Pretēji mācību stundas norisei iepriekšējā klases kolektīvā, kad manis uzdotie jautājumi izvērtās par kvalitatīvu diskusiju, šajā gadījumā konkrētā mācību stundas sadaļa norisinājās kā jautājumu sesija, kurā skolēni sniedza īsas un konkrētas atbildes, tālāk pārdomas neattīstot. Skolēni nevēlējās dalīties personīgajā pieredzē, līdz ar to saruna neattīstījās, un aprobežojās vien ar atbilžu izklāstu uz manis uzdotajiem jautājumiem. Atkārtoti, nozīmīga ietekme ir pieredzes trūkumam, jo šādās situācijās skolotāja uzdevums ir rast veidus ar kuru palīdzību rosināt skolēnu aktivitāti un vēlmi strādāt. Tādēļ tiek izvirzīts uzskats, ka šāda pētījuma ietvaros skolēniem būtu jāstrādā kopā ar iepazītu skolotāju, kurš bērnu vidū ir iemantojis respektu un uzticību.

Mācību telpā valdīja troksnis nemitīgo sarunu dēļ, un mēģinājumi to pārtraukt bija nesekmīgi. Iemaņu trūkums skolēnu uzvedības ietekmēšanā rada skolotāja nedrošību, un jāatzīst, ka disciplinēšana ir sarežģīts uzdevums, un skolotājam jābūt par sevi pārliecinātam, lai spētu mācību telpā ieviest kārtību. Ir jāspēj pielāgoties situācijai un improvizēt, pretējā gadījumā šāda situācija neatgriezeniski var ietekmēt visu turpmāko skolotāja un klases kolektīva sadarbību. Skolēni pēdējos solos stāstījumā bija ieinteresēti, un centās izteikties meklējot saistības demonstrēto cilvēku tēlos un sev zināmajos konkrēto kultūru faktos, bet trokšņa dēļ,

atbildes palika nesadzirdētas un vairākkārt palikuši neuzklausīti, skolēni piedalīties mācību stundas organizētajās aktivitātēs censties pārstāja.

Viens no nepareizajiem lēmumiem saistīts ar nemitīgu uzturēšanos datora tuvumā, lai kontrolētu prezentācijas materiālus, ko būtu iespējams regulēt izmantojot projektora pulti, tādējādi kļūstot kustībās brīvam, lai uzturētos trokšņaino skolēnu tuvumā un arvien pietuvotos tiem skolēniem, kuri vēlas izteikt viedokli par mācību stundas tematu.

Pozitīvi, ka atgriezeniskās saites laikā lūdzot skolēnus minēt individuālos ieguvumus pateicoties mācību stundai, skolēni novērtēja iegūtās zināšanas un nosauca konkrētus faktus, piemēram, ēģiptiešu problēmu ar lieko svaru, vai kosmētikas lietojumu neatkarīgi no dzimuma, tādējādi iespējams secināt, ka skolēnus nepieciešams pārsteigt un iepazīstināt ar faktiem, kuri varētu būt pretrunīgi ar pieņemto sabiedrībā. Tāpat, mācību stundas noslēgumā, skolēni atzina piedāvāto metodi, kuras ietvaros kultūras raksturojuma veidošanai tiek analizēts cilvēka tēls par aizraujošu, un izrādīja vēlmi ar paņēmienu palīdzību iepazīt arī citu kultūru raksturojumus.

Mācību stundu komplekts_1

Mācību stunda_2

11.a. klase (skolēnu skaits klasē -

Mācību stundas sākums ievērojami aizkavējas ģeogrāfijas pārbaudes darba dēļ pirms kulturoloģijas mācību priekšmeta. Skolēni turpina pārbaudes darbu rakstīt arī starpbrīdī, līdz ar to kulturoloģijas mācību stundas sākumu. Konkrētais notikums un līdzīgi starpgadījumi (piemēram, mācību telpas atslēgu saņemšana) bieži aizkavē mācību procesu, kas norāda uz garāku starpbrīžu nepieciešamību, līdz ar to, gan skolēniem, gan pedagogiem tiktu sniegta iespēja bez steigas sagatavoties nākamajai mācību stundai. Tāpat, skolotājiem vajadzētu atbilstoši plānot pārbaudes darbus plānot, lai skolēni spētu tos izpildīt četrdesmit minūšu laikā, pretējā gadījumā tiek zaudēti milzīgi laika resursi, ņemot vērā, ka vairāki skolēni mācību telpā ierodas pat ar desmit minūšu kavēšanos.

Līdzīgas mācību stundas laikā kopā ar citu klases kolektīvu nācās saskarties ar skolēnu nenopietno attieksmi un nesagatavotību, kas neļāva mācību stundu organizēt atbilstoši iepriekš izveidotajam plānam, dēļ skolēnu neizpildītajiem mājas darbu uzdevumiem. Tomēr, konkrētais klases kolektīvs patīkami iepriecināja un uzdodot jautājumus par izjūtām, kuras radušās patstāvīgā darba rezultātā, skolēni ar lielu gandarījumu iesaucās, ka uzdoto uzdevumu ir izpildījuši. Skolēni individuālo darbu bija uztvēruši nopietni, un ikviens bija sagatavojis seno kultūru vizuālā izskata iezīmes un citus elementus, kuri ir saglabājušies vai atkal kļuvuši

aktuāli mūsdienās. Ņemot vērā, ka šāds uzdevums skolēniem tika uzdots pirmo reizi, tad izvērtējot skolēnu sagatavotību kļūst skaidrs, ka arī turpmāk skolēniem drīkst piedāvāt līdzīgus uzdevumus. Mājasdarba izpilde šādas aktivitātes realizēšanai ir svarīgs faktors veiksmīgam rezultātam. Apmēram divdesmit minūšu laikā skolēni ir sagatavojuši krāsainus un informācijas bagātus uzskates materiālus. Klases kolektīvs ir sadalījies četrās darba grupās – divas no tām pārstāv Senās Ēģiptes kultūru, un divas no tām pārstāv Senās Divupes kultūru.

Skolēnu iepriekšējā gatavošanās mācību stundai realizējās iegūtai izpratnei par aktuālo tematu, līdz ar to neskaidrības par mācību saturu neradās, un papildus sniegtie norādījumi skolēniem, acīmredzami, bija saprotami. Uzklusot radošā uzdevuma nosacījumus, skolēni acumirkļi pievērsās uzskates materiāla veidošanai un katra individuāli izmeklētajai informācijai vai faktiem, lai izveidotu saturīgu un kvalitatīvu stāstījumu. Skolēnu darbība un uzvedība norādīja, ka uzdevuma sākumā skolēniem bija vienoti izveidota ideja, priekšstats vai koncepcija par uzskates materiāla cerēto rezultātu, līdz ar to uzskates materiāla izveide aizņēma iepriekš paredzētos laika limitus.

Salīdzinot ar uzskates materiālu, kuru veidoja paralēlās klases kolektīvs, konkrētais uzdevums bija augstāka sarežģītības pakāpē, ņemot vērā, ka uzdevuma ietvaros skolēniem bija nepieciešams izveidot konkrētās kultūras raksturojumu saistībā ar cilvēka tēlu, vienlaikus demonstrējot izpratni par kultūras nozīmību, attīstību un mainību, rodot dažādu elementu pirmsākumus un salīdzinot tos ar izteikti attālinātu kultūras vēstures laikmetu. Radošās aktivitātes laikā skolēni demonstrēja lieliskas zināšanas, izpratni par mācību tematu un piedāvāto mācību paņēmieni, un izcilas prasmes savā sadarbīties un uzstāties.

Skolēnu darbības vērojumu rezultātā tika secināts, ka uzdevuma radošais komplekts ir izveidots atbilstoši nepieciešamībai un sekmē skolēnu darbu ar papildus materiāliem, un skolēnu zināšanas ir pietiekamas, lai kopīgi vienotos par savam darbam piemērotu fragmentu izdalīšanu no bagātā attēlu piedāvājuma. Skolēnu prezentācijas bija saturīgas, un iepriekš pārdomātas, kas norāda uz veiksmīgas grupas iekšējās komunikācijas sekmīgu realizāciju.

Jāņem gan vērā, ka līdzīgas mācību stundas atkārtotā organizēšanā, skolēnu darbu prezentēšanai ir jāparedz papildus laiks, jo visām grupām nebija iespējas demonstrēt klases priekšā izveidotos uzskates materiālus, bet savlaicīgi apzinot situāciju, noslēdzoties katrai prezentācijai, skatītāju lomās esošās darba grupas tika aicinātas papildināt dzirdēto materiālu un pievienot iepriekš nenosauktajiem elementiem papildus salīdzinošas cilvēka tēla iezīmes.

Darba process bija raīts un kvalitatīvs, tādēļ, nevēloties pārtraukt skolēnu prezentācijas, skolēniem netika piedāvāti noslēguma vērtēšanas darbi un novērtējuma anketas, kuru izpilde tika pārcelta uz nākamās mācību stundas ievadu.

Ikviens darba grupa darbu paveica izcili un uzcītīgi, kas ierasti ir raksturīgs klasēm, kuras padziļināti apgūst valodas. Arī turpmākajā sadarbībā ar konkrēto klases kolektīvu vērojama nopietna un atbildīga attieksme pret mācībām, uzrādot ļoti labus mācību rezultātus. Novērojumu rezultātā, vēlos izcelt konkrēto klases kolektīvu un manāmo izaugsmi divu mācību stundu laikā.

Mācību stundu komplekts_1

Mācību stunda_2

11.b. klase (skolēnu skaits klasē – 15)

Ierosinotās fāzes laikā, kad skolēni tika lūgti atsaukt atmiņā iepriekšējo mācību stundu, un nosaukt savas pirmās asociācijas tās saistībā, sniegtās atbildes tika vērtētas ļoti pozitīvi. Vairāki skolēni izcēla aktivitāti, kuras laikā skolēni iedomājās ceļojumu laika mašīnā, un nosauca dažādus sev tīkamus gala mērķus, savukārt viens no skolēniem, lūgts, temata ievāros raksturot savus iespaidus vai nosaukt kādu asociāciju, izteica atzinumu, ka cilvēka tēls mākslā var raksturot kultūru kurā cilvēks dzīvo, līdz ar to sniegt zināšanas par dažādiem interesantiem faktiem kultūras vēsturē. Pārējie skolēni nosauca dažādus laika mašīnas ceļojuma galamērķus, norādot uz kultūras vēstures nemitīgo attīstību un mainību. Savukārt atsevišķi skolēni izcēla Senās Ēģiptes un Senās Divupes kultūras, un iepriekšējā stundā redzētos mākslas darbu attēlus. Skolēnu nosauktās asociācijas un ieguvumi norāda uz pirmās mācību stundas sekmīgumu, un izvēlēto mācību metožu atbilstību.

Pārsvarā, skolēni uz mācību stundu ieradās nesagatavojušies, tātad, nebija vizualizējuši Senās Ēģiptes, Senās Divupes un mūsdienu tēlus. Apzinot situāciju klasē, kas ietekmēja turpmāko darbību, skolēniem stundas ievadā tika piedāvāta iespēja mājasdarbus izpildīt klasē, lai tālākā darbība norisinātos atbilstoši stundas plānam. Protams, šāds aspekts ir vērtējams negatīvi, vienlaicīgi, skolēnu darbošanās laikā, bija iespējams novērot skolēnu izpratni un vizuālo atmiņu, kas izpaudās skolēnu dažādajās reakcijās uzsākot vizualizēšanas uzdevumu. Šāda uzdevuma pildīšana mācību stundu laikā šķita ievērojams laika patēriņš, ņemot vērā, ka skolēnu darbs noritēja gausi, un vairāk kā puse no mācību stundai atvēlēta laika tika aizvadīta zīmējumu izveidošanai. Vienlaicīgi, šāda notikumu gaita ļāva izdarīt secinājumus par pārāk apjomīgu mājasdarba uzdošanu.

Turpmākais darbs noritēja daudz raitāk – skolēni organizēta sadalījās grupās, un saņēmušo darba materiālus uzsāka darba kolāžu veidošanu. Skolēni, grupu ietvaros bija koncentrējušies darbam un vienlīdzīgi iesaistījās darba procesā, radot izjūtu it kā katram būtu iedalīta iepriekš noteikta loma. Mācību stundas beigās mācību telpā valdīja kārtība.

Mācību stundu komplekts_1

Mācību stunda_3

11.b. klase (skolēnu skaits klasē -

Ierasti atkārtojas ikdienas prakse, ievērojami aizkavējoties mācību stundas sākumam. Šoreiz notikumu ietekmē skolēni, kuri ierodas mācību ierodas ilgi pēc tam, kad noskanējis skolas zvans, līdz ar to, grupu darbu prezentācijas un uzskates materiālu demonstrēšana tiek uzsākta desmit minūtes pēc stundas sākuma, tādējādi izraisot novirzi iepriekš plānotajā mācību stundas norisē.

Skolēnu izveidoti darbi ir vienkārši, vizuāli bet tie kļūst saturīgi, kad tiek papildināti ar loģiskiem un aizraujošiem pamatojumiem. Veiksmīgs ir uzstādījums, ka darba grupām jāizvirza vismaz viens jautājums par ikvienu dzirdēto klases biedru prezentāciju, kas skolēnus rosina klausīties un līdzdarboties, lai uzdotie jautājumi būtu saturīgi, līdz ar to katras prezentācijas noslēgumā izveidojās neliela diskusija par skolēnu interesējošiem jautājumiem. Palīdzēja iepriekš sagatavotie atskaites punkti, kuriem skolotājs var skolēnu uzstāšanās laikā pievērst uzmanību, norādot uz iztrūkstošo informāciju skolēnu izklāstos. Skolēni radošo grupu darbu novērtēja ar pozitīviem vārdiem un atzina vienlīdzīgu, katra grupā iesaistītā skolēna ieguldījumu.

Spēles iekļaušana mācību stundā bija eksperiments, un arī skolēni izdzirdot turpmākās aktivitātes nosacījumus izskatījās apjukusi un vēlmi piedalīties organizētajā aktivitātē neizrādīja. Tomēr, spēle noritēja raiti, skolēni ātri uztvēra tās ideju un rezultātā visi bija sajūsmā. Diemžēl, laika trūkuma dēļ, skolēniem pirms stāstu izlasīšanas skaļi nebija iespējas individuāli izvērtēt iegūto stāstu, lai meklētu nelogiskus teikumus un kopsakarības. Tomēr, katrs skolēns pēc stāsta izlasīšanas izteica īsus secinājumus pamatojot atsevišķus teikumus, izceļot vārdus vai vārdu savienojumus, kuri informē par kultūru, kuras raksturojumu vēlējies skaidrot tā rakstītājs. Kopumā stāsti bija bez saturīga konteksta un bieži izveidojās kā nesakarīgu un savā starpā nesaistītu teikumu savirknējums, tomēr šis aspekts klasē izraisīja milzīgu smieklu vētru, tādējādi, draudzīgā atmosfērā noslēdzot mācību temata apgūšanu. Skolēni ātri noorientējās stāstos un precīzi noteica teikumos aprakstītās kultūras, neskatoties uz faktu, ka netika sniegts analizēšanai paredzētais laiks. Aizmirstot par sākotnējo skepsi, skolēni par spēli atsaucās pozitīvi, un bija gatavi to atkārtot vēlreiz. Spēles plānošanas procesā, bija pamats bažām par skolēnu vēlmi aprakstīt vienīgi 21.gadsimta kultūru, tomēr,

skolēni vienlīdzīgi aprakstīja visas trīs kultūras, līdz ar to, stāstos iezīmējās dažādu kultūru raksturojoši fakti.

Stundas nobeigumā skolēni rūpīgi aizpildīja novērtējuma aptaujas sniedzot individuālo novērtējumu par piedzīvoto trīs mācību stundu laikā, un, šīs klases iesniegtās aptaujas, iespējams, visatbilstošāk spēj raksturot mācību metodes turpmāko realizāciju, jo kopā ar konkrēto klases kolektīvu tika pavadīts salīdzinoši visilgākais laika periods.

Mācību stundas konspekts

Mācību stundu komplekts_2

Mācību stunda_1 (11.d/e klase – skolēnu skaits klasē -

Noskanot zvanam atrodoties pie mācību telpas mācību telpas durvis bija aizslēgtas, līdz ar to tika aizvadīts salīdzinoši ilgs laiks, lai uzzinātu atslēgu atrašanās vietu un atkārtoti atgrieztos pie mācību kabineta ceturtajā stāvā, kas radīja tūlītēju nepieciešamību pārdomāt stundas norisi, pieļaujot iespējamus variantus mācību stundas novirzēm no plāna, dēļ laika trūkuma.

Saņemot ievada vērtēšanas darbus skolēni pilnībā nodevās individuālām pārdomām, un salīdzinoši, skolēni darba aizpildīšanai izmantoja vairāk laika, kā paralēlo klašu kolektīvi. Šo aspektu nevajadzētu uztvert kā stundas atkārtotu aizkavēšanos, jo nepieciešamība izmantot papildus laika resursus noteikti ir konkrētu iemeslu vadīta, piemēram, nepietiekamas zināšanas par mācību saturu, vai, iespējams, izmantojot vēl pāris minūtes konkrētie darbi bija veikti ar lielāku centību un ieguldījumu. Skolēni lasīja, iedziļinājās un skolēnu izturēšanās pret saņemto uzdevumu nebija pavirša, tieši pretēji – skolēni neslinkoja, un nesacerot jaunus un unikālus faktus darbu aizpildīja atbilstoši prasībām.

Klase kolektīvs sastāv no divdesmit septiņiem skolēniem, kas jau iepriekš lika apzināties, ka iepazīšanās aktivitāte aizņems ilgu laiku, tomēr, minētā stundas sadaļa noritēja raiti, un ir uzskatāma par ļoti vērtīgu, ņemot vērā skolēnu izsmeļošos un pamatos komentārus. Skolēni viens otru papildināja, tādējādi izraisot sarunas, un autore uzskata, ka skolēniem ierosināšanas fāze palīdzēja kļūt drošākiem, kas ir nozīmīgs faktors ņemot vērā, ka savstarpējā sadarbība norisinājās pirmo reizi. Ierosināšanās mācību darbam un mācību tematam noritēja sekmīgi un arvien ieklausoties kādā skolēnā, atmosfēra kļuva brīvāka, atvērtāka un skolēnu paustais viedoklis realizējās arvien saturīgākos argumentos, tādējādi tuvinoties ieplānotajam mācību tematam. Līdz ar to, pēdējie skolēni, kuriem bija nepieciešams komentēt redzamos attēlus, nosaucot tajā redzamo kultūru pārstāvjus uzdevuma būtību bija izpratuši un diezgan skaidri definēja stundas tematu un piedāvāja idejas par ievadā izvirzīto

pārdomu jautājumu, kas aicina cilvēka tēlā meklēt saistības kvalitatīvam kultūras raksturojumam.

Radās iespaids, ka skolēni neievēroja kooperatīvās mācīšanās procesu, kura laikā nonāca pie mācību stundas temata formulējuma. Līdzīgus ierosināšanas uzdevumus ir vērts izmēģināt arī turpmāk, jo tas pozitīvā veidā palīdz iegūt izpratni un izveidot priekšstatus. Pārsvārā skolēnu atbildes bija precīzas un loģiski pamatotas, un norādot uz konkrētiem elementiem skolēniem izdevās uzminēt gan kultūras periodu, gan attēloto personu amatus. Acīmredzami, skolēniem šāds paņēmiens patika un ikviens labprāt iesaistījās, un nenoraidīja aicinājumu komentēt redzamo attēlu savas iepazīstināšanas laikā.

Vērtējot nepieciešamību skolēnus ierosināt, stunda tiek vērtēta kā izdevusies, gan pateicoties ievada vērtēšanai, gan iepazīšanās aktivitātei. Savukārt, izpratni un priekšstatus par paņēmiena pielietojumu skolēniem ir iespēja demonstrēt patstāvīgā uzdevuma laikā mājās, kas ir piemērots ievada mācību stundas veids, tomēr ir neatbilstošs, ja temata saturam atvēlētas divas mācību stundas.

Diemžēl, ierosināšanas aktivitātei noslēdzoties un pievēršoties padziļinātai temata izpratnei, skolēnu līdzdarbošanās un vēlme dalīties pārdomās apsīka un atsaucoties uz manis uzdotajiem jautājumiem, sarunās iesaistījās vien divi skolēni. Apdomājot šāda turpinājuma iemeslus, nākas apzināties, ka skolēni daudz vairāk gatavi strādāt un izpausties verbāli, kad tiek aicināti dalīties ar personīgo pieredzi. Turklāt traucējošu efektu radīja nemitīgās skolnieču kompānijas pretējos telpas stūros, aizraujoties ar nemitīgām sarunājās.

Ņemot vērā, ka atsevišķos brīžos sarunās iesaistījās un pārdomātas atbildes uz jautājumiem sniedza vien daži skolēni, tad nav iespējams izjūtas par klases kolektīva izpratnes līmeni pirmās mācību stundas noslēgumā. Neskatoties uz nepilnībām, klase bija atvērta, draudzīga un labprāt pauda pārdomas. Diemžēl, daudzus skolēnus iekustināt un aizraut neizdevās. Tomēr šo aspektu iespējams saistīt ar nedēļas noslēgumu un agro rītu stundu.

Aktivitātes laikā tika secināts, ka pārlietu daudz tiek demonstrēti 20. gadsimta kultūras attēli. Tāpat, iespējams, ka daudz vairāk būtu iederējušās fotogrāfijas, kurās nepieciešams koncentrēties uz cilvēka nodarbošanos, lai skolēni arī izprastu savus uzskatus par cilvēka tēla nozīmi citu uztverē. Ņemot vērā, ka mācību stundas temats izvirza skaistuma ideālu kā stundas pamatu, tad varētu tikt demonstrētas tikai fotogrāfijas, kuras attēloti vienīgi dažādu kultūru skaistuma ideāli. Varētu pievienot vairāk latviešu tautas kultūru raksturojošus attēlus demonstrējot dažādus notikumus, periodus, novadus, vecumposmus, kas sniegtu iespēju padziļināti pievērsties savas tautas kultūrai un iegūt izpratni par piedāvāto paņēmienu ar asociāciju un savas pieredzes palīdzību.

Lielākā kļūda tika pieļauta, kad skolēni tika sadalīti grupās un iesaistīti zīmēšanas uzdevuma procesā pirms kopīgi tika atsaukti atmiņā fakti, kas visspilgtāk raksturo konkrētās kultūras. Šādas aktivitātes mērķis bija atsaukt atmiņā un uzburt skolēnu prātos vīzijas, kuras savukārt pēc brīža izmantot, lai grupu ietvaros vizualizētu savus priekšstatus par skaistuma ideāliem. Skolēni darbi apliecina, ka skolēniem būtu nepieciešams atsaukt atmiņā zināmo, pretējā gadījumā tiek vizualizēti pirmie interneta meklētājā piedāvātie konkrētās kultūras mākslas darbi, kas ne vienmēr demonstrē pieņemtos skaistuma ideālus. (PIELIKUMI)

Tomēr, izvērtējot skolēnu darbību procesa laikā grupas ietvaros uzstāšanās laikā bērni tika aicināti komentēt skaistuma ideāla interpretācijas. Visas trīs grupas paspēja noprezentēt darbus skaidri raksturojot un pamatojot savas idejas un pieņēmumus, kuri tiek attēloti vizuāli attēlotajā materiālā.

Mācību stundas konspekts

Mācību stundu komplekts_2

Mācību stunda_1 (11.c.klase – skolēnu skaits klasē -

Saskarsme ar skolēniem bija ļoti laba, tāpat skolēnus bija iespējams savaldīt. Skolēni izturējās ļoti atsaucīgi, kas izveidoja acumirkliņu kontaktu. Ierosināšana izvērtās prātīgs, un radās iespāids, ka skolēni rūpīgi apdomā katru izvirzīto pieņēmumu. Attēlos redzamo kultūras periodu noteikšana noritēja veiksmīgi, nepieciešamas gadījumā skolēnu atbalstot ar pavedinošiem faktiem. Skolēnus raksturotu kā erudītus un interesantas personības, ņemot vērā savdabīgos, un vienlaicīgi loģiskos pamatojumus un atbildes uz izvirzītajiem jautājumiem temata dziļākai izpratnei.

Ne pārāk saturīgi tika aizvadīta mācību stundas sadaļa, kurā skolēniem bija nepieciešams atkārtot sev zināmo mācību vielu par senajām kultūrām, kad tika lūgts brīvi atsaukt atmiņā, un nosaukt sev zināmos faktus par senajām civilizācijām. Līdz ar to iespējams izdarīt secinājumus, ka skolotājam iepriekš būtu nepieciešams sagatavot kādas ievirzes - gatavus jautājumus, attēlus komentāriem utt.

Savukārt, darbs grupās noritēja ļoti aktīvi, skolēni sāka skaļi pārspriest dažādus ar cilvēka tēlu saistītus jautājumus, pārskatīja pagājušā semestra pierakstus, izmantoja mobilās ierīces attēlu meklēšanai un neskatoties uz faktu, ka skolēni vizualizētie tēli ne visos gadījumos atbilda skaistuma ideālu iemiesojumiem, tad sniegtie komentāri bija pamatoti, interesanti, plaši un viegli saprotami visiem skolēniem klasē. (PIELIKUMS)

Uzdoto mājasdarbu skolēni uzņēma pozitīvi, iedziļinājās padomos, kas tika paredzēti sekmīgai analīzes veikšanai, ņemot vērā, ka šādā darbībā skolēniem nav iepriekšējas pieredzes.

3.2. Vērtēšanas rezultāti

Lai varētu novērtēt kādas izmaiņas ir notikušas skolēnu zināšanās par senajām kultūrām, izmantojot cilvēka tēla pētīšanu, tika veikta ievada un noslēguma zināšanu novērtēšana. Skolēnu zināšanas tika novērtētas trijās kategorijās: kultūra – šis rādītājs atspoguļo, vai skolēns ir spējis pareizi atpazīt attēlā atainoto kultūru; nosaukums - šis rādītājs atspoguļo, vai skolēns ir spējis nosaukt attēlā atainotos priekšmetus atbilstoši kultūrai; likumsakarības - šis rādītājs atspoguļo, vai skolēns ir spējis, attēlā atainoto sasaistīts ar konkrētās kultūras elementiem.

1.tabula

Ievadvērtēšanas rezultāti par Seno Ēģipti un Seno Divupi

	Mācību stundu komplekts Nr.1 (N=37)		Mācību stundu komplekts Nr.2 (N=37)	
	Nav atbildes N (%)	Pareiza atbilde N (%)	Nav atbildes N (%)	Pareiza atbilde N (%)
1.attēls – Senā Ēģipte				
Kultūra	8 (21,6)	29 (78,4)	10 (27,0)	27 (73,0)
Nosaukums	7 (18,9)	30 (81,1)	1 (2,7)	36 (97,3)
Sakarības	30 (81,1)	7 (18,9)	31 (83,8)	6 (16,2)
2.attēls – Senā Ēģipte				
Kultūra	4 (10,8)	33 (89,2)	7 (18,9)	30 (81,1)
Nosaukums	4 (10,8)	33 (89,2)	3 (8,1)	34 (91,9)
Sakarības	33 (89,2)	4 (10,8)	32 (86,5)	5 (13,5)
3.attēls – Senā Divupe				
Kultūra	21 (56,8)	16 (43,2)	25 (67,6)	12 (32,4)
Nosaukums	35 (94,6)	2 (5,4)	34 (91,9)	3 (8,1)
Sakarības	36 (97,3)	1 (2,7)	36 (97,3)	1 (2,7)
4.attēls - Senā Divupe				
Kultūra	19 (51,4)	18 (48,6)	16 (43,2)	21 (56,8)
Nosaukums	17 (45,9)	20 (54,1)	18 (48,6)	19 (51,4)
Sakarības	35 (94,6)	2 (5,4)	34 (91,9)	3 (8,1)

Par Seno Ēģipti lielākā daļa skolēnu, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, pareizi ir atpazīnuši atainoto kultūru gan 1. attēlā (29 (78,4 %) skolēni), gan 2.attēlā (27 (73,0%) skolēni). Līdzīgi rezultāti tika iegūti arī grupā, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts Nr.2. 1. attēlā atainoto kultūru pareizi atpazīna 27 (73,0 %) skolēni, bet 2.attēlā 30

(81,1%) skolēni. Arī attiecībā uz priekšmetus nosaukšanu atbilstoši kultūrai, lielākā daļā skolēnu sniedza pareizas atbildes. Skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, ir pareizi nosaukuši atainotos priekšmetus gan 1. attēlā (30 (81,1 %) skolēni), gan 2.attēlā (33 (89,2%) skolēni). Līdzīgi rezultāti tika iegūti arī grupā, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts Nr.2. 1. attēlā atainotos priekšmetus pareizi atpazīna 36 (97,3 %) skolēni, bet 2.attēlā 34 (91,9%) skolēni. Vislielākās grūtības skolēniem sagādāja attēlā atainoto sasaistīts ar konkrētās kultūras elementiem. Tikai 7 (18,9%) skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, 1.attēlā un 4 (10,8%) skolēni spēja izveidot sakarības (skatīt 1.tabulu). Arī attiecībā uz šo kritēriju skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2, uzrādīja līdzīgus rezultātus: 1. attēlā sakarības spēja izveidot 6 (16,2 %) skolēni, bet 2.attēlā 5 (13,5%) skolēni (skatīt 1.tabulu).

Par Seno Divupi mazāk kā puse skolēnu, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, ir pareizi atpazīnuši atainoto kultūru gan 3. attēlā (16 (43,2 %) skolēni), gan 4.attēlā (18 (48,6%) skolēni). Līdzīgi rezultāti tika iegūti arī grupā, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts Nr.2. 3. attēlā atainoto kultūru pareizi atpazīna tikai trešdaļa (12 (32,4 %) skolēni), bet 4.attēlā 21 (56,8%) skolēni. Attiecībā uz priekšmetus nosaukšanu atbilstoši kultūrai, tikai daži skolēni spēja sniegt pareizas atbildes. 2 (5,4%) skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, pareizi ir nosaukuši atainotos priekšmetus 3. attēlā, savukārt 4.attēlā vairāk kā puse (20 (54,1%) skolēni) snieguši pareizas atbildes. Līdzīgi rezultāti tika iegūti arī grupā, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts Nr.2. 3. attēlā atainotos priekšmetus pareizi atpazīna 3 (8,1%) skolēni, bet 4.attēlā 19 (51,4%) skolēni. Vislielākās grūtības skolēniem sagādāja attēlā atainoto sasaistīts ar konkrētās kultūras elementiem. Tikai 1 (2,7%) skolēns, kuram tika piedāvāts mācību komplekts N.1, 3.attēlā un 2 (5,4) skolēni spēja izveidot sakarības. Arī attiecībā uz šo kritēriju skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2, uzrādīja līdzīgus rezultātus: 3. attēlā sakarības spēja izveidot 1 (2,7 %) skolēni, bet 4.attēlā 3 (8,1%) skolēni (skatīt 1.tabulu).

Ievadvērtēšanas rezultāti parāda, ka caurmērā skolēniem ir zināšanas un pēc attēliem viņi spēj atpazīt attiecīgo kultūru un to raksturojošos priekšmetus, lielākas grūtības sagādā attēlā atainoto sasaistīts ar konkrētās kultūras elementiem. Lielā mērā tas izskaidrojams ar to, ka skolēni jau attiecīgās tēmas, par Seno Ēģipti un Seno Divupi, ir apguvuši iepriekš, pēdējo reizi šī mācību gada pirmajā semestrī. Pirms tam attiecīgās tēmas apgūtas arī 6. un 9.klasē. Ievadvērtēšanas rezultāti uzrāda, ka salīdzinoši labākas zināšanas skolēniem ir par Seno Ēģipti.

Nosléguma vērtēšanas rezultāti par Seno Ēģipti un Seno Divupi

	Mācību stundu komplekts Nr.1 (N=19)			Mācību stundu komplekts Nr.2 (N=19)		
	Noslēguma vērtēšanā pareiza atbilde N (%)	Nebija un nav pareizas atbildes N (%)	Ievadvērtēšanā pareiza atbilde N (%)	Noslēguma vērtēšanā pareiza atbilde N (%)	Nebija un nav pareizas atbildes N (%)	Ievadvērtēšanā pareiza atbilde N (%)
1.attēls – Senā Ēģipte						
Kultūra	2 (10,5)	2 (10,5)	15 (78,9)	3 (15,8)	4 (21,1)	12 (63,2)
Nosaukums	1 (5,3)	1 (5,3)	17 (89,5)	1 (5,3)	0	18 (94,7)
Sakarības	4 (21,1)	12 (63,2)	3 (15,8)	0	17 (89,5)	2 (10,5)
Kopā	6 (31,6)	0	13 (68,4)	6 (31,6)	0	13 (68,4)
2.attēls – Senā Ēģipte						
Kultūra	0	1 (5,3)	18 (94,7)	2 (10,5)	3 (15,8)	14 (73,7)
Nosaukums	1 (5,3)	2 (10,5)	16 (84,2)	2 (10,5)	0	17 (89,5)
Sakarības	1 (5,3)	16 (84,2)	2 (10,5)	2 (10,5)	15 (78,9)	2 (10,5)
Kopā	2 (10,5)	1 (5,3)	16 (84,2)	6 (31,6)	0	13 (68,4)
3.attēls – Senā Divupe						
Kultūra	4 (21,1)	6 (31,6)	9 (47,4)	12 (63,2)	4 (21,1)	3 (15,8)
Nosaukums	9 (47,4)	9 (47,4)	1 (5,3)	5 (26,3)	12 (63,2)	2 (10,5)
Sakarības	1 (5,3)	18 (94,7)	0	0	18 (94,7)	1 (5,3)
Kopā	13 (68,4)	2 (10,5)	4 (21,1)	13 (68,4)	3 (15,8)	3 (15,8)
4.attēls - Senā Divupe						
Kultūra	2 (10,5)	6 (31,6)	11 (57,9)	5 (26,3)	5 (26,3)	9 (47,4)
Nosaukums	3 (15,8)	4 (21,1)	12 (63,2)	6 (31,6)	5 (26,3)	8 (42,1)
Sakarības	2 (10,5)	15 (78,9)	2 (10,5)	4 (21,1)	13 (68,4)	2 (10,5)
Kopā	4 (21,1)	4 (21,1)	11 (57,9)	8 (42,1)	3 (15,8)	8 (42,1)

Par Seno Ēģipti nosléguma vērtēšanas darbā gandrīz trešdaļa - 6 (31,5%) skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, 1.attēlā sniedza pareizas atbildes attiecībā uz attēlā atainoto kultūru. Jāņem vērā, ka 13 (68,4%) skolēni jau ievadvērtēšanā bija snieguši pareizas atbildes un vēlāk tās nepapildināja, un neviens skolēns, nebija sniedzis pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne nosléguma zināšanu pārbaudē. Identiskus rezultātus arī sniedza skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2. Savukārt 2. attēlā 2 (10,5%) skolēnu, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, sniedza pareizu atbildi attiecībā uz attēlā atainoto kultūru. Jāņem vērā, ka gandrīz visi skolēni (16 (84,2%) jau ievadvērtēšanā bija snieguši pareizas atbildes un vēlāk tās nepapildināja, un 1 (5,3%) skolēns nebija sniedzis pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne nosléguma zināšanu pārbaudē. Ievērojami labāku sniegumu

uzrāda skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2. Šajā gadījumā gandrīz trešdaļa, 6 (31,6%) skolēni, sniedza pareizas atbildes (ievadvērtēšanā pareizas atbildes bija snieguši un vēlāk tās nepapildināja 13 (68,4%) skolēni un neviens skolēns, nebija sniedzis pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne noslēguma zināšanu pārbaudē). Kas liecina, ka iegūtie rezultāti ir samērā līdzīgi abām grupām neatkarīgi no izmantotā mācību materiāla komplekta attiecībā uz kultūras elementu atpazīšanu, attēlos no Senās Ēģiptes. Tomēr nedaudz labāki mācību rezultāti tiek sasniegti ar mācību komplekts N.2. Detalizēti rezultātus var aplūkot 2.tabulā.

Par Seno Divupi noslēguma vērtēšanas darbā gandrīz divas trešdaļas - 13 (68,4%) skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, 3.attēlā sniedza pareizas atbildes attiecībā uz attēlā atainoto kultūru. Jāņem vērā, ka 4 (21,1%) skolēni jau ievadvērtēšanā bija snieguši pareizas atbildes un vēlāk tās nepapildināja, un 2 (10,5%) skolēni, nebija snieguši pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne noslēguma zināšanu pārbaudē. Ļoti līdzīgus rezultātus uzrāda skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2. Tieši tāpat, divas trešdaļas - 13 (68,4%) skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2, 3.attēlā sniedza pareizas atbildes attiecībā uz attēlā atainoto kultūru, bet nelielas atšķirības ir vērojamas attiecībā uz ievadvērtēšanā sniegto pareizas un nepapildināto atbilžu skaitu - 3 (15,8%) skolēni un tikpat daudz skolēnu (3 (15,8%)), nebija snieguši pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne noslēguma zināšanu pārbaudē. Savukārt 4. attēlā 4 (21,1%) skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.1, sniedza pareizu atbildi attiecībā uz attēlā atainoto kultūru. Jāņem vērā, ka 11 (57,9%) skolēni jau ievadvērtēšanā bija snieguši pareizas atbildes un vēlāk tās nepapildināja, un 4 (21,1%) skolēni nebija snieguši pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne noslēguma zināšanu pārbaudē. Ievērojami labāku sniegumu uzrāda skolēni, kuriem tika piedāvāts mācību komplekts N.2. Šajā gadījumā gandrīz puse, 8 (42,1%) skolēni, sniedza pareizas atbildes (ievadvērtēšanā pareizas atbildes bija snieguši un vēlāk tās nepapildinājuši 8 (42,1%) skolēni un 3 (15,8%) skolēni nebija snieguši pareizu atbildi ne ievadvērtēšanā, ne noslēguma zināšanu pārbaudē.). Kas liecina, ka iegūtie rezultāti ir samērā līdzīgi abām grupām neatkarīgi no izmantotā mācību materiāla komplekta attiecībā uz kultūras elementu atpazīšanu, attēlos no Senās Divupes. Tomēr nedaudz labāki mācību rezultāti tiek sasniegti ar mācību komplekts N.2. (skatīt 2.tabulu).

Analizējot skolēnu sniegumu, jāņem vērā, ka daudzi no skolēniem, kas piedalījās ievadvērtēšanā nebija skolā noslēguma darba laikā, līdz ar to nav iespējams analizēt visu skolēnu sniegumu, kas tika apmācīti izmantojot mācību materiālu komplektus Nr.1 vai Nr.2. Tāpat skolēnu sniegumu, varēja ietekmēt arī tas, ka ne ievadvērtēšanas darbs, ne noslēguma darbs netika vērtēts ar atzīmi, un līdz ar to skolēni necentās uzrādīt savu labāko sniegumu. Uz to norāda lielais skolēnu īpatsvars, kas noslēguma darbā, konstatējot, ka jau ir snieguši

pareizu atbildi, to nepapildināja ar jauniegūtajām zināšanām. Tas norāda, ka izglītības procesā kopumā, būtu jāliek lielāks uzsvars uz iekšējās motivācijas veidošanu, jo, kā liecina iegūtie rezultāti, pašreiz skolēni vairāk orientējas uz ārējo motivāciju jeb novērtējumu (atzīmi).

Kopumā abi mācību materiālu komplekti spēj sniegt mūsdienīgu un skolēnu interesēm atbilstošu mācību procesa organizēšanas iespējas, kā arī skolēnu komunikatīvo un sociālo iemaņu pilnveidošanu, kultūras un laikmeta apguvei, izmantojot cilvēka tēla pētīšanu mākslā.

3.3. Rezultātu analīze un izvērtējums

Pirms metodiskā materiāla mācību stundu realizēšanas, tika izvirzīti paredzējumi par aptuveno skolēnu zināšanu līmeni, kas balstīti uz apgūto mācību saturu līdz vienpadsmitās klases otrajam semestrim. Balstoties, uz pieejamajiem izglītības dokumentiem (mācību programmām), tika apkopoti mācību satura elementi, kas saistīti ar Senās Ēģiptes un Senās Divupes tematu apgūšanu, neņemot vērā kulturoloģijas mācību priekšmeta ievada stundās apgūstot pirmās civilizācijas un ar tām saistītās kultūrvērtības. Sestās klases pasaules vēstures mācību programmā noteikts, ka skolēniem jāiegūst atbilstošās zināšanas un prasmes, lai spētu raksturot seno Ēģiptiešu un seno Divupiešu galvenos reliģiskos priekšstatus.¹ Savukārt, devītās klases literatūras mācību programmā tiek noteikts, ka skolēni apskata dažādus tautu mītus un to rašanos, tādējādi iegūstot priekšstatu par mītiskiem pirmtēliem, pasaules koka arhetipu un priekšstatu par ēģiptiešu mītiem, kas vēsta par pasaules un cilvēku izcelšanos. Skolēni apgūst prasmes šos mītus salīdzināt pasaules izcelšanās skatījumā.²

Diemžēl, pareģojums par skolēnu kvalitatīvajām un bagātajām zināšanām Senās Ēģiptes un Senās Divupes tematos bija kļūdains, līdz ar to iepriekš izveidotie stundu plāni nebija sekmīgi, jo skolēnu zināšanas nebija pietiekamas, lai pilnvērtīgi iesaistītos skolotāja rosinātajās sarunās un diskusijās. Nepietiekamo zināšanu kopumu norāda arī skolēnu ievadvērtēšanas darbi, un temata noslēgumā aizpildītās novērtējuma aptaujas, kurās skolēni norāda uz nepietiekamu teorētisko izklāstu, un norāda par senajām civilizācijām zināšanas ir vājas. Vienlaicīgi metodi var vērtēt kā sekmīgi realizētu, jo skolēni tagadējās zināšanas novērtē daudz augstāk, pateicoties vien divām mācību stundām. Noslēguma vērtēšanas darbu rezultāti gan šādu secinājumu neapstiprina, tomēr, nākas atzīmēt neveiksmīgo darba norites procesu un izvirzītos jautājumus, kas īsti nav spējīgi uzrādīt precīzus rezultātus.

Autores izvirzītais pieņēmums par nepieciešamību apgūt aktīvā, kooperatīvās mācīšanas ceļā tika sekmīgi atzīts par veiksmīgu, vadoties ne tikai pēc skolēnu darbības vērojumiem

mācību stundās, bet arīdzan, skolēnu novērtējuma aptaujas, kur skolēni grupu darbu atzīst vienlīdz par noderīgu, tā arī interesantu.

Tāpat, arī izvēlētais vadmotīvs – cilvēka tēls guva manāmu atbalstu – skolēni labprāt iesaistījās diskusijās un sarunās, daloties gan personīgajā pieredzē, gan individuālajos uzskatos, tādējādi mācību satura apgūšana, kas saistīta ar skolēniem viegli uztveramu, un iepriekš zināmu, ikdienas sadzīvē aktuālu informāciju, ir skolēnu līdzdarbošanās veicinoša, sniedzot iespēju iztēloties dzīvi agrāk, tādējādi izveidojot asociācijas un zināšanu kopumu, kas skolēniem ir nepieciešams kulturoloģijas mācību priekšmeta apguvei turpmākos divus mācību gadus. Līdz ar to aktualizējot ideju par secīgu vienu zināšanu balstīšanu uz nākamajām – īstenojot mācību standartā izvirzītos kritērijus veidot daudzveidīgu kultūras izpratni. Tāpat arī komunikatīvā metode atzīstama par sekmīgu.

Aprobācija skolā - Lai novērtētu izveidotās metodes turpmākās attīstības iespējas un pielietojumu kulturoloģijas mācību priekšmetā skolā nav iespējams. Pētījuma rezultātā iespējams atzīt paņēmienu kā skolēniem saistošu, kā pamatu veiksmīgai temata izpratnei. Tomēr, tam joprojām nepieciešamie uzlabojumi, un papildinājumi, kas īstenojami vien ilglaicīgu pētījumu un darba gaitā. Tāpat, izmēģinot šo mācību paņēmienu, darba autoram būtu vēlams iepriekšējā pedagoģiskā pieredze un sadarbība ar konkrētajiem skolēniem un, viennozīmīgi daudz nopietnāks mācību process. Divu, un pat trīs mācību stundu laikā veiksmīgi tika aprobēta tēmas ierosinātā sadaļa. Paņēmienu sekmīgumu apzināt iespējams vien tādā gadījumā, ja skolēni apgūst visu tematu – no pirmsākumiem, līdz pat pārbaudes darbam pamatā izmantojot darbā aprakstītos materiālus, pedagoģiskos aspektus un vēstures faktus.

Taču primārais noteikums ir pirms tam iepazīt skolēnus gan kā individuālās personības un izprast klases kopējos kolektīvus, kas, domāju izdevās vien noslēdzoties prakses termiņam pēc trīs mēnešiem. Skolēni konkrētajā vecuma grupā ir sarežģītas personības un grūti atšifrējami, tādējādi svešiniekam nav iespējams uzminēt atbilstošākos paņēmienus katra kolektīva izglītošanai. Arī hospitētās stundas nesniedz nepieciešamo, - tās vien ļauj apzināt skolēnu raksturojumu dažādos apstākļos, novērot mazāk aktīvos, kas nav iespējams stundas vadot u.t.t., tomēr reāli izprast optimālākos darbības variantus iespējams vien sadarbojoties ar skolēniem stundu vadīšanas procesā.

Sarežģīti ir veikt secinājumus, jo divu mācību stundu laikā skolēni aktīvi piedalījās un, acīmredzami, ieguva izpratni, zināšanas un personīgo skatījumu par mācību stundas tematu, tomēr pēc brīvlaika nedēļas atgriežoties skolā un aizpildot noslēguma vērtēšanas darbu tie nav spējīgi koncentrēties un piedāvātos darbus aizpilda nevērīgi, līdz ar to izvērtēt viņu

ieguvumus nav pilnībā iespējams. Ļoti skumji. Līdz ar to, nepieciešams secināt, ka nedēļa starpā ir pietiekami ilgs posms, lai skolēnu jau spētu pārslēgties uz citu mācību tematu.

Skumīgi par diplomdarba stundām, jo mēnesis gatavošanās posma, acīmredzot bija nepietiekams un es varēju labāk. Pārāk straujs ritms. Būtu nepieciešams novadīt stundu, tad kārtīgi apdomāt, piemeklēt atbilstošos materiālus uzlabojumiem un tad atkārtoti censties to pašu stundu piedāvāt citam kolektīvam. Bet prieks, ka skolēni atzina, ka viņiem patika un novērtējuma lapas bija pozitīvu komentāru un konstruktīvas kritikas papildītas.

SECINĀJUMI

- Lai izprastu pasaules kārtību un dažādos laikmetos valdošo uzskatu kopumu, pirmkārt, nepieciešams izprast un apzināties savu personību un individualitāti kā nozīmīgu kultūras veidošanās sastāvdaļu, tātad veidot priekšstatu par cilvēku kā kultūras virzītāju un ietekmētāju.
- Pārsteidzošu faktu izklāsts un uzskates materiālu bagātība ir primāri skolēna ieinteresētības un līdzdalības aspekti,
- izprotot skaistuma ideju vēsturiskā skatījumā, varam pamatot tās idejas arī mūsdienās.
- Tikai kvalitatīvas ierosināšanas rezultātā tiks apzināts pagātnes mantojums un skaistums, kas nav vien mūsdienu materialitātes apzīmējums, bet pagātnes liecība, kura glabā miljoniem, mākslas valodā ieslēgtu stāstu. Pievēršoties kultūras vēstures nepatstāvīgajam un nemitīgi mainīgajam skaistuma jēdzienam un ideāla izpratnei iespējams iepazīt kultūras vēsturē valdošo uzskatu nepatstāvību.
- Pārvērtējot uzskatus skolēna apziņā par skaistumu mūsdienu pasaulē un katra personīgajā dzīvē, tiek sniegtas vērtīgas zināšanas un vienlaicīgi īstenota audzināšanas funkcija, pilnveidojot skolēnu personības un rosinot domāt, kas ir primāra ikviena mācību priekšmeta noteikums.
- Vērtējuma lapas apskatot ir redzams, ka daudziem skolēniem visas zināšanas, ka šobrīd ir par šiem tematiem, ir tikai tās kas iegūtas divu vai trīs mācību stundu laikā kopā ar mani.
- Senās Divupes kultūrā valda uzskats, ka cilvēki ir radīti, lai kalpotu dieviem, piemēram, sagādātu barību, iekārtotu mītnes, rakstu kanālus, līdz ar to, attiecīgs ir arī cilvēka attēlojums mākslā. Pamatā mākslas lietojamības ir praktiska, un salīdzinoši bieži Divupes mākslas darbos attēlotais cilvēks var likties nesimpātisks un pat kroplīgs.
- Ņemot vērā faktu, ka Ēģiptē īpaši attīstīta bija tēlotāja māksla, tad monumentālā glezniecība kļuva par vienu no nozīmīgākajiem objektiem, kas mums norāda uz tēlnieka amata lomu Senajā Ēģiptē – cenšoties pēc iespējas precīzāk atveidot ikviena mirušā individuālos sejas vaibstus, vienlaikus nezaudējot dabas un dzīves izjūtu, kas nebija vienkārši, ņemot vērā spēcīgos reglamentējošos mākslas noteikumus. Ēģiptes māksla ir patiesi estētisku baudījumu piepildīta, kas īpaši

izjūtas vienkāršo ļaužu statuetēs, kuru kustības ir atvērtas simtiem interpretāciju par seno civilizāciju dzīvi.

- Lai novērtētu mūsdienās plašo un bagāto sadzīves priekšmetu piedāvājumu un labāk rastu priekšstatu un izveidotu uzskatus par kultūras attīstību un mainību, ir svarīgi apzināt pirmsākumus - cēloņus un pamatojumu, kas iespējams pētīšanas un salīdzināšanas gaitā. Apskatot izpratni par elementu dažādu kultūru skatījumā, varam labāk izprast lietu būtību un iegūt izpratni par šīm kultūru raksturīgākajām iezīmēm, novērtējot atšķirības un kopīgo viņu uzvedībā, uzskatos, priekšstatos, pasaules uztverē utt.
- Cilvēka dzīves mērķis ir, primāri apzināties sevi, savu ķermeņi, savas kultūrvajadzības, un skaidrot sev nozīmīgus eksistenciālos jautājumus izprotot un raksturojot cilvēku kā kultūras objektu, subjektu un kā kultūras virzītāju. Līdz ar to, kulturoloģijas priekšmets ir nozīmīgs nosacījums personas attīstībai un sevis izpratnei, lai izglītības procesā tiktu ne vien iegūtas zināšanas, bet arī izprasta savas dvēseles būtība un konstruēta vērtību sistēma.
- Konkrētā mācību paņēmiena izmantošana ir iespējama gandrīz ikvienā mācību programmas minētajā sadaļā, vien nepieciešams augsti kvalificēta pedagoga darba ieguldījums.
- Līdz ar izmaiņām pasaulē, sabiedrībā un valstī, mainās arī cilvēku saskarsmes un sadarbības veidi. Arvien nozīmīgāku lomu ieņem katra indivīda sociālās prasmes, kas ir būtiskas gan cilvēka personīgajā dzīvē, gan karjeras izvēlē. Tādēļ to apguve un attīstība ir svarīgs nosacījums cilvēka izaugsmei.
- Sociālo prasmju apguvi iespējams veicināt ar darba formu un metožu dažādošanu, tādējādi realizējot sociālkultūras mācīšanos, izmantojot metodes, kas paredz sadarbību, mijiedarbību un komunikāciju, tātad – grupu darbu.
- Kooperatīvā mācīšanās jeb mācīšanās sadarbojoties ir viens no mācīšanās veidiem grupās, kad darbs ir plānots un organizēts tā, lai apgūtu gan akadēmiskās zināšanas, gan sociālās prasmes.
- Ievadvērtēšanas rezultāti parāda, ka caurmērā skolēniem ir zināšanas un pēc attēliem viņi spēj atpazīt attiecīgo kultūru un to raksturojošos priekšmetus, lielākas grūtības sagādā attēlā atainoto sasaistīts ar konkrētās kultūras elementiem.
- Ievadvērtēšanas rezultāti parāda, ka caurmērā skolēniem ir zināšanas un pēc attēliem viņi spēj atpazīt attiecīgo kultūru un to raksturojošos priekšmetus,

lielākas grūtības sagādā attēlā atainoto sasaistīts ar konkrētās kultūras elementiem

1.1.attēls Headdress of Queen Puabi

Pieejams:<https://www.penn.museum/blog/collection/125th-anniversary-object-of-the-day/queen-puabis-headdress-object-of-the-day-70/>

1.2. attēls. Statue of Gudea
<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/329072> -

1.3.attēls. <http://www.mummies2pyramids.info/history-civilization/narmer-palette.htm>

1.4.attēls <http://www.kenneymencher.com/2014/12/art-history-egypt-part-1.html>

1.5.attēls

<http://www.mythfolklore.net/3043mythfolklore/reading/egypt/images/rahotep.htm>

1.6.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Figurine from Egypt of semitic slave \(2\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Figurine_from_Egypt_of_semitic_slave_(2).jpg)

1.7.<http://www.mfa.org/collections/object/serving-statuette-of-a-woman-grinding-grain-144023>

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. **Skaidrīte, Cielava.** *Vispārīgā mākslas vēsture 1. Mācību līdzeklis.* Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, gads. 175 lpp
2. **Umberto, Eko.** *Skaistuma vēsture.* Rīga/Ķīna: Jāņa rozēs apgāds, 2009. 438 lpp
3. **Zitāne, Ligita.** *Kultūras vēsture, Kultūras jēdziens un senie laiki. Skolēna grāmata.*
4. **Zitāne, Ligita.** *Kultūras vēsture, 1.grāmata skolotājiem.*
5. **Mūrnieks, Andrejs.** *Kultūras jēdziens, 5.temats. Civilizācija 2.daļa, Pirmās civilizācijas. [Skatīts 2014. g. 6. maijā]*
Pieejams:http://profizgl.lu.lv/pluginfile.php/32273/mod_resource/content/0/Andrejs_Murnieks/5.temats/5.temb_2._dalja_AM_prez.pdf
6. **Zelmenis, Voldemārs.** *Pedagoģijas pamati. 2010*
7. **Širina, Anita.** *Grupu darba metodes izmantošana skolā, mācību metodiskais līdzeklis* Pedagoģijas bibliotēka 12. 2016
8. Izglītības Satura un eksaminācijas centrs. Kulturoloģija: Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs. Rīga: ISEC, 2008.
Pieejams:http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/vidskolai/kulturologija_200508.pdf

Sievietes skaistuma attēlojums kultūras vēsturē

7. gs. pr. Kr.

Okseras dāma
(domājams,
darināta Krētā),
Parīze, Luvra

1. gs.

Flora,
freska no Ariadnes
villas Stabijā,
Neapole, Nacionālais
arheoloģijas muzejs

6. gs. pr. Kr.

Kora,
Atēnas,
Nacionālais
arheoloģijas muzejs

470. g. pr. Kr.

Sapfo un Alkajs,
sarkanfigūru krāteris,
(fragments),
Minhene, Valsts
Senlietu kolekcija

ap 1340

Rotāja ar cepuri,
Parīzē darināta
izšūta soma,
Hamburga, Mākslas
un amatu muzejs

1456

Paolo Učello,
Sv. Juris un pūķis,
(fragments)
Londona, Nacionālā
galerija

1469

Frančesko del Kosa,
Aprīlis no Mēnešu
zāles,
Ferrāra, *Palazzo
Schifanoia*

1503–1506

Leonardo da Vinči,
Mona Liza,
Parīze, Luvra

ap 1514

Rafaēls,
Sieviete ar plīvuru,
Florence, Piti pils,
Galleria Palatina

1530–1535

Parmidžanino,
Anteja,
Neapole,
Kapidimontes muzejs

ap 1540

Ticiāns,
Skaistule,
Florence, Piti pils,
Galleria Palatina

1606–1607

Piters Pauls Rubenss,
*Veronikas Spinolas
Dorijas portrets*,
Karlsrūe, *Staatliche
Kunsthalle*

1650

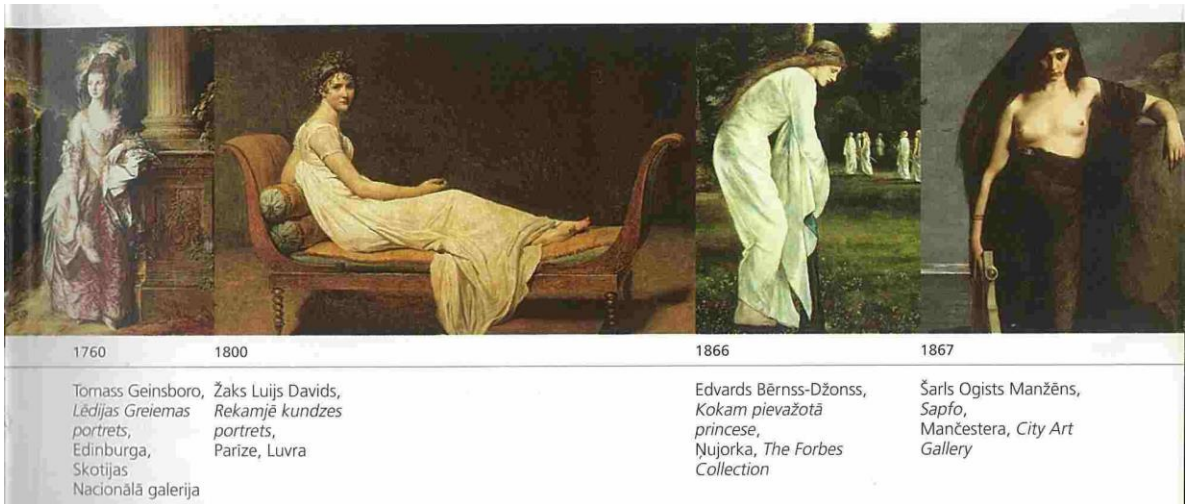
Mišels Gatins,
De Sevinjē kundze no:
*Galerie française de
femmes célèbres*,
Parīze, 1827

1740

Žans Etjēns Liotārs,
*Franču dāma turku
tērpā*,
Ženēva, Mākslas un
vēstures muzejs

1756

Fransuā Bušē,
*Marķizes de
Pompadūras portrets*,
Minhene, Vecā
pinakotēka

1760

Tomass Geinsboro,
*Lēdijas Greiemas
portrets*,
Edinburga,
Skotijas
Nacionālā galerija

1800

Žaks Luijs Davids,
*Rekamjē kundzes
portrets*,
Parīze, Luvra

1866

Edvards Bērns-Džonss,
*Kokam pievažotā
princese*,
Ņujorka, *The Forbes
Collection*

1867

Šarls Ogists Manžēns,
Sapfo,
Mančēstera, *City Art
Gallery*

1899

Pols Gogēns,
Marijas mēnesis,
Sanktpēterburga,
Ermitāža

1902

Gustavs Klimts,
*Paradīzes eņģeļu koris
no Bēthovena frīzes*,
Vīne, *Österreichische
Galerie Belvedere*

1910

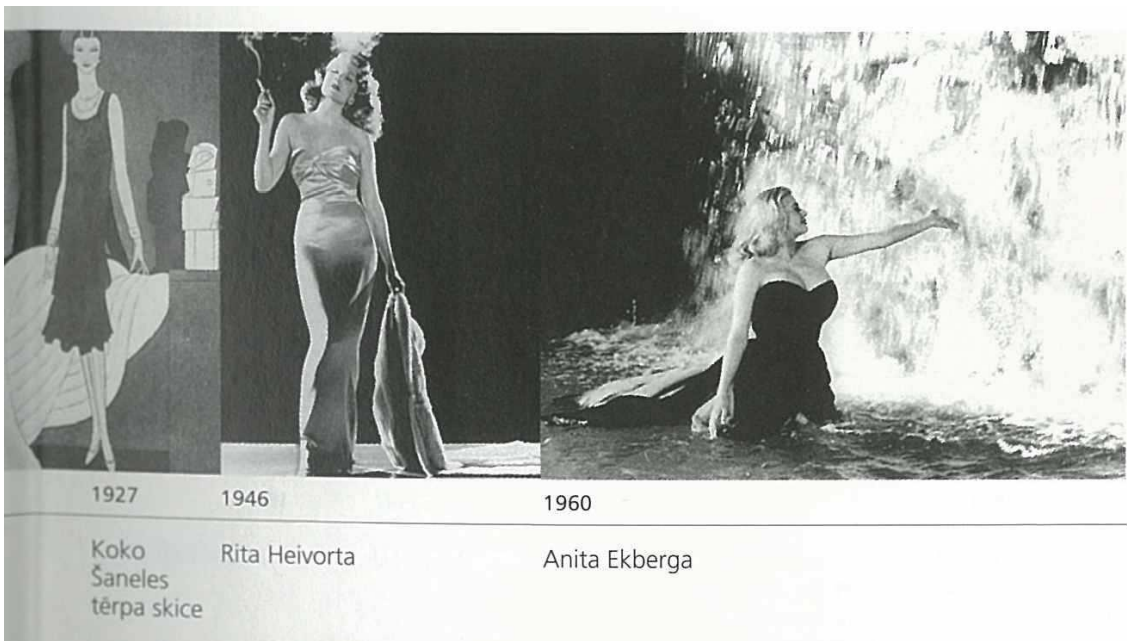
Ferdinands Hodlers,
Sieviete iet,
Tomas Šmidheinijs
kolekcija

1917

Egons Šīle,
Sieviete ar saliektu kāju,
Prāga, *Nacionālā galerija*

ap 1920

Kolette

1927

Koko Šaneles
tērpa skice

1946

Rita Heivorta

1960

Anita Ekberga

Sievietes skaistuma attēlojums kultūras vēsturē

2700.–2300. g. pr. Kr.

Sievietes tēla galva no Keras salas, Parīze, Luvra

2500. g. pr. Kr.

Sievietes galva no Hafadžī, Kanzassitija, Atkins Museum of Fine Arts

1391.–1353. g. pr. Kr.

Ķēniņiene Tūja, ēģiptiešu statuja, Parīze, Luvra

5. gs. pr. Kr.

Akrotērijs sievietes galvas formā, Parīze, Luvra

2. gs.

Mūmijas portrets (iespējams, no Antinopoles), Parīze, Luvra

1. gs.

Flāviju laika dižciltīgas sievietes krūšutēls, Neapole, Nacionālais arheoloģijas muzejs

1. gs.

Meitenes (Sapfo?) portrets no Pompejiem, Neapole, Nacionālais arheoloģijas muzejs

6. gs.

Teodora, Milāna, Sforcu pils, Senās mākslas muzejs

1305–1340

Konrāds fon Altštetens (fragments) no: Codex Manesse, Heidelbergā, Universitātes bibliotēka

15. gs.

Barončelli portretu meistars, Marijas Bončāni portrets, Florence, Ufici galerija

1480

Pjēro di Kozimo, Simonetas Vespuči portrets, Santiji, Kondē muzejs

1485–1490

Leonardo da Vinči, Dāma ar sermulu (Čečlija Gallerāni), Krakova, Čartonisku muzejs

1540

Anjolo Bronzino, Lukrēcijas Pančatiki portrets, Florence, Ufici galerija

ap 1540

Ticiāns, Gēknožēlniece Marija Magdalēna, Florence, Piti pils, Galleria Palatina

1703

Nikolā de Laržijērs, Skaista strasbūriete, Strasbūra, Mākslas muzejs

1770

Džošua Reinoldss, Voldgreiva jaunkundzes, Edinburga, Skotijas Nacionālā galerija

1782

Džordžs Romnijs, Lēdija Hamiltone kā Kirke, Londona, Teita galerija

1800

Marija Gijemine Benuā, Nēģerietes portrets, Parīze, Luvra

1820

Josips Tomincs, Moskonu ģimene, Ļubjana, Nacionālā galerija

1860–1865

Nadārs, Sāra Bernāra

1867

Dante Gabriels Roseti, Lēdija Lilita, Nujorka, Metropolitēna mākslas muzejs

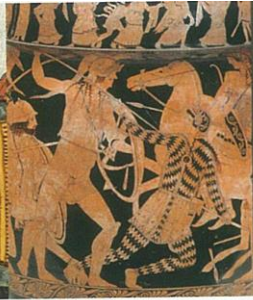

1922

Rina De Liguoro

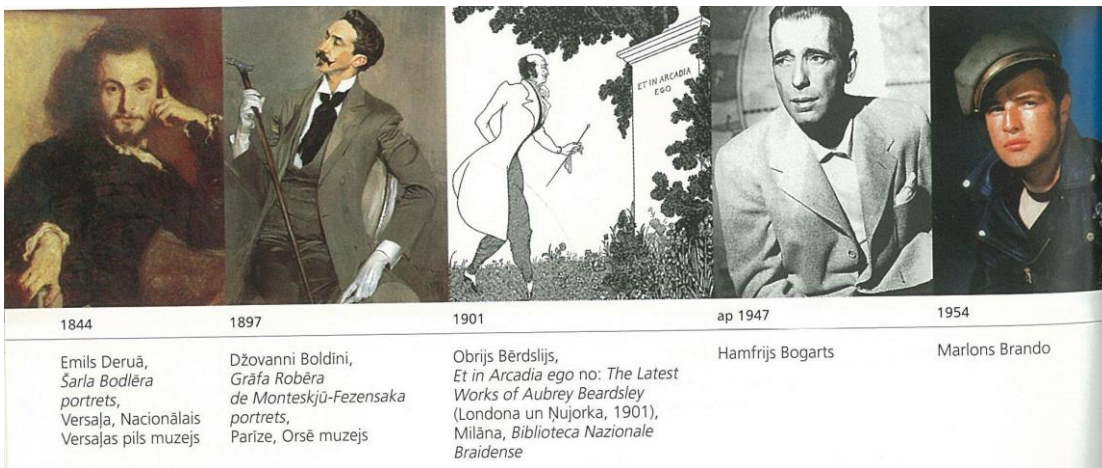
3.pielikums

Vīrieša skaistuma attēlojums kultūras vēsturē

				
2000. g. pr. Kr.	1300. g. pr. Kr.	470.–450. g. pr. Kr.	1. gs.	14. gs.
Virieša statuete, sudrabs, Haleba, Nacionālais muzejs	Eģiptiešu sienas rotājums, kurā atveidots virsnieks Sennedžems, Deir el-Medinas nekropole	Niobidu gleznotājs, volūtu krāteris, Neapole, Nacionālais arheoloģijas muzejs	Lars, Neapole, Nacionālais arheoloģijas muzejs	Anžu galma miniatūrists, Mūzika un tās cienītāji no Boēcija <i>De arithmetica, de musica</i> , Neapole, Nacionālā bibliotēka

				
1360	1413–1416	1433	1500	1573
Gvariento di Arpo, Brūpotu eņģeļu karapulks, Paduja, Pilsētas muzejs	Brāļi Limburgi, Aprīlis (fragments) no: <i>Les très riches heures du Duc de Berry</i> , Santiji, Kondē muzejs	Jans van Eiks, Virietis ar sarkano turbānu, Londona, Nacionālā galerija	Albrehts Dirers, Pašportrets kažokā, Minhene, Vecā pinakotēka	Paolo Veronēze, Dzires Levija namā, (fragments) Venēcija, Akadēmijas galerija

				
1593–1594	1609–1610	1634	ap 1660	ap 1668
Karavadžo, Zēns ar augļu grozu, Roma, Borgēzes galerija	Piters Pauls Rubenss, Pašportrets ar Izabellu Brantu sausseržu lapenē, (fragments) Minhene, Vecā pinakotēka	Rembrants van Reins, Martena Solmansa portrets, Parīze, privātkolekcija	Jans Kosīrs, Zilnieks, Sanktpēterburga, Ermitāža	Jans Vermērs, Geogrāfs, Frankfurte, Štēdela mākslas institūts

Vīrieša skaistuma attēlojums kultūras vēsturē

1641

ap 1670

ap 1780

1806

1841–1845

Antoniss van Deiks,
Orānijas-Nasavas
princis Vilhelms II,
Amsterdama,
Rijksmuseum

Pjērs Miņārs,
Luijs XIV zirgā,
Turīna, Galleria Sabauda

Karļa Džordža III
portrets,
Versaja, Nacionālais
Versajas pils muzejs

Žans Ogists
Dominiks Engrs,
Napoleons I ķeizara
tronī,
Parīze, Musée de
l'Armée,
Hôtel des Invalides

Edvins Henrijs Lendsirs,
Vindzoras pils
modernajos laikos,
Vindzoras pils, Royal
Collection

ap 1845

1938

1961

1974

Luijs Filips d'Orleāns,
Versaja, Nacionālais
Versajas pils muzejs

Karalis Vitorio
Emanuēle III ar dēlu
Umberto un
mazdēlu Vitorio

Džons Fildžerals
Kenedijs

Džovanni Anjelli

Sievietes skaistuma attēlojums kultūras vēsturē

14. gs. pr. Kr.

Nofretete,
Berlīne, Ēģiptes muzejs
un Papyrusu kolekcija

9.–10. gs.

*Imperatore Teodora
ar svītu,*
Ravenna,
Sv. Vitāla bazilika

1255–1265

Uta,
statuja Sv. Pētera un
Pāvila doma rietumu kori,
Naumburga

1503–1504

Mihels Zitovs,
Aragonas Katerīna,
Vīne, Mākslas
vēstures muzejs

1536

Hanss Holbeins
Jaunākais,
*Džeinas Seimoras
portrets,*
Hāga, *Mauritshuis*

1570

*Anglijas Elizabetes I
portrets,*
Sjēna, Nacionālā
pinakotēka

1571

Fransuā Kluē,
Austrijas Elizabete,
Parīze, Luvra

1633

Antoniss van Deiks,
Karaliene Henrieta Marija,
Vašingtona, Nacionālā
mākslas galerija

ap 1650

Bernardino Mei,
Antiohs un Stratonike,
Sjēna, *Collezione
Monte dei Paschi*

ap 1500

Džentile Bellini,
Katerīna Kornāro,
Kipras karaliene,
Budapešta,
Szēpmūvészeti Múzeum

ap 1955

Greisa Kellija

1963

Liza Teilore

1990

Lēdija Diāna

Ievadvērtēšanas darbs

Apskatiet uzdevumam pievienotos attēlus un sniedziet argumentētus komentārus.

- Nosauciet un aprakstiet mākslas darbus, nosaucot civilizāciju, kuras laikā radīti redzami tēlniecības pieminekļi;
- Izvēlieties vienu no mākslas darbiem un aprakstiet sakarības, kuras iespējams saskatīt starp vizuālā izskata attēlojumu mākslas darbā un ikdienas sadzīves apstākļiem konkrētajā kultūrā?

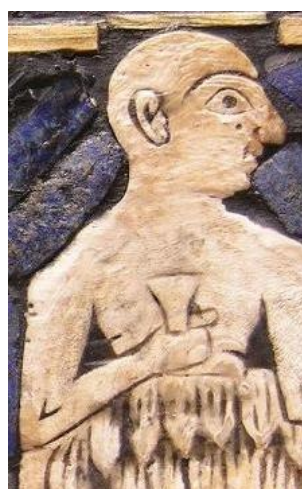
1.attēls

2.attēls

3.attēls

4.attēls

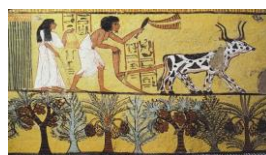

Prezentācija “Vizuālais izskats - kultūras atspoguļotājs”

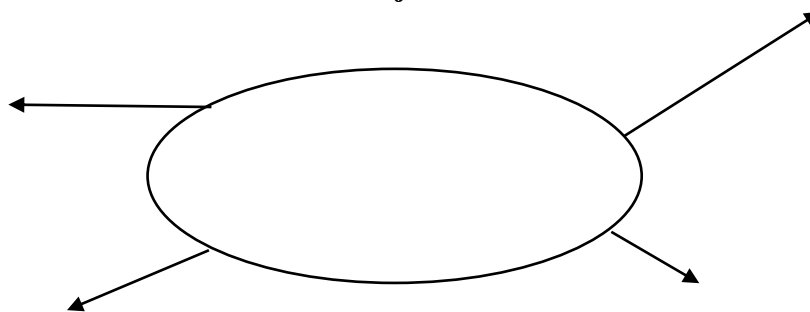

21. gadsimts

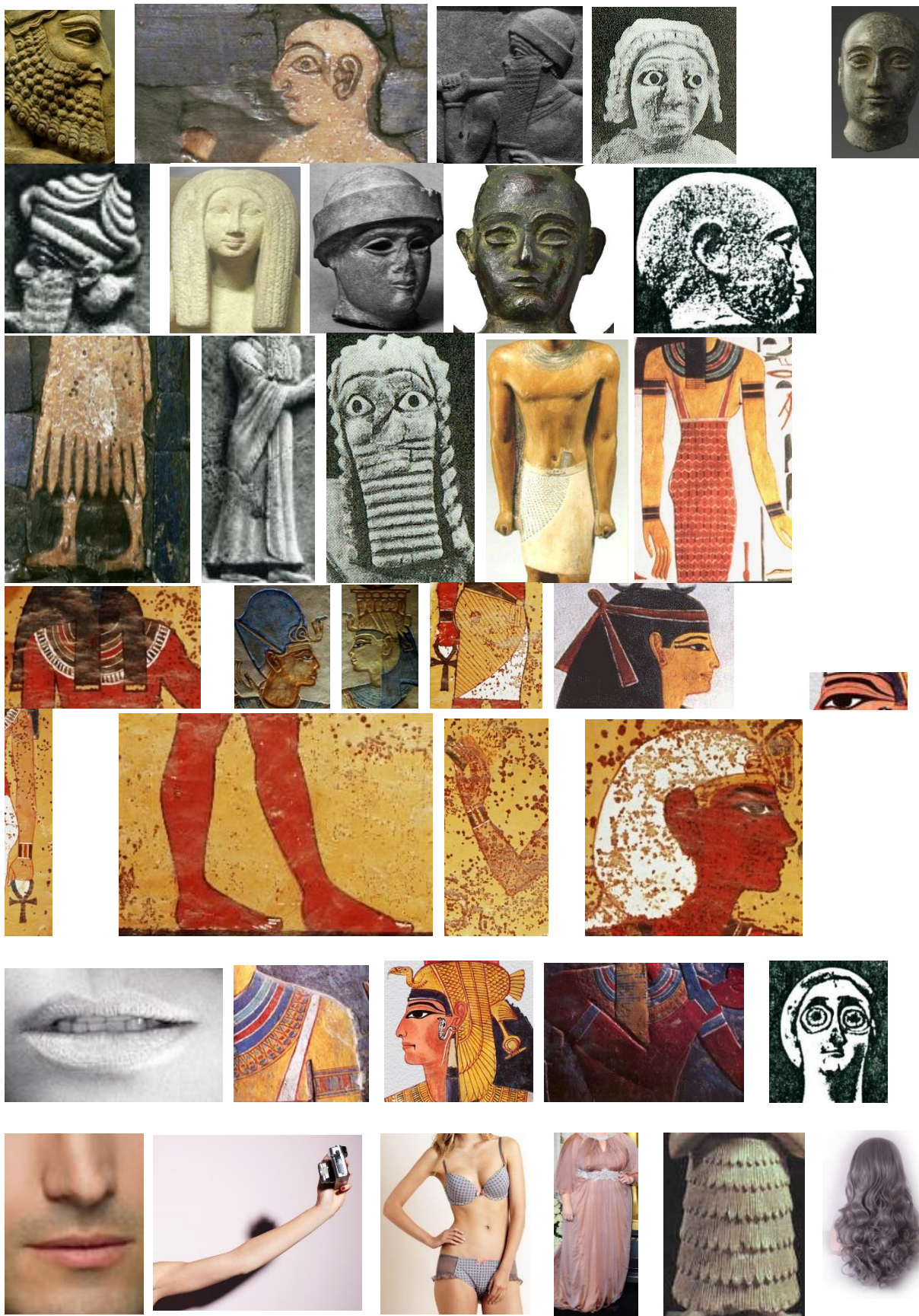
???

Ideju zirneklītis

Uzdevuma radošais komplekts

Novērtējuma anketa

Atbildiet uz izvirzītajiem jautājumiem, pamatojoties uz iegūto pieredzi kulturoloģijas mācību priekšmetā!

1. Kādi ir lielākie ieguvumi un sasniegumi (iegūtās zināšanas, pozitīvās emocijas..), kādus esat ieguvis aizvadītajās mācību stundās temata “Vizuālais izskats un mākslas valoda kā kultūru raksturojošas pazīmes” ietvaros?

2. Novērtējiet mācību satura apguves procesa noriti un izvērtējiet savus veikumu. Vai mācību satura apguve padevās viegli? Nosauciet aktivitātes vai pedagoga skaidrojumus, kuri, Jūsaprāt atviegloja un sekmēja apguves procesu. Nosauciet, Jūsaprāt, veiksmīgākās mācību stundu sadaļas, un atbildi pamatojiet.

3. Atminieties mācību stundu laikā piedzīvoto un nosauciet aktivitātes vai citas mācību stundas sadaļas, kuras sagādāja grūtības, radīja nepatiku vai, Jūsaprāt, nesniedza nekādu jēgu un neradīja izpratni par mācību stundas tematu.

4. Vai esat ieguvis nepieciešamās zināšanas un izpratni par tematu, lai sekmīgi diskutētu par Senās Ēģiptes un Senās Divupes tematiem un salīdzinātu dažādas seno kultūru vērtības un liecības ar mūsdienu 21. gadsimtā dzīvojošo cilvēku? Atbildi pamatojiet, un sniedziet konkrētus piemērus.

5. Vai izmantojot metodi, kas balstīta uz cilvēka vizuālā izskata pētīšanu un analizēšanu mākslā, kas raksturo un atspoguļo kultūras dažādos uzskatus, ikdienas sadzīviskos apstākļus u.t.t. Jūs vēlētos apgūt vēl kādu kultūras vēstures laika posmu un kultūu? Vai šādas metodes izmantošana sekmē mācību satura apguvi?

6. Novērtējiet saskarsmi/attiecības, kuras mācību stundu laikā izveidojās ar pedagogu. Kādus ieteikumus Jūs varētu sniegt skolotājam, lai uzlabotu savu pedagoģisko pieredzi?

7. Kādi uzlabojumi būtu nepieciešami šī temata atkārtotai pasniegšanai citām klasēm?

Senā Divupe

Divupe

Rieksti,
izmantoti, lai ērti
izvadītu ~~no~~ smagumu

Muskuļu
stiprināšana

izņemto veģetārijas,
ļoti viegls, kas
ir veselīgs,
mūsdienās

Hamurabi - likums - likumdošana

Vedababilonijas
valdnieks
Hamurabi.

Atvērta atvaidījumi-
nevaiki, stūrkaini,
nenāvēti

Bārda - gudrības
simbols

mūsdienās -
stila
elementi

Bibliotēka -
sastāma ar gudrību un
kultūru.
Vēsturiskais mantojums -
opras par Gilgamešu

datu Nacionālā
bibliotēka -
na tika gudrības un
kultūras simbols,
bet tagad spēmas jēga
kā valdības simbols
atgriezās

SENĀ ĒGIPTIE

PARŪKAS

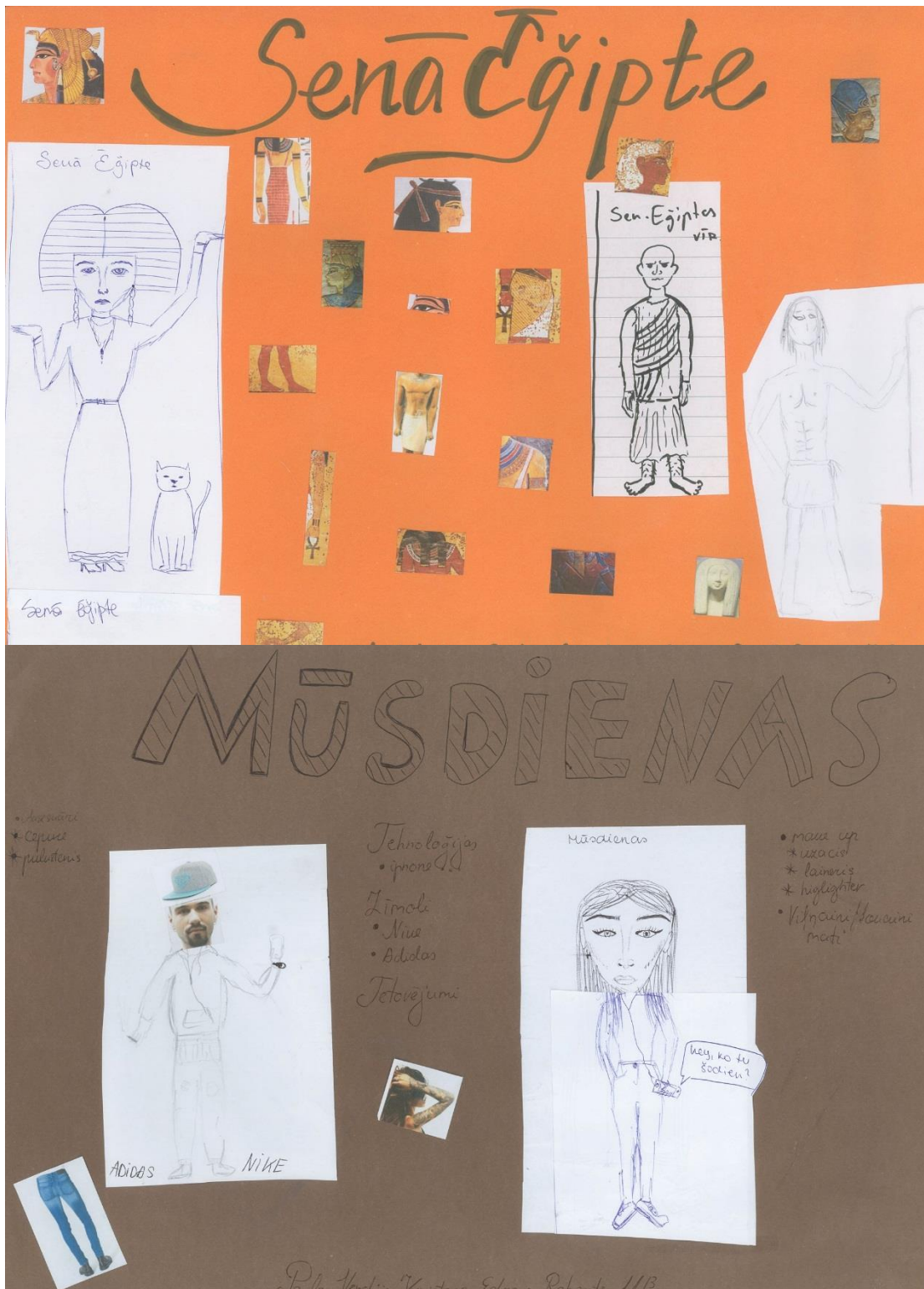
- skūtas galvas
- nēsāja dažādas parūkas

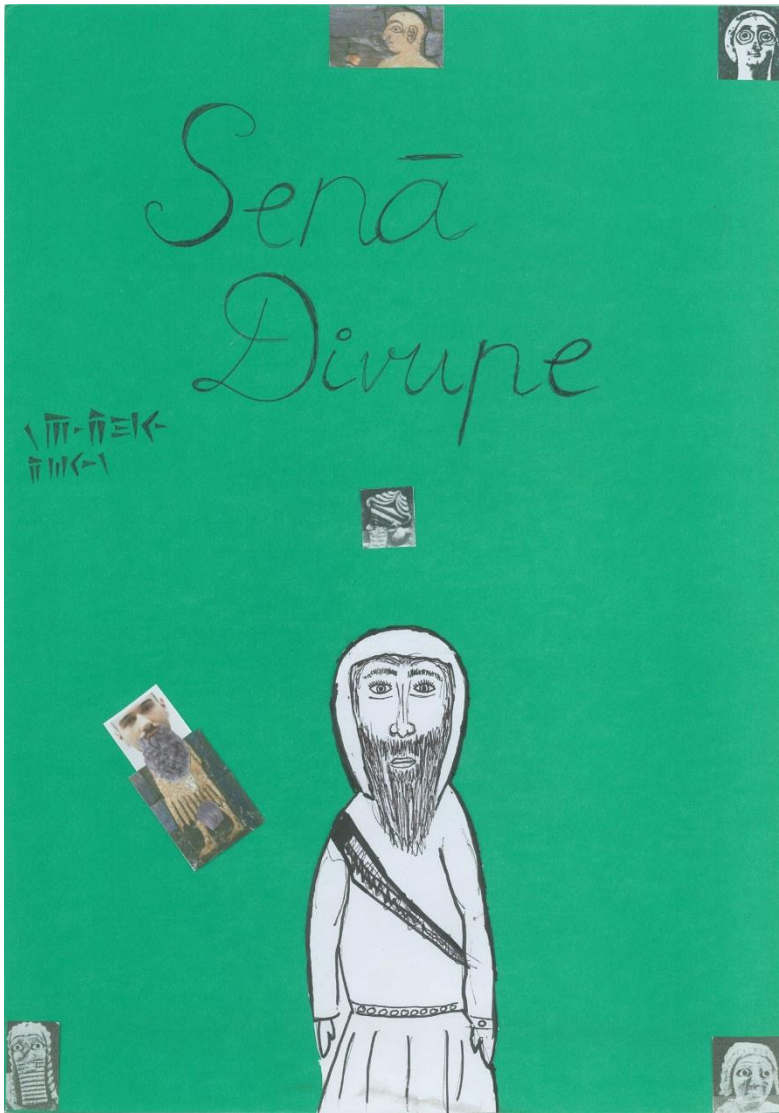
NAGU LAKA

- no malachīta pulvera
- norādīja piederības slānim

Zobu pasta

- senā recepte no SENĀS ĒGIPTES (4.gs p.mē)
- sastāvdaļas:
 - AKMENS SĀLS
 - piparmētras
 - TRISA ZIĒDI
 - PIPARI
 - mūsdienā radās ~1800

Spēle “Kas, kur, kad”

Pirmais stāsts

Gilgamešs – pirmā eposa varonis,
Gari mati, spēcīga miesas būve, bārda, resns,
Nīlas krastā pie zemniekiem,
Domāju, cik augstu sienu būvēt, lai neviens netiktu tai pāri,
Jo mamma viņu pieķēra pīpējam.
Un galu galā viņš nomira no bailēm.

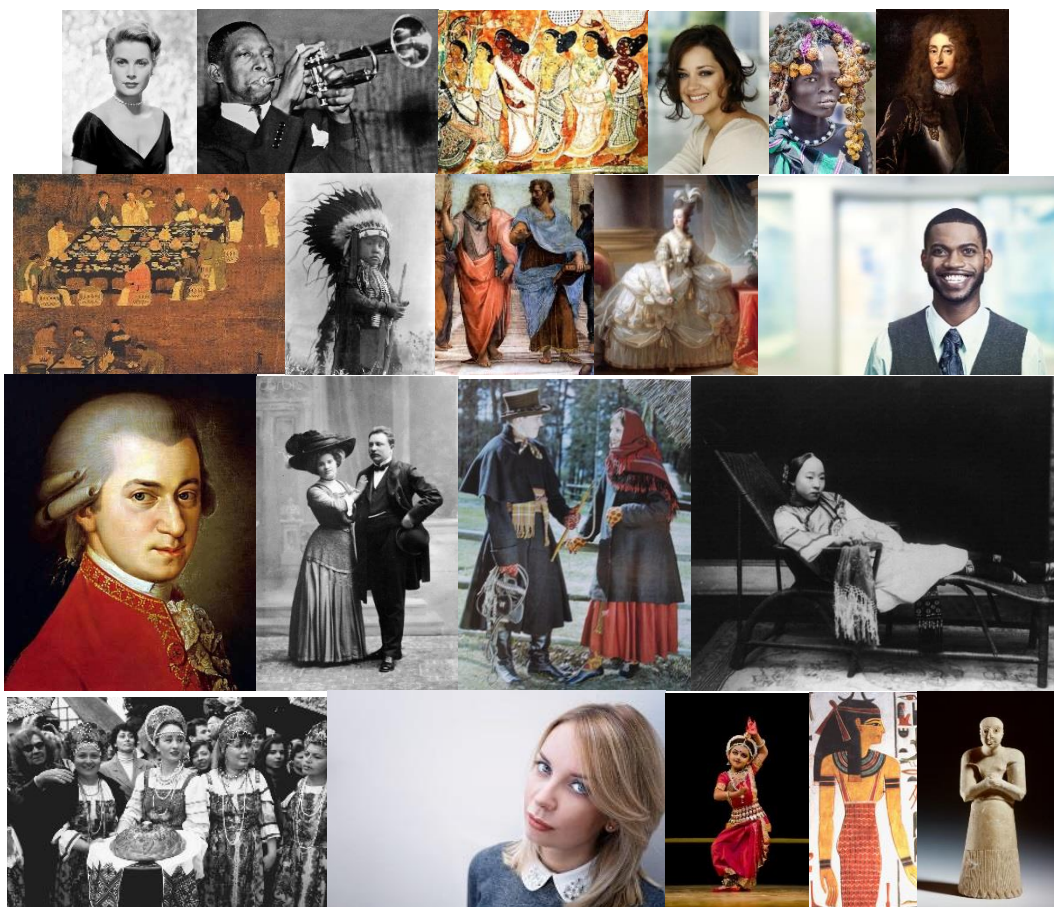
Otrais stāsts

Senās Divupes sieviete, tirgotāja,
Slaidis un ar plikām kājām,
Pie Meksikas un ASV robežas,
Dejoja uz letes,
Jo bija vēls un viņš jutās vientuļš.

Trešais stāsts

Dantons, varens,
Masīvs, ar plēstām biksēm, lielu caurumainu kreklu un botēm,
Klubā,
Bija spēcīgs varonis, kurš gāja atriebties par savu draugu Enkidū,
Jo viņam patika meitenes un labi atpūsties,
Un apraudzījis zemniekus, priesteris gāja prom.

Prezentācija “Vizuālā izskata attīstība kultūras vēsturē”

Vai vizuālais izskats var stāstīt par kultūru kurā cilvēks dzīvo?

Kā skaistuma ideāli var atspoguļot kultūru?

Vai Jūs vērtējat cilvēkus pēc vizuālā izskata?

Komentējiet vizuālā izskata lomu mūsdienās

Mākslas darba analīze

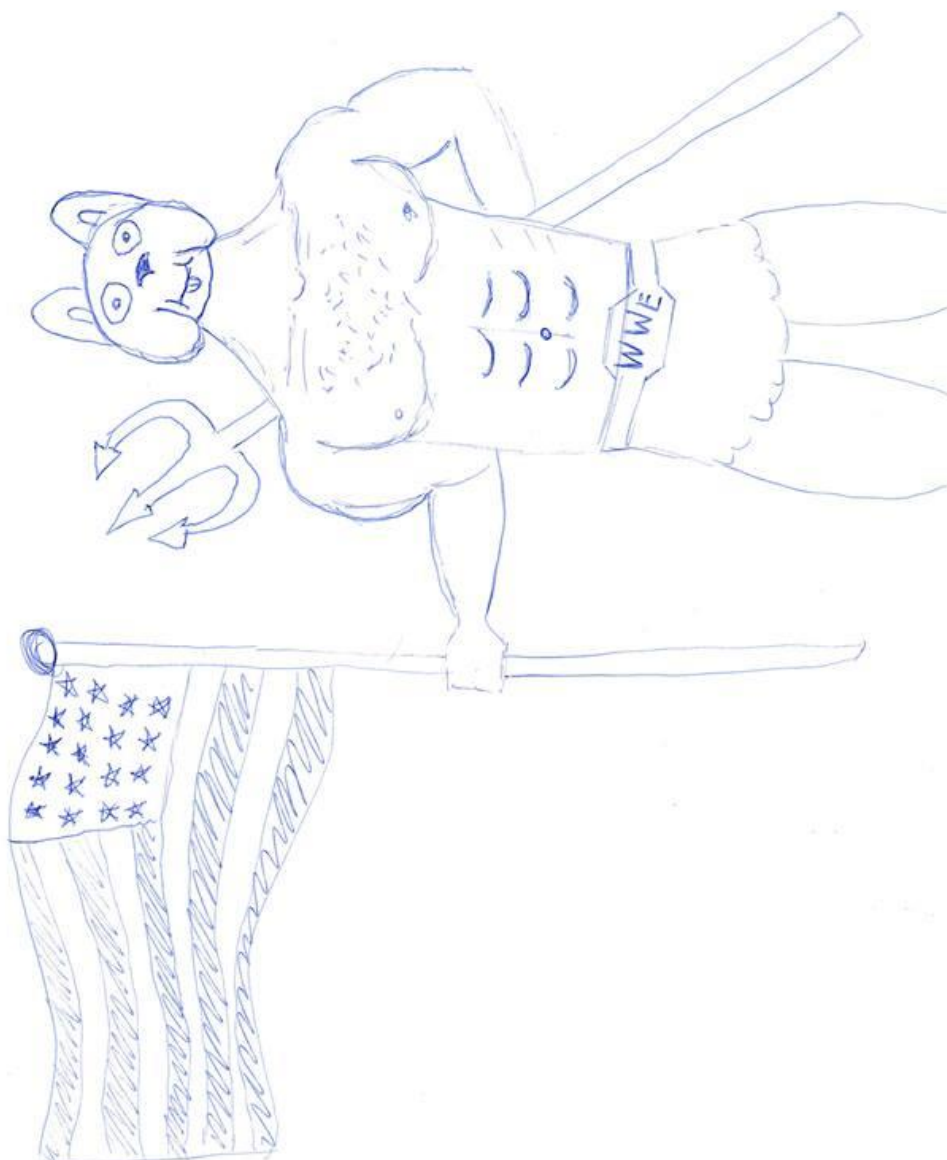
- Tēlotājmākslas veids
- Žanrs
- Reālistisks figūru attēlojums vai stilizēts
- Vēsturiskais pārskats
- Mākslas darba ideja
- Skaistuma ideāla attēlojums
- Vizuālā izskata saistība ar ikdienas sadzīves apstākļiem

Mājasdarbam paredzētie mākslas darbi

Skolēnu skaistuma ideāla vizualizācijas

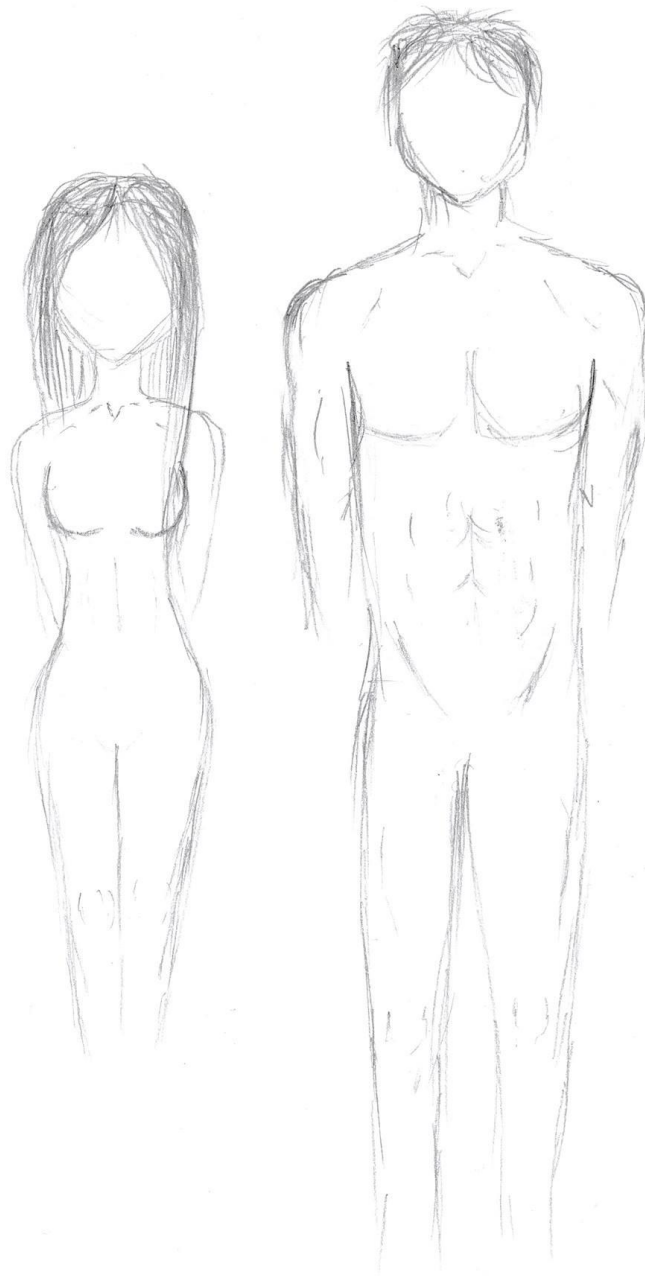

Sena Egipte

Matiss, Edmunds, Jami's

Diplomdarbs “Cilvēka tēls mākslā kā kultūras un laikmeta apguves paņēmiens vidusskolā”. izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Elīza Ļebedeva

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Mag.art. Otto Ķenga _____

(paraksts)

(datums)

Recenzents: **docents Dr.ped. Jānis Bērziņš**

Darbs iesniegts Skolotāju izglītības nodaļā 31.05.2017.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe **Agnese Šteinberga** _____

(paraksts)

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

____. ____ .2017. protokola nr. _____, vērtējums: _____

Komisijas sekretārs: _____